GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

GEROLDA.

HISTORISK ROMANTISK BERÄTTELSE

FRÅN SENARE HÄLFTEN AF

TIONDE ÅRHUNDRADET,

AF

J. P. NYBERG.

BIBLIOTHECA
ACADEMIÆ
CAROLINÆ.

WARBERG.
H. F. Löhrs Förlag,
1887.

GEROLDA.

HISTORISK ROMANTISK BERÄTTELSE

FRÅN SENARE HÄLFTEN AF TIONDE ÅRHUNDRADET.

AF

J. P. N.

WARBERG.
H. F. Löhrs Förlag,
1887

WARBERG.
J. P. Nybergs Boktryckeri, 1887.

Första Kapitlet.

Det var en solvarm vårdag i slutet af 970-talet. Skogsfruu började vandra i Hallands, den tiden väldiga, at yxan knappast ännu vidrörda bok- och ekskogar, der ett och annat träd hade utslagit sina blad; våroffren voro nyss afslutade, vikingarne begåfvo sig ut till hafs och flyttfoglarne började anlända till sina gamla hem i Norden.

På sin gård Grimtuna, nu för tiden kallad Grimeton, i Himle härad af ofvannämnde landskap satt tidigt nämnde dag, den myndige odalbonden och lagmannen Grimulf Rolfsson på en stenbänk under några askar ute på gårdsplanen och betraktade ömsom genom trädens ännu nästan bladlösa grenar himlen, som efter en långvarig torka icke tycktes vilja båda nederbörd, och ömsom kastada han en blick på några gossar, hans egna och hans grannars söner, hvilka i östra ändan af den vidlyftiga gårdsplanen, invid den der uppförda gästsalen, roade sig att mot hvarandra kasta spjut, en lek, hvilken i vår tid skulle såsom lifsfarlig förbjudits, men vid tiden för denna berättelse var vanlig för det manliga slägtets och till och med icke främmande för flickornas uppfostran. Grimulf, en man af omkring 57 à 58 års ålder och ännu kry och stark, var en af dessa lyckans gunstlingar, om hvilka våra hedniska förfäder brukade säga, att de alltid ledsagades af goda fylgior: han var högättad, rik genom arf och gifte samt genom förvärf under vikingatåg och hade vid sin fader Rolf Ulfssons död blifvit lagman, en värdighet, som under århundraden varit likasom ärftlig inom hans slägt. Man hade således kunnat antaga att han skulle varit nöjd och lycklig med sin lott; men så var ej i dag förhållandet. Djupa veck fårade hans panna och han såg betryckt och dyster ut. Slutligen, sedan han så setat en stund, varsnade han en tvärs öfver gården gående trälinna, hvarvid han befallte:

"Bolla, säg till din matmor att hon kommer hit!"

Tjenarinnan gick, och ett par minuter derefter utträdde Grimulfs hustro Adela Torkilsdotter, en vacker och högväxt kvinna af nordiskt utseende och omkring 30 års ålder. Hon var något

blek, enär hon ungefär en vecka förut hade nedkommit med sitt yngsta barn. Adela stannade och såg med en frågande blick på husbonden i huset, som, pekande på stenbänken, yttrade:

„Sätt dig, Adela. Jag har några ord att säga dig.“ Hon satte sig och Grimulf fortfor:

„Du har kanske undrat öfver hvarföre jag icke upptagit och vattenöst vårt yngsta barn. Orsaken är att jag ej förr än nu vetat hvad jag i denna sak borde göra. Jag har nu fattat mitt beslut: jag kommer ej att upptaga flickan, emedan hon skall utsättas.“

„Utsättas?“ frågade Adela och såg förvånad på sin man. „Du har visserligen såsom husbonde rätt att i denna sak göra som du vill; men någon orsak måste väl finnas. Barnet är icke vanskapligt, utan en liten vacker och frisk flicka och vi äro ej heller så fattiga, att vi ej ha råd att uppföda henne, derför . . .“

„Du har rätt i,“ afbröt Grimulf, „att jag såsom husbonde får göra i denna sak såsom jag vill. Men i betraktande af att du är min husfreja och gift med heder och ära till säng och säte och alltid både under min hemmavaro och då jag vistats ute på härtåg väl förestått vårt hus, så har du rättighet att höra orsaken till det beslut jag fattat.

Jag är, såsom du vet, af hög ätt, ithy att jag på fädernet härstammar från Sköldungarne och på mödenet från Hallands och Skånes förste regent Heimdall, som hade sin kungliga borg Himingborg derborta på Himmelsberget. Länge voro mina far- och morfäder konungar i Halland tills slutligen en af dem ej brydde sig om konunganamnet utan blef bonde, dock med höfdinge- och lagmansvärdighet. Jag sjelf blef efter min faders död af de andre friborne bönderna vald till lagman, och det var i sin ordning: jag ville väl sett hvem som skulle gjort den värdigheten mig stridig. Ärft och förvärft har jag icke så litet medel. Två gånger har jag varit gift, båda gångerna med kvinnor af förnämlig börd. Den första hvilar derborta i mina fäders ättestad, Grimshögen, och du fyller på ett värdigt sätt hennes plats här hemma. Mina barn hafva artat sig väl. Äldste sonen föll, efter hvad trovärdiga personer berättat mig, i striden derute i Northumberland. Lycklig han! Han fick vid tidiga år uppgå till Valhalla, till det renare ljuset, dit vi alla tappra och stridbara män skola hoppas att en gång få komma. Allt har sålunda gått mig väl i handom, allt intill senare tiden. Men nu tyckes bladet vilja vända sig. Jag har, såsom jag förut omtalat, på senare tiden haft onda drömmar och allehanda andra oglada tydor. För att utröna huru detta kom sig anställde jag vid se-

naste våroffret på Götriks ting ett stort offer; men både jag och presterna funno af djurens inelfvor att gudarne voro mig gramse, och det torde härleda sig af att jag varit för efterlåten mot det nya anhang, jag menar Hvita krists bekännare, som innästlat sig i våra bygder."

„Men konung Harald Gormsson har ju befallt att kristendomen här skulle få predikas?"

„Han betaller ett, men vi bönder ha beslutat ett annat. Vi vilja ej veta af den nya läran."

„Men konungen har ju gjort härtåg till Norge, för att der införa kristendomen och halländingarne deltogo ju i det tåget?"

„Prat! Kungen gjorde tåget för att utvidga sin magt och underlägga sig Norge och vi bönder följde med, lockade af hoppet om plundring och för att bämnas de härtåg norrmännen gjort här. Jag känner mina halländingar jag. Vi hallandsfarare äro för trogna åsadyrkare för att så i första taget ge tappt och dyrka den der nye guden, som just enkom tyckes vara en gud för trälar och kvinnor. Men nu nog derom. Som sagdt: jag fann att gudarne voro mig gramse och lät presterna efterfråga orsaken och svaret blef mycket rigtigt att jag var ljum i min dyrkan af de gamle och store gudarne. Tillika ålades jag att offra ett ädlare offer än kreatur . . ."

„Jag vet. Du offrade menniskor," inföll Adela. „Det var ett alltför dyrbart offer."

„Visserligen," svarade Grimulf, "var det ett dyrt offer, ty de båda trälar jag lät nedsticka, voro unga och friska samt hvardera bröder emellan värd 3 par oxar; men då man skall offra åt de höga makterna få man ej se på kostnaden."

"Jag menar att det är förskräckligt att menniskooffer ännu skola fortfara."

„Menniskor eller ej! Voro ej trälarne mina? Den ene tillhandlade jag mig för en guldring och den andre hade jag sjelf eröfrat der ute i Walland. Har jag ej rätt att med min egendom göra hvad jag behagar?"

"Det har du väl, men menniskor äro dock antingen de äro trälar eller fria dock ädlare varelser än djur."

„Tig, kvinna!" utropade Grimulf. „Jag är rädd att du insupit mera än tillbörligt af Hvita krist lära, som hotar att omstörta våra seder och bruk och göra de fria männen till trälars likar." Derefter fortfor han liksom för sig sjelf:

„Tiden är ond och af alla tecken att döma närmar sig Ragnarök. Gamla goda seder och bruk föraktas och folket börjar dyrka en okänd gud, en som aldrig gjort oss det minsta godt;

men om så alla andra falla till den nya läran, så skall dock jag och mitt hus stånda kvar vid den gamla.“ Derefter yttrade han vänd till Adela:

„Som sagdt: trälarne offrades.“

„På Odinsprestens inrådan, emedan de voro kristna,“ inföll Adela.

„Ja just emedan de voro kristna. De voro på det hela ej värda att blifva offrade åt Odin.“

„Du lydde Odinspresten, som är så gammal, att det vore tid på att han sjelf störtade sig ut för en klippa och ginge till Odin.“

„Han är gammal, men desto större erfarenhet har han. Dessutom skall jag säga dig att man aldrig bör tvifla på presterna, som äro gudarnes sändebud. Men låt mig fullfölja mitt tal.

Efter trälarnes offrande fann jag af deras inelfvor — ty jag sjelf har i många år såsom den högste öfverhetspersonen i detta landskap förestått offren och förstår mig således på dylikt — jag fann, säger jag, att gudarne ännu voro mig gramse och begärde ett ädlare offer . . .“

“Kanske ett af dina barn?“

“Äfven dem borde jag offrat, om gudarne så hade befallt, ty man bör mer lyda gudarne än sin egen vilja. Men det kunde jag ej, ty i min ungdom gaf jag till drottning Thyra Danebod, då jag vistades vid konung Gorm den gamles hof, det löftet att aldrig till gudarne offra någon annan än möjligen krigsfångar eller trälar. Men, som sagdt, jag förnam att gudarne ville hafva ett ännu ädlare offer, och då beslöt jag att offra mig sjelf . . .“

“Skulle du sjelf offra dig åt Oden?“ utropade Adela.

“Ja, än sen? En gång skall man ju gå ifrån denna verld och om det sker ett år förr eller senare, så kvittar det lika. Du kan väl icke tro, att jag likt en gammal trälinna skulle vilja ligga i min säng och dö en föraktlig strådöd? Nej, såsom en man och kämpe vill jag gå upp till Valhalla. Det enda, som höll mig kvar, var tanken på att jag lemnade er utan skydd. Egendomen skulle kanske efter min död förskingras såsom agnar för vinden och du och barnen blifva husarma. Jag lät dock för tillfället bero. Men efter tingets slut red jag en kvällstund fram till gudahofvet och nedföll framför den heliga altarrunden samt tillkännagaf för den gamle presten att jag beslutat offra mig sjelf åt Oden. Presten afhörde mig och befalde mig gå utanför i Mutaneds heliga lund och der falla ned och bedja till gudarne, medan han inne i det lilla templet rådfrågade de heliga makterna; och då jag efter en stund inkom och fann den gamle

liksom med ett himmelskt ljus belyst af månens genom de öppet stående dörrarne inträngande silfversken, förklarade han att han rådfrågat gudarne och att dessa med välbehag emottagit mitt erbjudande samt att de derföre såsom en gunst beviljat mig ännu 12 år att lefva, dock mot vilkor att jag såsom ett bevis på min trohet skulle offra min yngsta dotter på så sätt, att jag lät utsätta henne."

"Utsätta vår lilla dotter, min lilla Gullvifva!" utropade Adela. "Utsätta henne i skog och mark att kanske sönderrifvas af de vilda djuren.

"Hon kan kanske också blifva räddad och upptagen af någon", sade Grimulf och tillade: "Men i hvad fall som helst, så måste gudarnes befallning åtlydas. Menniskan är slaf, ty nornorna råda."

Adela satt en stund försänkt i djupa tankar under, det den ena strida tåren efter den andra droppade nedför hennes kinder. Slutligen yttrade hon:

"Skall jag låta utsätta henne?"

"Det kunde du väl", sade Grimulf, som tycktes hafva genomskådat hennes tankar; "men alldenstund du såsom kvinna ej är så härdad som den under strider bepröfvade mannen, så kunde ditt milda hjerta förleda dig, att antingen ej utsätta barnet eller ock på samma gång vidtaga åtgärder för dess räddning, och bådadera vore ett svek emot gudarne. Jag skall derföre sjelf låta utsätta barnet."

Med dessa ord uppsteg Grimulf och begaf sig ut på egorna, der ett trettiotal af hans trälar voro sysselsatte med afslutande af vårarbetet, och samtidigt uppsteg en mycket gammal kvinna som under Grimulfs och Adelas samtal hade kommit framlinkande på den utanför gårdsplanket varande, norr ifrån ledande vägen och satt sig på en sten att hvila så nära Grimulf och hans hustru att endast planket afskiljde dem från henne, hvarigenom hon kommit att afhöra en del af samtalet. "Förbannelsen hvilar ännu öfver slägten", sade den gamla för sig sjelf. "Den ene brodren står efter den andre brodrens lif och egendom, fader mot son och son emot fader; de bästa af barnen utsättas och de andra gå på annat sätt under. Det är som det bör vara. Jag lofvade Rolf hämnd och de narrarne trodde att jag kokade seid. Det må de tro, det inger fruktan för mig. Jag har ingen seid kokat, utan endast plockat örter och användt till läkemedel. En hämd har jag dock tagit och det är, att jag nedkallat förbannelse öfver Rolf och hans hus, jag har anropat både goda och onda makter om vedergällning". Sägande detta begaf hon sig bort södra vägen.

Men sedan både Grimulf och den gamla bortgått, föll Adela på knä vid stenbänken och bad en bön, ställd delvis till Åsagudarne och delvis till Hvite krist och slutande med dessa ord: "Grimulf sade att de höga Nornorna råda, men det torde dock hända att du, de kristnas gud, oaktadt din milda lära, är starkare än våra gamle Åsagudar. Om du kan milde gud, så rädda min lilla dotter!"

Andra Kapitlet.

Samtidigt färdades på en väg, som ledde från det i Westergötland belägna Marks härad genom nuvarande Skällinge och Rolfstorps socknar i Halland nedåt den gamla köpbyn Warö vid hafvet, en skara dels till fots och dels till häst varande män, af hvilka de flesta voro på färd nedåt Kathegatt stadde vikingar och de andre deras ett stycke på vägen dem följande vänner och fränder. Främst för hela truppen, som vid tillfället befann sig i en bokskog vid byn Skällinge, redo tvenne fyratioåriga män, af hvilka den ene var en vikingahöfding eller sjökonung vid namn Allgöte Buddlesson, hvilkens drägt icke allenast var prydlig, utan till och med förrådde icke så litet skrytsamhet och fullbordades af en skarlakansröd sidenkappa, som, endast med ett silfverspänne fastgjord vid halsen, fritt fladdrade för vinden. Han bar för öfrigt ett slags hjelmhatt, som var prydd med en gyllne flat ring till tecken af hans värdighet såsom sjökonung. Allgöte härstammade från den gamla gotiska eller götiska konungaätt, som herrskade i Götaland långt innan både Ynglinga- och Sköldungaätterna voro nämnda i Norden. Hans vapen bestodo af spjut, svärd och båge samt en aflång blå sköld, på hvilken var måladt ett lejon, hoppande öfver tre strömmar. Den andre mannen i samma led var en storväxt person vid namn Tore Halstensson, vanligen kallad Tore Dubbelstark eller Geistersbane, af hvilka namn han fått det förra för sin ovanliga styrka och det senare af det skäl, att han besegrat en namnkunnig viking vid namn Geister. Han var helt enkelt klädd i vanlig bonddrägt

och hans vapen utgjordes endast af ett svärd. För 5 à 6 år sedan hade han öfvergifvit vikingalifvet och slagit sig i ro på sin gård på Kinnekulle samt skulle nu till Varö följa tvenne af sina söner, hvilka nu för första gången begåfvo sig ut på vikingafärd. Den tredje i truppen var en äldre man, en kringvandrande skald och kämpe vid namn Floke Gisslesson, hvilken under vintern hade gästat Vestgötajarlen och nu ämnade begifva sig till danakonungen Harald Blåtands hof. Dessa tre voro de yppersta af hela skaran, hvilken bestod af omkring 60 män, af hvilka de eftersta i truppen voro dels till fots och dels till häst samt utgjordes af obeväpnade trälar.

Sedan truppen en stund färdats i bokskogen, glesnade småningom denne och man kom ut på fria fältet, hvarest vikingarne, till venster seende en på ett högt berg liggande ruin af en liten gammal borg eller rättare ett torn, utropade "Himingsborg"! Det var den af sagan och sången omtalade borgen, der guden Heimdall, Hallands och Skånes förste regent, enligt sägnen haft sin bostad. Knappast hade Floke fått se borgen förrän han grep i sin harpas strängar och började en, den tiden isynnerhet i denna delen af Norden mycket gängse sång, i hvilken alla vikingarne instämde och hvilken vi efter förändring här återgifva under följande lydelse:

Heimdall han sitter på Himingsborg.
I långliga tider förutan sorg
Och skådar serla och tida
Allt ut öfver nejden vida.
Heimdall vakar från Himingsborg.

Men slutligt den sonen af nio mör *)
Till Oden sade: „O, fader, hvarför
Vill icke du ännu mig kalla
Till det strålande Valhalla?"
Heimdall vakar från Himingsborg.

„Din förstfödde son, den starke Tor,
Sen tusentals år i Trudvang bor
Och kastar sin starkhets hammar
Så hela himmelen flammar."
Heimdall vakar från Himingsborg.

*) Nordiska gudasagan säger, att Heimdall var son af nio mör, hvilket naturligen bör bildligt förstås.

„Balder åt oskulden gifver hägn
Och Frej åt törstande dalar regn
Och Freja, hon kärlek spinner
Så att gylldene tenen brinner.“
Heimdall vakar från Himingsborg.

„Jag sjelf i urtid som mäktig Rig
Till menskors döttrar har stält min stig
Dem gästat båd dagar och nätter,
Blifvit fader åt folkens ätter.“
Heimdall vakar från Himingsborg.

“Jag ännu håller om lifvet vakt:
Närer det frö, som i jord blef lagdt,
Ger sundhet åt menskors tankar,
Då nid uti mörkret vankar.“
Heimdall vakar från Himingsborg.

„Men ännu jag dock på jorden bebor
Den borg, som bebotts af min ena mor,
Så långt inunder ditt öga.
Mig tag till Valhall det höga!“
Heimdall vakar från Himingsborg.

Så Heimdall. — Då ter sig en herrlig syn:
En gylldene brygga ståndar i skyn;
Ett himlens och gudarnes under
Och icke menskofunder.
Heimdall vakar från Himingsborg.

Bef-rast *) kallas den bron utaf gull.
Hon är af heliga runor full
Och för ifrån jordlifvets dalar
Upp till de odödliges salar.
Heimdall vakar från Himingsborg.

Ej dödens väg öfver Bef-rast går,
Men högst på densamma år ifrån år
Heimdall sitter och vaktar
Och tidens tecken beaktar,
Heimdall vakar från Himingsborg.

---

*) Äfven kallad Bifrost, kallas i vår tid regnbågen.

En dag han i hornet blåsa skall
Och båda den gamla verldens fall . . .
Sen kommer — Den Store . . . Men Vala,
Den visa, ej längre kan tala . . . . .
Heimdall vakar från Himingsborg.

Under det visan sjöngs vek truppen af ifrån stora vägen och tågade bort till Himmelsberget, vid hvars fot den gjorde halt, hvarefter alla vikingarne bestego och med pilgrimens andakt betraktade den för dem heliga ruinen af den gamla borgen.

Fästets hufvudtorn intog en ganska liten plats och reste sig ännu några våningar, och det dröjde ej länge förr än de med faran förtrogna vikingarne befunno sig högt uppe på ruinen, från hvars spets de betraktade den nedanför liggande nejden, redan då gammal och odalbygd med gårdar, heliga lunder vid Muthaned och ett litet gudahus, kalladt gudahofvet, på nuvarande Hofgårdens egor, samt den uppifrån den högländare nejden kommande Himleån, hvilken, långt vattenrikare än nu, lik ett silfverbälte slingrade sig nedanför det gamla sagobergets fot och derefter vid gården Hafstorp höst och vår utvidgade sig till ett större vatten, hvilket blått såsom vårdagens himmel i fjerran medelst 2:ne grenar, den ene gående åt vester och den andre åt sydvest, sammansmälte med Vesterhafvet, vid hvars anblick vikingarne, fattade af en lika hänryckning, som fordom Zenophons soldater vid åsynen af hafvet, utropade: „Kathegatt! Kathegatt!“

Den till åren komne Folke hade äfven han, fastän en och annan sten under hans fot lossnade och nedstörtade i djupet, med sin harpa uppklättrat på den lilla borgruinen, från hvilken han, sittande på en stor hörnsten, ännu en gång sjöng sången om Himingsborg.

Tredje Kapitlet.

Från Himmelsberget fortsattes vägen bortåt den ungefär $^3/_4$ mil derifrån belägna gården Grimtuna. Då man kommit midt framför det nuvarande säteriet Thorstorp i Grimtunas närhet, afskiljde sig Thore Halstensson och hans båda unge söner från det öfriga sällskapet och redo bort till en jemte vägen varande grafhög eller ättebacke, som både då och ännu i dag kallas Grims-

högen och hvilken var omgifven af en stor mängd mindre, numera uppodlade grafhögar. Då Thore och hans söner framkommit stego de af och bundo sina hästar vid några in vid ättehögens fot befintliga häggträd samt attogo sina hufvudbonader och knäböjande bådo en bön till gudarne. Samtidigt härmed framkom ofvanifrån den högländare trakten söder om ättehögen en man, som icke var någon annan än den för oss redan kände odalbonden och lagmannen Grimulf Rolfsson, hvilken var på återväg från sitt arbetsfolk och vid anblicken af främlingarne förvånad stannade, men icke störde dem, utan först, sedan de hade slutat sin bön och uppstigit, yttrade:

"Det är ett vackert bruk att bedja vid de hänsofnes grifter".

"Icke allenast ett bruk, utan en skyldig vördnadsbetygelse mot de aflidne," svarade Thore.

"Deri har du rätt, främling," forttor Grimulf; "men vanligtvis beder man ej vid okändes grafvar, utan vid frejdade och stora mäns samt vid vänners och bekantas."

"Och vid fränders", tillade Thore kort.

"Vid fränders, ja; deri har du också rätt", sade Grimulf. "Men icke visste jag att dina fränder hvila i de småhögar, som ligga häromkring och i hvilka mina och min ätts trälar blifvit nedlagda; ty icke kan jag tro att någon af dina förfäder hvilar i mina hugstore fäders ättehög."

"Det är ett och annat, som man ej tror förr än man blifvit öfvertygad derom" sade Thore. "Jag kan dock säga dig, Grimulf Rolfsson, att just *mina* hugstore förfäder sedan så långt Saga kan berätta hvila antingen i denna ättehög eller i andra höfdinga- och konungahögar både här i trakten och annorstädes i Halland. Sjelfve Grimshögen står på min fäderneärfda grund och hvad mera är: all den mark vi här se, ja hela Grimtuna gård är min och ingen annans."

"Det var ett besynnerligt tal, främling, och kan ej annat än ingifva mig tanken att du antingen har för mycket öl med bland reskosten eller ock råkat ut för något ondt i vädret, så att ditt förstånd blifvit omtöcknadt", sade Grimulf. "Men huru härmed än är, så är du dock väl ännu så pass redig, att du kan säga mig hvem du är."

"Det har du rätt att fordra och derför vill jag säga, att jag är af god börd både på fädernet och mödernet och son af min farfars af den *högborna adelkvinnan* födde äldste son."

"Att du är af god börd är bra för dig, men kännedomen derom gör mig ej klokare", sade Grimulf.

„Klok borde du väl vara," svarade Thore, „eftersom du af de andre bönderna blifvit vald till lagman; men enär ett och annat deri tyckes brista, så vill jag endast påminna dig om att du är son till min farfars at *trälkvinnan* födde son."

"Sååh! Blåser vinden från det hållet? Du är då Thore, min farbroder Halstens son?"

„Ja, som kommit hit för att taga mitt rättmätiga arf i besittning. Såsom du torde veta, var min far ende sonen till vår farfar Ulf och hans högättade husfreja Olava Belesdotter och således ensam arfvinge till all odaljorden, då deremot din far var son till den från Walland hemförda trälinnan Selinda, här kallad Linda. Din far har således ej rätt att deltaga i annat arf än lösörena."

„Deri misstager du dig," sade Grimulf. „Sedan farfar skiljt sig från sin gamla hustro Olava och skickat henne till hennes fränder i Göta land fritog han på Götriks hög Selinda . . ."

„Att han fritog henne från träldomen har jag hört," sade Tore, „men det gjorde han äfven med några andra trälinnor, som hade gifvit honom barn. Han tog hvarken din farmor eller någon annan af de frigifna trälinnorna till hustro eller lät i gudahofvet genom att lägga Thors hammare i deras sköte viga sig med dem. Nog har jag hört att han ämnat upphöja Selinda till hustro, men det blef ej af, ty döden kom emellan. Du kan således nog inse antingen du eller jag är egare till Grimtuna, och enär jag hört att du skall vara en rättrådig lagman, så är det att hoppas att du dömer rätt i denna sak."

„Du må hafva rätt i ett och annat," sade Grimulf undvikande, „men här finnes en annan vigtig omständighet att taga i betraktande. Under hela er långa frånvaro, snart halfannan mansålder, hafva både din far och du tillhört ett annat rike, varit undersåtar under Sveakonungarne och lemnat odaljorden här i Halland vind för våg; då deremot min fader och jag under hela denna långa tid icke allenast på ett omsorgsfullt sätt häfdat gården, utan äfven på ett hedrande sätt deltagit i Hallands styrelse och klädt blodig skjorta icke allenast för vårt landskaps beskydd utan för hela Danaväldet, icke att tala om att vi varit med i konungens råd och deltagit i hela rikets styrelse."

"Att din fader och du väl häfdat och skött min faders och min gård motsäges icke; men derför hafven i fått uppbära hela afkastningen och så är den saken kvittad. Att du och din fader deltagit både i landskapets och rikets angelägenheter gör dig icke till egare af gården, ty Grimtuna är icke någon kunglig förläningsgård, som hvarken af danakonungen eller någon

annan bortskänkes för de tjenster, som blifvit gjorda konungen och riket, utan den är en odalgård, som går i arf till de ättegoda sönerna inom slägten. Du har således ingen rätt till denna gamla odaljord. Du må taga de jordar, som du eller din fader sjelfva förvärfvat er äfvensom all lösegendomen, den jag visserligen skulle hafva hälften af, men hvilhen jag odelad afstår till dig. Sjelfva gården är min och jag hoppas du afstår honom godvilligt, så att vi ej behöfva draga denna sak inför tinget".

„Du glömmer att gammal häfd är lag. Min far tog gården i arf efter sin fader och jag tog den efter honom," sade Grimulf.

„Om häfden är grundad på orättvisa, så skall den ändras eller upphäfvas, om den än är aldrig så gammal."

„Hvarför kommo din fader eller du icke förr och gjorde edra anspråk gällande?"

„Tycker du jag kommer för sent? Skälen till dröjsmålet kan jag dock uppgifva. Min fader var sjuklig och blef kristen och tyckte han hade nog af sin gård i Vestergötland samt sade sig ej vilja ligga i delo med sin bror. Jag för min del svärmade i min ungdom omkring på hafvet i främmande land; men så satte jag mig i ro . . ."

„Och nu är du väl utfattig eftersom du kommer hit och vill göra anspråk på denna gård?"

„Jag eger ett efter min farmor Olava ärft hemman, som är så godt som hela Grimtuna och litet till," svarade Thore, "och hvad hindrar väl den frejdade vikingen Thore Dubbelstark eller Geistersbane . . ."

„Är det du, som bär namnet Thore Geistersbane," sade Grimulf. „Honom har jag visserligen mera än en gång hört omtalas med stort beröm, men icke visste jag att det var just du . . ."

„Visste du icke? Nåh, så vet du det nu. Hvad skulle hindra mig säger jag att i Walland eller i Northumberland eller annorstädes eröfra mig ett jordagods så stort som halfva Halland? Men det bryr jag mig icke om. Rätt skall vara rätt och jag vill taga min från fäderna ärfda gård i besittning."

„Tag den, om du kan," svarade Grimulf och slog på sitt svärd.

„Jaså, du vill ej godvilligt lemna gården och ej heller låta saken afgöras på tinget utan i stället vädja till svärdet i en sjuk sak," sade Thore. „Nåh, väl an! Värre bjessar än du har jag kommit till rätta med." Med dessa ord lade äfven han handen på *sitt* svärdfäste.

„Det har väl kommit sig af att du råkat på motståndare deretter," sade Grimulf. "Här har du för dig en konungaättling, en Sköldunge."

„Sonsonen till en trälinna.“

„Skymfa ej min faders mor. Hon blef trigifven på tinget. Säger du ännu ett smädligt ord om min börd, så nedhugger jag dig på stället.“

“Du är stor i orden, frände?“ sade Thore. „Vi få se huru du reder dig då det kommer till handling.“

„Jag har tänkt reda mig så, att du skall få jord och det för evärdelig besittning, men det blir endast en manslängd jord i våra fäders ättehög. För frändskapens skull skall jag väl lägga dig der,“ sade Grimulf.

„Tack, trände. Du är ej nidsk,“ genmälte Thore. „Sannolikt blir det dock jag, som kommer att insätta dig i Grimshögen.“

Med dessa och andra hvarandra uppretande ord drogo båda fränderna sina svärd och en tvekamp på lif och död skulle nu hafva börjat, om ej just i detsamma något helt oväntadt hade inträffat.

Fjerde Kapitlet.

Från den del af fältet, hvarifrån Grimulf en stund förut hade kommit, framstörtade i full karier, just då striden emellan de båda fränderna skulle börja, ett litet jagtsällskap, företrädt af 2:ne skällande hundar och bestående af 4 till häst varande personer, hvilka, innan de kunnat hejda sina trafvare, redan hade sprängt in på stridsplatsen, der de nästan höllo på att öfverrida Grimulf och Thore, men i alla fall åtskiljde dem. I spetsen för de anländande var en ung adertonårig mö af hög, nordisk gestalt men af sydländskt utseende och efter henne kommo 3:ne med henne jemnåriga ynglingar. Alla voro beväpnade med spjut och bågar och på det döda villebråd, som de hade fastbundit på sina hästar, såg man att jagtlyckan varit våra jägare temligt bevågen.

Den unga flickan, som var Grimulfs dotter med första giftet och hette Gerolda, höll så fort hon hade kommit emellan och litet förbi de stridsfärdiga fränderna in sin häst och uppfångade med ett ögonkast att något fiendligt här var å färde, hvarföre hon höjde sitt jagtspjut mot Thore och frågade, seende på honom och hans söner:

„Hvad är här på färde? Hvilka ären I, som like röfvare anfallen min far på hans egen gård och grund?“

„Lägg dig icke i vårt förehafvande, flicka,“ sade Grimulf vresigt. Hvarifrån kommer du och hvem har skickat dig hit?“

„Att jag och bror Ottar samt två af våra vänner varit på jagt, ses nog af den fångst vi erhållit,“ svarade Gerolda och pekade på jagtbytet; „och kanske är det min eller din egen goda fylgia, som skickat oss hit, ty vi tyckas komma i läglig tid. Men hvilka äro de der främlingarne?“

„Fränder, som ämna taga vår gård och göra oss till tiggare, om du vill veta det,“ svarade Grimulf, mera riktande sina ord åt Thore än åt sin dotter.

„Det var icke så litet på en gång,“ sade Gerolda. „Men hafva de ej större slägtkärlek än så, så skola vi taga emot dem såsom det höfves. Jag ser mig god att sköta en af pojkarne; du, far och Ottar kunna på er del taga de begge andre.“

„Det var ord och inga visor,“ sade Thore och betraktade Grimulfs dotter, hvilkens både djerfva uppträdande och ovanliga skönhet frapperade honom. Hon hade nemligen mörk hy, svart lockigt hår och mörka blixtrande ögon, allt såsom det sades, ett arf från stammodern Selinda. „Har du många sådana döttrar, frände, så torde du få sitta orubbad kvar på Grimtuna.“

„Du torde få nog af en,“ yttrade Gerolda raskt och slungade, innan hon hunnit uttala ordet, mot Thore sitt spjut, som lätt snuddade mot hans arm och säkerligen skulle tagit värre, om han ej hade vikit undan.

„Jag ser att ord och handling för dig äro ett,“ sade Thore. „Det är hugnesamt finna att vår gamla slägt ännu har ämnen till valkyrior.“

„Spar dina speord, frände till dess striden är slutad,“ sade Gerolda och fattade ögonblickligen sin båge, då i detsamma Allgöte och några af de andra vikingarne, som gjort halt på vägen och inväntat Thore, men nu äfven begifvit sig in på fältet, framskyndade och gjorde sig underrättade om tvisten samt började råda till en förlikning eller åtminstone tvistefrågans uppskjutande.

Under denna bemedling fick Gerolda höra att den nyss anlände fränden kallades Thore Geistersbane, hvarföre hon vände sig till Allgöte, hvilken hon väl kände, enär han ofta hade besökt Grimtuna:

„Hörde jag rätt, farbror?“ frågade hon. „Heter den der fränden Thore Geistersbane?“

„Det är riktigt. Det är just Thore Geistersbane eller Dubbelstark du gifvit dig i kast med.“

„Den väldige vikingen, som slagit många sjökonungar?“

„Just densamme. Du är ej så litet modig.“

“Jag visste ej att det var den berömde mannen,“ sade Gerolda något förlägen och drog sig bakom de äldre männen, hvarifrån hon afhörde den pågående underhandlingen och att Grimulf yttrade:

„Jag kunde samtycka till tvistefrågans uppskjutande, om ej min frände hade kallat min farmor lågättad och trälinna, men . . .“

„Det kunde vår frände låtit bli,“ upphof Gerolda nu åter sin röst och yttrade; „men på det hela är det ju, far, icke så mycket att ondgöras öfver, ty . . .“

„Har jag ej sagt dig att du skall tiga och icke lägga dig i mina angelägenheter?“ utropade nu Grimulf, som tyckte att dottern, fastän hon var hans älsklingsbarn och i hemmet åtnjöt ganska många företräden, nu gick både hans faderliga och husbondeliga rättigheter allt för nära. „Har jag ej sagt dig att du skall tiga?“

„Låt du din dotter tala, frände,“ sade Thore. „Hon lägger sina ord så bra att det höres det hon är dotter af en lagman.“

„Ja låt Gerolda säga hvad hon har på hjertat,“ sade nu skalden Floke, som äfven framkommit. „Både af sagorna och af dagliga erfarenheten vet man, att kvinnan kan gifva ett godt råd och yttra det, som vi män ofta ej komma att tänka på. Dessutom stå vi ej här på något ting, utan samtala endast oss vänner emellan.“

„Náh, efter du är så talträngd och har så goda förespråkare, så sjung ut med hvad du har att säga,“ yttrade Grimulf buttert. „Några visdomsrunor lär det dock ej blifva.“

„Vår frände kunde låtit bli att smäda min fars farmor,“ sade Gerolda, “men på det hela bevisar denna smädelse endast att han ej kände hennes börd. Hvar och en vet väl att Selinda ej var någon högättad nordisk odalkona, utan fångad utomlands och hitförd såsom slafvinna; men å andra sidan så tyckes vår frände alldeles vara i okunnighet om att Selinda var af hög och förnämlig börd i sitt hemland, enär hon var dotter till en af Wallands baroner, hvilket motsvarar vår benämning af förnäm höfding, och dessutom härstammade hon på mödernet från en ansedd konung eller kejsare, tror jag det heter, som kallades Karl den store, hvilkens namn ännu med aktning nämnes i många länder.“

„Det der hade jag ej tänkt på,“ sade Grimulf, hvilkens ansigte allt mera ljusnat vid dotterns ord.

„Hon säger sannt,“ yttrade Floke, som gerna gaf sig ut för att känna förnämliga slägters langfedgatal. Jag påminner mig ju nu att Selinda på mödernet i rakt nedstigande led härstammade från en af verldens störste furstar Karl den store. Men om så än icke hade varit, så hvad hade det väl haft att betyda? Var ej Grimulfs farfar genom sin börd ättegod nog både för Selinda och barnen? Det har ju funnits mera än en nordmannadrott, som haft en konung till far och en från utlandet hemförd kvinna till mor, men har han väl till börd och anseende varit mindre för det? Således tycker jag att Thore haft orätt i att tala om Selindas låga börd och att hela saken för öfrigt ej är något att munhuggas om.“

Dessa Flokes ord vunno allmänt bifall, och sedan man ännu en stund samtalat och Thore efter de upplysningar han nu erhållit medgaf att han haft orätt i sitt yttrande angående Selindas börd samt dertill ytterligare kommit att Grimulf sade sig kunna bevisa det Selinda verkligen blifvit gift med farfadern, uppsköts tvisten, hvarefter alla af Grimulf inbjödos att gästa på Grimtuna.

„Du har ingen häst, far. Vill du taga min Brunte?“ sade Gerolda till fadern, då de voro redo att begifva sig fram till gården.

„Det kan jag göra,“ sade Grimulf. „Du har unga ben och springer snart fram.“

„Det kunde jag väl göra; men hvad behöfver jag det?“ sade Gerolda halfhögt och hoppade upp bakom sin broder Ottar, som hade en stor och stark häst, hvarefter det bar åstad.

„Du har en rask och hurtig dotter, vän Grimulf,“ sade Floke vid det de färdades framåt.

„Åhja, visst är hon kvick i vändningarne och munvig samt derjemte modig och tilltagsen öfver höfvan, ja kanske mera än som anstår en kvinna,“ sade Grimulf och kastade en blick på sin vackra dotter. „Min vän skalden Gjerröd minnegod, som du väl känner . . .“

„Måtte väl det. Han är isländare, men han som jag af svensk börd och han står till och med till mig i aflägse frändskap. Nåh hvad sade han?“

„Jo, han vistades hos mig för några år sedan ett par vintermånader såsom gästvän och brukade ofta säga, att naturen hade begått ett misstag, då den hade skapat Gerolda till flicka. På sätt och vis hade han väl rätt, men det är väl dock bäst såsom det är, ty jag har ofta lagt märke till att flickungen med all sin häftighet och djerfhet dock har ett ömt och vekt kvinno-

hjerta. — Men se nu äro vi framme. Varen välkomna på den gård, som ännu tillhör Grimulf Rolfsson!“

Femte Kapitlet.

På eftermiddagen samma dag, just som solen var redo att nedgå i Kathegatt, färdades på vägen, som ledde från Warö upp till Grimtuna, ett till fots varande sällskap, bestående af omkring 20 personer och tillhörande olika samhällsställningar. Tvenne af dem voro nemligen munkar eller kristna prester och den tredje, som var klädd till hälften såsom krigare och till hälften såsom prest, enär han utanpå sin kämpadrägt bar en hvit messskjorta och utanpå densamma ett brunt, med silfver prydt läderbälte, vid hvilket ett stort slagsvärd var fästadt, var en ung man, som hade antagit kristendomen och beredde sig att blifva prest. Alla de andre voro krigsmän eller tillhörde den fria odalmannaklassen och buro vapen. Den ene af prestmännen hette Anselmus, var omkring 40 år, tysk till börden och en af de prester, som tyske kejsaren Otto efter fredsslutet emellan honom och danske konungen Harald Blåtand hade skickat till Danmark dels för att predika kristna läran och dels för att öfvervaka fredsvilkorens uppfyllande, som förnämligast bestod i nämnde läras beskyddande och utbredning. Den andre presten var omkring 30 år och en infödd dansk från Jutland vid namn Sune. Anförare för krigarne var en dansk man vid namn Ove Butlesson af förnämlig börd och som hade fått befallning att skydda presterna och på samma gång till norra Halland framföra konung Haralds bud om kristendomens allmänna utbredande der i orten, ty halländingarne, som redan ett år förut hade fått konungens befallning att afsäga sig åsaläran och antaga dopet, hade icke ännu gjort allvar af saken.

Truppen färdades fram under tystnad, om man undantager att de båda munkarne sins emellan förde ett lågt samtal, i hvilket Ove eller någon annan af kämparne då och då med något enstaka ord deltog.

„Ja,“ yttrade pater Anselmus, „jag finner allt mer och mer huru litet jag hittills för den goda sakens befrämjande kunnat uträtta. Huru mycket mera gjorde ej mina företrädare, de båda Enevåldarne, som voro af anglosachsisk börd och kommo från

England för att predika kristendomen i sina förfäders land, vårt Sachsen, der de båda ledo martyrdöden? Huru mycket gjorde ej den helige Winfred, kallad Bonifacius, som i 30 år arbetade i Tyskland och slutligen led martyrdöden i Frisernas land? Jag kunde äfven framhålla Willehaed, Liudgar ochslutligen kyrkofadern Landolf, som anlade så många kyrkor och kloster och väldeligen omvände hedningar. När jag tänker på allt detta och ser huru litet jag uträttat, så riktigt ångrar jag, att jag af den numera saligen aflidne hertig Herman af Sachsen lät förmå mig att på kejsar Ottos önskan afgå till Danmark och ställa mina ringa krafter till vår värdige fader, biskop Roginbrands förfogande. Det är mig kanske icke beskärdt hvarken att kunna verka något till dessa hedningars omvändelse eller att förvärfva martyrkronan."

„Åh, här får du nog att göra, fromme broder," sade Ove torrt. „Vinner du ej det ena, så torde du nog uppnå det andra. Det är ej längre än 8 dagar sedan denna orts lagman, Grimulf Rolfsson, lät åt Odin offra tvenne kristna trälar. Vi äro nu i ett land, som bebos af Hallandsfararne, hvilka ej äro ömma af sig."

„Har min far nyss låtit offra tvenne kristna?" frågade nu den unge man, som bar mess-skjortan utanpå sin vapenrustning. „Hvem har berättat dig det?"

„Fiskaren, som bor på stranden, der vi förlagt jakten," sade Ove. „Jag trodde att han äfven för dig, Ulf, omtalade detta."

„Han framhärdar då ännu lika envist i sin hedendom," sade Ulf. „Ja, ja. Jag känner honom. Det dröjer innan min far öfvergår till kristendomen."

„Det var en obehaglig underrättelse," sade den unge presten, som bar ett temligt stort, förgyldt kors, kristendomens sinnebild, för första gången sedd i denna del af Norden. „Är du ej rädd för att han skall offra dig, bror Ulf, då han får se dig vara klädd i de kristnas skrud?"

„Rädd?" frågade Ulf och såg sig omkring samt lade omedvetet handen på sitt svärd. „Rädd har jag aldrig varit. Men hvad din fruktan, fromme broder, angår att min far skulle vilja offra mig till åsagudarne, så är den alldeles obefogad. Min far kommer ej att offra hvarken mig eller någon annan af sina barn, ty dertill förhindras han af ett löfte."

„Ett löfte?" frågade presten.

„Ja, som han aflade i sin ungdom inför danska drottningen Thyra Dannebod."

„Af hvad skäl?"

„Ja, den frågan är icke så snart besvarad,“ sade Ulf, men då han såg sina kamraters nyfikenhet afspeglad på deras ansigten, fortfor han:

„Vi kunna så godt tala om det som om något annat och jag vill derföre omtala hvad jag vet i saken, dock får jag säga att min far aldrig till mig eller de mina mig veterligt yttrat något derom. Jag har berättelsen från en gammal träl och trotjenare på gården der hemma, och enligt hans berättelse förhöll det sig som följer:

En sommar begaf sig min farfar, som var en väldig viking, med ett trettiotal af sina män ut på en vikingafärd, som endast var afsedd att gälla Viken, emedan Hallandsfararne den tiden lågo i delo med norrmännen. Resan gick lyckligt och de återvände frampå senhösten med icke så obetydligt plundradt gods, då de en dag öfverföllos af en häftig storm, åtföljd af snö- och hagelbyar och dreſvos mot en klippa, hvarvid skeppet stötte på grund och blef sönderslaget och männen med knapp nöd räddade lifvet och uppkommo på klippan i alldeles utblottadt tillstånd och utan färskvatten och födoämnen. På klippan måste de förblifva flera dagar och det började se mörkt ut, och snart hade de ej att välja på mera än 3 utvägar, nemligen antingen att hungra och frysa ihjäl eller störta sig i hatvet och gå till Ran eller ock att strida mot och döda hvarandra och sålunda med mera heder, såsom de tyckte, komma till Odin. De valde det sistnämnda och redan hade 3 eller 4 män fallit, då min farfar aflade det löftet, att om han och hans män blefvo räddade, så skulle han, då han kom hem till Grimtuna, till Odin offra den förste han fick se af gårdens manliga befolkning, och knappast var detta löfte aflagdt, då de fingo se ett segel från fjerran närma sig. Seglet tillhörde en handelsskuta, som lade till vid klippan och togo de skeppsbrutne ombord samt landsatte dem på halländska kusten, hvarefter männen begåfvo sig till sina hem.

Några dagar derefter — man hade nu hunnit så långt att den första snön hade fallit — voro min då trettonårige fader och hans lille åttaårige bror vid namn Attulf, en liten rar pojke och allas älskling, ute och pröfvade med sina kälkar det nya slädföret, då gossen, på långt håll varsnande den hemkommande fadern och några af hans män, med utropet „far, far!“ sprang emot dem för att välkomna fadern. Det sägs, att min farfar, som deltagit i hundratals strider och väl lika många gånger sett döden i ansigtet, men dervid aldrig bleknat, nu, då gossen kom framspringande, blef hvit i ansigtet som ett lik och höll på att segna

ned till jorden och under utropet: „Olyckliga barn!“ stötte gossen ifrån sig.“

„Nåh, huru gick det?“ frågade presten Anselmus, då Ulf för en stund tystnade.

„Huru det gick? Jo det faller afsig sjelf: gossen blef naturligtvis offrad, ty ett så heligt löfte måste ju hållas. Vid nästinstundande julfest förde farfar sin yngste son till gudahofvet, eller hofgården *), som ligger i Grimtunas närhet, och min fader samt husets öfriga folk följde med; men då Odinspresten satte knifven i lille Attulfs bröst och yttrade: „Jag gifver dig åt Odin,“ svimmade min far och föll sedan han hemkommit i en svår sjukdom, och sedan han tillfrisknat kunde han aldrig återigen blifva glad, utan vantrifdes i hemmet och begaf sig vid femton års ålder ut i verlden till danakonungen Gorm den gamles och drottning Thyra Dannebods hof Drottningen var, välsignad i åminnelse, såsom vi veta, kristen och förmådde flera af kämparne och hofvolket att öfvergå till kristendomen och talade äfven vid min far derom. Han kunde dock icke förmås att afsäga sig sina fäders tro, men afgaf dock, med minne af hvad som händt vid gudahofvet här hemma, det löftet att aldrig åt åsagudarne offra något af sina barn eller någon trände. Dock förbehöll han sig, att då gudarne så fordrade, få offra trälar eller krigsfångar.“

„Och detta löfte håller han, såsom vi se.“

„Ja, och tyvärr blir han aldrig kristen. Hans tro på de gamle gudarne är för fast grundad,“ svarade Ulf.

Nu afstannade samtalet och en tystnad inträdde, som dock efter en stund afbröts af pater Anselmus, hvilken med högljudd röst uppstämde följande sång, som lärer härstamma från den första kristna tiden och vara författad i Alexandria:

„Aldrig tamda fålans tygel,
Aldrig vilsna toglars vinge,
Barnaenfalds säkra styre,
Konungsliga lammens herde!
Dina fromma
Söner samla
Dig att prisa
Ödmjukt sjunga
Med rena läppar
Barnens ledare,
Kristus!“

*) Det nuvarande säteriet Hofgården.

I denna sång instämde alla de andra och omsjöngo den några gånger, allt under det den yngre presten, gående i spetsen, höll korset högt upplyttadt. Man var nu framme i närheten af Grimtuna, då några från samma håll som våra vandrare till häst varande män kommo framskyndande så att dammet stod högt i sky och gjorde halt då de hade uppnått våra fromma resande.

Den anlände ridande truppen bestod af fem män, af hvilka den äldste, en högrest och ännu kraftig man af omkring 65 år, synbarligen var anförare för truppen. Så fort de ankomne hade hållit inne sina hästar kastade anföraren en blick öfver presterna och deras kamrater samt yttrade hånfullt, pekande på korset:

„Hvad är det der för narrspel?“

„Det är ej något narrspel,“ yttrade pater Anselmus, „utan det tecken, hvarefter folket i Norden i en kommande tid skall vandra; det är vår herres och frälsares kors.“

„Herrar här i Norden äro de fria och ättgoda män, som kunna handtera vapen; de som det ej kunna äro ofria och trälar och efter allt hvad jag finner, så hör du till den senare sorten. Du tyckes vara en landstrykare och intet annat, och är du ej trälgjord förut, så har jag lust att göra dig till träl och sälja dig.“

„Det låter du allt bli, min vän Palne-Toke,“ sade nu Ove. „Du behöfver ej göra dig till. Korstecknet känner du till lika så väl som jag, alltsedan vi båda voro med i det slag, som konung Harald förlorade emot Tysklands mäktige herrskare, och att denne fromme man är en kristen prest vet du också, ty så mycket har du varit ute i verlden; men hvad du icke vet är att denne prest är tyske herrskarens undersåte och konung Harald Gormsson sändebud och att han nu fått i uppdrag att här i Halland predika Hvite krists lära.“

„Men jag vet också att du, Ove Butlesson, är en ynkrygg, som öfvergifvit dina fäders tro och nu för konungagunst hjelper till att befordra den der usla läran, som endast tyckes anstå kvinnor och trälar,“ svarade Palne-Toke.“

„Hvar en handlar som han är karl till,“ svarade Ove. „Missminner jag mig ej, så var du en af dem, som vid fredslutet bistod konung Harald i att underhandla om freden och ingå på de af tyske kejsaren förelagde vilkoren, men nu är du en af de argaste att försöka bryta det ingångna fördraget.“

„Ett fördrag, som var oss påtvungit,“ sade Palne-Take och bet sig förargad i läppen.

„Ja, att konung Harald och vi andre läto tvinga oss att ingå fred på vissa vilkor, det vet jag; men att du Toke, som är

en sådan bjesse, lät tvinga dig, det var mera än jag kunde tro," sade Ove.

„Kommer du fram med näsvisheter?" frågade Toke vred.

„Jag talar sanning," blef svaret. „Kan du nöjaktigt förklara ditt handlingssätt, så må du göra, men det inför vår herre, konung Harald. Här vill jag endast vänligen bedja dig att lemna oss i fred och låta oss dyrka den gud vi behaga, men vill du ej det, så får du med Ove Butlesson att göra."

Palne-Toke, herre på Fyen och en rik och mäktig man, som ansåg sig nära på så god som konung Harald Blåtand, vredgades vid detta Oves tal, men, öfverseende både sin och motståndarens stridskrafter och finnande sina underlägsna, beslöt han att för tillfället försigtigt draga sig ur spelet, endast yttrande:

„Nåh, nåh, tag ej saken så häftigt. Jag förargades endast öfver att finna dig, en af danarikets gamle ädlingar och rikets stöd, hafva öfvergifvit den gamla läran och antagit en gud, hvilkens magt vi icke ännu pröfvat." Sägande detta och nickande farväl, satte han ånyo af och var snart framme vid Grimtuna, dit äfven Ove och hans reskamrater snart anlände.

Sjette Kapitlet.

Under tiden gästade vikingarne framme på Grimtuna gård, der de äldre efter middagen kvarsutto vid sina horn inne i den stora gästabudssalen under det de yngre ute på gården roade sig med dans- och sånglekar, hvaribland förekom en, som den tiden var känd öfver hela Norden och kallades *Den bergtagna*, deri sången var af följande lydelse:

„Mina sorger de äro så tunga som bly,
Och aldrig de vilja ifrån mig fly
Alltsedan den sorgeliga dagen,
Då jag ifrån vännen blef tagen.
Jag vandrar långt borta i villande skog,
Som aldrig har plöjts af årder och plog.
Båd' morgon och i kvällen den sena
Jag går med stor sorg här allena.

Jag sitter i berget, der småtroll gå vakt
Och hafva på mig så grannelig akt,
Tills jätten vårt bröllop ämnar hålla:
Stor smärta det månde mig vålla!

Men der kommer vännen med stålklädde män.
Och tager ur berget sin käresta vän
Hej, glädje i gårdar och i byar!
En annan nu leken förnyar!"

Under det man sjöng, gick en tärna, som skulle föreställa den bergtagna, inne i ringen, hvarunder några ynglingar stodo utanför och slutligen bröto in i ringen och borttogo henne, dock ofta icke utan en temligt hård strid, hvarefter en annan flicka ingick och i sin ordning föreställde den bergtagna.

Gerolda och en grannflicka vid namn Olava, dotter till en bonde och systerdotter till Grimulf, deltogo emellanåt i ungdomens lekar ute på gården, men gingo turvis inne i salen och ifyllde gästernas horn. Vid ett tillfälle, då det var Geroldas tur att vara inne, satte hon sig på norra väggbänken i salens östra ända bredvid Floke skald, som der hade slagit sig ned och med lika allvar skötte sitt horn och sin harpa under det han sjöng den redan då kända långa visan om Hagbards och Signhilds romantiska och sorgliga kärleksäfventyr, hvilket blifvit förlagdt till olika delar af Skandinavien, men enligt Flokes och hans samtida halländingars påstående hade tilldragit sig i norra delen af södra Halland uti nuvarande Asige och Årstads socknar. Denna visa börjas sålunda:

„Hagbard kung och Sigard kung
Begynte upp ett kif
Allt om den stolta Signe lill.
Hon var så vänt ett vif.
Fast heldre hade Hagbard aktat
Att vinna sig den sköna."

Under det Gerolda afhörde sången öfverså hon den stora salen, hvars väggar och pelare voro prydda med horn och djurshudar samt vapen, de senare blanka och vackert skimrande vid det sken, som den nedgående solens strålar utbredde genom den öppet stående vestra dörren öfver salen och de der befintliga kämparne, hvilket allt utgjorde en målerisk tafla. I högsätet vid bordet satt Grimulf sjelf, hög och kraftig med silfver i håret och

prydd af ärr på panna och kinder, och hedersrummen midt emot honom innehades af Allgöte och Thore Dubbelstark; nära den senare sutto tvänne vikingar, som spelade schack och jemte dem en viking, hvilken för en mängd högst intresserade åhörare uppdukade en förunderlig berättelse, som hade tilldragit sig i Micklagård under den tid han såsom väring hade tjenat vid grekiske kejsarens hof. Under det Gerolda så satt egnade hon dock mesta uppmärksamheten åt Flokes sång och försjönk derunder i djupa tunderingar, under hvilka hon dock icke visste, omhon skulle jemföra sig sjelf med Signhild eller icke, ty vi få nemligen för våra läsare tillkännagifva att Gerolda, vår hjeltinna, redan var fästmö, dock derutinnan olik Signhild att Gerolda bortlofvat sin hand med sin faders samtycke, nemligen åt en barndoms vän vid namn Egil Ansgarsson. Son af en fattig bonde hade Egil redan tidigt begifvit sig ut på vikingatåg, efter några resor väl förvärfvat något gods och, såsom de äldre kämparne sade, gifvit godt hopp om sig, men det var dock knappast lönt att han ännu uppträdde såsom friare till den mäktige Grimulf Rolfssons dotter. Han vågade dock en dag försöket. Samtidigt hade emellertid Gerolda en annan friare, nemligen en berömd men vild berserk vid namn Huntjof kallad kalfveblod, för sin vana att, då han slagtade kreatur, dricka deras blod. Båda friarne hade infunnit sig hos Grimulf, som, fastän han satte stort värde på både Huntjofs tapperhet och förmögenhet, dock icke var så synnerligt fiken efter att komma i slägtskap med den vilde mannen, då lagmannen deremot tyckte mycket mera både om Egil och hans slägt, hvarföre svaret blef: „Min dotter får sjelf välja hvilken af eder två hon vill hafva, dock säger jag dig, Egil, att det icke är värdt du tänker få min dotter förrän du förvärfvat rikdom, som i värde är jemförlig med åtminstone fjerdedelen af min gård Grimtuna.“ Detta var för två år sedan. Egil hade då återigen begifvit sig ut på hafvet. Hvar vistades han väl nu? Kanske långt borta i främmande land eller ute på det villande haf eller kanske hade han redan gått till hafsfruns salar.

Visserligen hade Gerolda hört ett och annat, som icke ställde Egil i samma ljus, som hon vant sig se honom. Så sades, att han oaktadt sina unga år var ovanligt mycket begifven på dryckenskap. Någon hade också för henne påstått, att han var feg, då han utträffade för sin öfverman, men ytterst grym och hänsynslös, då han kom i delo med en svagare; ja en gammal träl, som hade stor skarpsinnighet och mycken erfarenhet, hade till och med påstått, att Egil aldrig borde få magt och rikedom, ty i så fall förhäfde han sig. Allt detta ansåg dock Gerolda

såsom förtal eller åtminstone omdömen, fälde af dem, som icke närmare kände kennes trolofvade, hvilken för henne var idealet af en hjelte.

Gerolda var dock ej den tärna, som länge hängaf sig åt sådana grubblerier. Med en suck till Freja, kärlekens väna gudinna, i hvilkens händer hon anförtrodde sin kärleks framtida öde, slet hon sig lös ur sina drömmerier och ämnade stiga upp för att iskänka mjöd i gästernas horn, men spratt till vid att en hand lades på hennes högra axel, och då hon hastigt såg upp, stod Thore Halstensson invid henne.

„Vill du ej sätta dig vid bordet, fränka," frågade han, „och dricka tvemännings med mig?"

„Nej tack, frände," blef svaret. „Jag har ju redan druckit dig till och önskat dig välkommen. Mera vill jag ej nu dricka."

„Icke? Nåh, efter du ej vill komma fram till oss, så slår jag mig ned här hos dig en stund. Jag har några ord att säga dig," yttrade han och satte sig bredvid henne samt fortfor:

„Jag tror mig nu ha funnit ett sätt, hvarpå arfstvisten i godo skall kunna uppgöras."

„Det var då väl, frände, ty att du utan vidare skulle taga gården, förutsatt att du kunde det, vore väl det sämsta sättet. Men säg din mening."

„Jag tänker tvisten bäst skulle slitas medelst ett giftermål."

„Ett giftermål! Ah, har man hört på! Och med hvem?"

„Med dig, min vackra fränka."

„Med mig? Ah det låter icke så oäfvet; men hvem vill du då bortgifta mig med? Dina söner äro ju bara pojkar."

„Hvem har talat om pojkarne? Jag menar ett giftermål emellan dig och mig."

Gerolda sprang upp och en purpurrodnad flög öfver hennes kinder.

„Med dig, frände," stammade han.

„Ja, just med mig; men sätt dig ned, och låtom oss i lugn talas vid. Såh, ja. Behagar dig ej mitt förslag?"

„Det kom så oväntadt," blef svaret. „Men menar du allvarligt? Vi äro ju slägt, och jag borde ju egentligen kalla dig farbror?"

„Vi äro slägt, men så aflägse att det ej lägger hinder i vägen."

„Men hvarför vänder du dig ej till min far? Du vet ju att han råder öfver mig och har rätt att gifva mig till hvem han behagar."

„Det vet jag, men ville först fråga dig. Hvad svarar du?"

„Att ett så ärofullt anbud ej kan annat än för mig vara hedrande; men hvarföre vill du hafva en så obetydlig flicka, som jag är? Du kunde få en högbördad, ja kanske en konungadotter.“

„Högre börd än du har ingen, ty du är ju af vår egen ätt, Skaldungarne, och hvad en konungadotter angår, så finnes nog mera än en småkonung, med hvilken Thore Geistersbane kan mäta sig i anseende,“ svarade Thore stolt; „men jag vill ha dig, dels för att i godo få tvisten bilagd och dels samt förnämligast för det jag tycker om dig.“

„Gör du, frände?“ svarade Gerolda och gaf med sina svarta ögon Thore en blick, värd ett helt fylkesrike; men derefter slog hon ned ögonen och tycktes tänka på något, samt frågade slutligen: „Är du gift förut, frände?“

„Jag, gift förut?“

„Ja, det finnes män, som ha, om ej flera hustror, dock flera kvinnor, och ehuru detta obestridligen är deras rättighet, så ville jag dock icke . . .“

„Ah, är det der skon klämmer! Jag kan dock lugna dig och säga att jag aldrig haft mera än en hustro och hon dog för fyra år sedan. Fastän jag icke, såsom min fader var, är kristen, så har jag dock i mångt och mycket antagit de kristnes seder och tänker således ej ega mera än en hustro.“ Härvid fattade han hennes hand, den hon dock häftigt drog undan.

„Ser du ej, frände, att Hunthjof riktar sin blick hitåt?“ yttrade hon.

„Hvilken Hunthjof?“ frågade Thore.

„Hunthjof kalfveblod, den vilde berserken.“

„Ah, han, som kom i vårt sällskap på vägen. Jag känner honom något. Det är en tapper man.“

„Tapperheten är dock ej alltid allt. Han är en vild och en rå menniska. Det sade jag honom i vintras då han begärde min hand, men at mig fick afslag.“

„Vände han sig ej till din far?“

„Jo. Men far lemnade åt mig sjelf att afgöra och jag gaf honom rent afslag, hvarpå han sade att han en gång skulle taga mig med våld. Men se, nu kommer han hit.“ Knappast var detta uttalat, förrän Hunthjof kom fram och slog Thore på axeln yttrande:

„Jag ser att du slagit dig ned med husets dotter och efter allt hvad jag finner sitter och kuttrar kärleksord med henne. Men det skall du låta bli, ty hon skall blifva min.“

„Din? Nej då Hunthjof,“ sade Gerolda. „Jag hoppas du fick besked af mig i vintras. Förr än jag tillhör dig, förr går

jag ned till den bleka Hel.“ Sägande detta framtog hon ur sin barm en dolk och gjorde med densamma en talande åtbörd mot sitt bröst.

„Ah, skrämskott, du vilde unge,“ sade Hunthjof. „Men egentligen bryr jag mig ej nu om att tala vid dig, utan med Thore, och det säger jag dig, Thore Halstensson, att om du försöker taga henne från mig, så . . .“

„Hvad skulle då följa,“ sade Thore häftigt, men tillade lugnare:

„Jag måtte väl få tala med min egen fränka.“

„Din fränka? Ären I slägt.“

„Min far och Grimulfs voro bröder,“ svarade Thore torrt.

„Sååh,“ svarade Hunthjof fryntligt, enär han nu trodde sig ej behöfva i Thore frukta en rival. Snart tycktes han dock komma på andra tankar, ty han tillade:

„Slägtskapen är dock ej närmare än att du kunde gifta dig med henne.“

„Vi sutto just och öfverlade derom då du kom och störde oss, “sade Thore.

„Skämtar du eller talar du allvarsamt?“

„Du kan taga det huru du vill,“ blef Thores svar. „Men lemna oss nu en stund i fred, så skall jag sedan komma fram och dricka dig under bordet.“

„Må göra, men du vet hvad du har att rätta dig efter och förnimmer jag att du går på min mark, så får du med mig att göra,“ sade Hunthjof och gick tillbaka till bordet.

„Nåh, ändtligen,“ sade Thore, sedan Hunthjof raglat bort. „Hvad svarar du mig, min fränka?“

Gerolda teg och öfverlade med sig sjelf. Hon tänkte på Egil. Om hon gaf Thore ja, huru skulle det då gå med hennes förhoppningar att en gång få tillhöra barndomsvännen, och om hon gaf Thore afslag huru skulle då tvisten emellan denne och hennes far utfalla? Det skulle komma till strid och ovänskap och fadern skulle kanske falla i striden hvarigenom armod skulle komma öfver hans efterlefvande, och hvem drabbade ansvaret för en sådan olycka, som nu med ett enda ord kunde förekommas af Gerolda? Hvad skulle hon svara? Om hon skulle för Thore yppa sin kärlek till Egil och således vädja till den förres ädelmod? Thore kom henne till mötes på halfva vägen, i det han frågade:

„Nåh, hvad säger du, Gerolda? Kanske du redan har bortgifvit din tro?“

„Ja,“ du gissar så rätt, frände. „Jag har redan gifvit mitt löfte till en barndomsvän,“ sade Gerolda dröjande på orden.

„Hvad är det för en?“

„En tapper viking vid namn Egil Ansgarsson. Har du hört honom omtalas?“

„Det kan jag ej påminna mig. Huru gammal är han?“

„Tjugo vintrar.“

„Det var raskt och redan trolofvad. Men då är han ju ej äldre än min äldste son och således bara pojken, såsom du nyss yttrade,“ sade Thore. „Det duger icke, ty då blir du husbonde i huset.“

„Det tänker jag blifva i alla fall,“ sade Gerolda leende, men trotsigt utskjutande sin underlöpp.

„Menar du det? Nåhja, anlag saknar du icke,“ sade Thore skrattande. „En örnunge är du, men på samma gång en af de fridaste flickor jag sett. Men den der spolingen passar dig ej. Jag tycker du på grund af de skäl jag anfört borde tänka närmare på saken. Som min hustro får du halfva Grimeton i morgongåfva, ty mera vill jag ej för billighets och slägtskaps skull numera göra anspråk på.“

„Får jag då göra dermed hvad jag vill?“ frågade Gerolda hastigt.

„Hvad skulle du då vilja göra?“

„Genast bortgifva min hälft till min far.“

„Det låter sig ej göra och vore för öfrigt ej riktigt klokt. Din hälft skulle gå i arf till dina söner. Men hvad svar ger du?“

„Du har så brådtom, frände. Du hör ju att både jag och far gifvit Egil våra ord.

„Du vill då vänta på Egil. Men om han fäster sig derute i främmande land, der det finnas så många sköna kvinnor?“

„Det hörs att du ej känner Egil. I alla fall torde du gifva mig ett års betänketid.“

„Det är en lång tid,“ sade Thore, „som jag kanske kunde fördrifva bäst med att följa mina söner till Northumberland.“

„Då du kanske snart skulle glömma mig för utlandets sköna kvinnor.“

„Det höres att du ej känner Thore,“ sade denne. „Men låtom oss icke längre leka med ord. Nu afstår jag för tillfället från att yrka på svar, men då jag följt mina söner ned till Warö återkommer jag och då vill jag hafva besked. Antingen kommer arfsfrågan då att öfvergå till en tvist emellan oss fränder eller samtycker du att blifva min hulda hustro, då allt blifver vändt till godo.“

Här afbröts samtalet derigenom att först Palne-toke och hans män samt derefter Ove och hans sällkap inträdde,och straxt derefter inkom Geroldas väninna Olava och hviskade helt blek:

„Din bror Ulf har i sällskap med dessa kristna prester hemkommit och har sjelf icke allenast blifvit kristen utan äfven munk eller prest. Han har skickat bud och begär att få tala vid dig utanför gården. Sjelf vill han icke ännu infinna sig.“

Sjunde Kapitlet.

Återigen hade en dag förflutit. Thore och vikingarne hade begifvit sig nedåt Warö, hvadan således endast Palne-toke och hans män, inkvarterade i gästabudssalen, samt Ove och hans sällskap, uti en annan byggnad, voro som gäster kvar på Grimtuna. Det var vid 11:tiden på aftonen och nattens frid hade sänkt sig öfver den gamle gården, der hvar och en tycktes vara försänkt i hvila.

Alla sofvo dock icke ännu, ty vid denna tid begåfvo sig trenne, i ett slags kappor insvepta personer ned för höganloftstrappan och togo vägen bort åt gästabudssalen, den de förbigingo. De trenne nattvandrarne eller rättare nattvandrerskorna voro Gerolda och Olava samt en något äldre kvinna, nemligen en af gårdens trälinnor vid naman Fala.

„Tyst! Jag tyckte mig höra något,“ sade Olava, rädd sprittande till vid ett lätt buller.

„Det är tomtegubben,“ upplyste Fala.

„Tomtegubben?“ frågade Olava.

„Ja. Vi känna väl litet hvar till att tomtegubbar finnas i gårdarne och dra gods och välstånd till huset. Har du aldrig sett någon hos er? Här är en, som jag både hört och sett många gånger.“

„Bullret kom från stallbyggnaden,“ sade Gerolda afgörande. „Det var väl en häst, som trampade i spiltan.“ Sägande detta framtog hon en nyckel till en i gårdsplanket befintlig lönnport, hvarefter porten öppnades och alla tre nattvandrerskorna snart voro ute på det norr om gården varande åkerfältet.

„Hu, jag är så rädd,“ sade Olava. „Tänk om någon får se oss.

„Just för att ingen skall varseblifva oss smyga vi så här försigtigt,“ sade Gerolda. „Men om rätt någon skulle få se oss,

så än sen? Vi äro tre och jag är beväpnad, ty utom ett gammalt, far tillhörigt svärd, som jag tog med, har jag den der besynnerlige knifven, som kallas dolk och som jag tillbytte mig af en viking."

„Tyst!" sade Fala. „Här kommer någon."

„Ja, hvad var det jag sade: nemligen att bullret kom från stallbyggnaden. Det kommer någon som leder en häst." Sägande detta drog Gerolda skyndsamt sina följeslagerskor med sig bakom stammarna af några stora askträd, hvarifrån de sågo Grimulfs gamle träl och trotjenare Tönne komma ut från gården och leda en häst, kasta sig upp på densamme och begifva sig bort på södra vägen.

„Han hade en korg eller något annat stort bylte fastbundet på hästen. Såg du det?" frågade Fala.

„Ja visst, både det och att hästen var min Brunte. Det var väl något han skulle föra ned till Warö, der far har ett litet vikingaskepp under byggnad," svarade Gerolda. „Det är dock besynnerligt att han för denna färd valde just denna tid på dygnet."

„Jag tyckte mig förnimma något kvidande från korgen."

„Tyckte du? Det gjorde ej jag. Vare dock dermed huru som heldst: jag får väl reda på saken i morgon," sade Gerolda, men spratt i detsamma häftigt till, ty framför henne stod liksom uppvuxen ur jorden en gammal krokryggig kvinna, densamma, som några dagar förut hade athört Grimulfs och hans hustros samtal.

„Hvarthän, Gerolda Grimulfsdotter?" frågade den gamla. „Det vore bättre att du vore hemma och vaktade gården än att nu bege dig ut."

„Hvem är du och hvad rättighet har du att föreskrifva mig råd?" frågade Gerolda.

„Hvem jag är? Det kan du gå bort till dina förfäders grafhög och fråga om. De togo denna jord från mina tör många mansåldrar sedan. Du kan vidare fråga din aflidne fartar, som en gång mördade min far och slutligen kan du fråga din egen far, som nu mördat min sonson, efter hvem jag är. Jag är den fridlösa, som vandrar ute på heden, såväl då höststormen hviner som då kleran sjunger på sommardagen. Jag har ritat förbannelsens runor omkring din farfars graf och jag har kokat olycka åt din faders hus."

"Ah, det är ju gamla Gissela!" utropade Gerolda. "Nu känner jag igen dig. Men hvad är det du talar om att de mina mördat din far och sonson?"

„Skrape, en af de unga trälar, som din far härom dagen offrade, var Gisselas sonson," sade Fala till Gerolda.

„Stackars, stackars kvinna!" utropade Gerolda. „Hon har rätt. De mina ha tillfogat henne stor sorg."

„Sorg? Hvem talar här om sorg?" sade den gamla och satte sig på en sten vid vägen. „Jaså, det är du Grimulfs dotter, som talar om sorg. Men för att sörja, måste man ha ett hjerta och ett sådant har jag icke, ty det är för länge sedan förkolnadt. Men lemna mig, du Rolfs dotterdotter och Grimulfs dotter. Jag har öfver er uttalat förbannelse. Bort! Jag vill vara allena."

Flickorna lemnade nu den gamla och gingo in i den stora bokskog, som den tiden sträckte sig nära nog från Grimtuna gård långt bort öfver de marker, der i våra dagar gården Hult är belägen, och sedan de hade gått ett litet stycke, veko de af gångstigen och stego upp för en höjd, som ännu i dag kallas Konungsberget, der det finnes en ättehög, i hvilken, enligt sägnen, en konung hvilar.

„Här säges en af dina förfäder ligga begrafven," sade Fala. „Sagan derom har jag hört många af de gamle berätta. Har du hört den?"

„Ja, men jag har nu glömt den."

„Men jag kan den och medan vi vänta, så skall jag omtala den, om I viljen höra på," sade Fala och utan att invänta svar började hon:

„Se det var på den tiden, då Himle härad hade sin konung och Årstads sin och Wiske sin, ty det var godt om småkonungar den tiden. Nu för tiden är det ondt om dem och jag har så gammal jag är, snart 40 somrar, aldrig sett mera än en riktig konung, nemligen Harald Blåtand, som var här för några år sedan, ty underkonungen Strut-Harald i Skåne och en hop vikingahöfdingar, som sjelfva gifva sig konunganamn, räknar jag icke, emedan det är bara skräp till konungar alltsammans. — Som sagdt: det var på den tid, då Himle hade sin egen konung, och se det var en gammal riktig konung, fastän han icke hade just så stort konungadöme. Hans borg hade förgyldt silfvertak, som i solskensväder spred sin glans långt utöfver Kathegatt och var ett lysande sjömärke för både vikingar och andra sjöfarande, han hade 50 silfverskodda hästar på stall, 100 kämpar och hofmän och en grymt stor krigshär, och allt detta var godt och att

glädja sig åt både för kung och folk, ty Frodefrid rådde i riket och kungen var god och rättvis. Allt är dock ej guld som glimmar, ty konungen, som hade tre berömda och hederliga söner, hade äfven en, som var elak och illvillig och ville regera med våld samt förde till borgen hederliga mäns döttrar och unga husfrejor, hvaraf stort missnöje uppstod i riket. Klagomål kommo till kungen öfver den illvillige sonens dåd, men se gamlen var för gammal och orkeslös och kunde ej tillbörligt tukta pojkslyngeln. Så gick en tid, men slutligen, då förbättring ej inträdde och då den unge kungen en dag tog och förde till borgen en förnämlig bondes hustro vid namn Gundlöda den sköna, blef måttet rågadt. Bönderna reste sig som en man och tågade till borgen, hvars portar de dock funno tillstängda, hvarföre de började en belägring. Den gamle kungen gick då upp på borgmuren och talade till folket samt ville bemedla en förlikning, men fick till svar att innan man ville komma till tals skulle Gundlöda och konungasonen utlemnas till bönderna. Gundlöda den sköna blef genast utlemnad till sin man, men konungasonen icke, ty det var ju han sjelf, som styrde och ställde under gamlens höga ålderdom, kan en veta. Allt detta gjorde emellertid så mycket att den gamle kungen sjuknade af sorg och lät med svärd rista sig åt Oden samt gick till honom och blef insatt i denna hög. När de utanför stående bönderna fingo veta detta, grepos de både af sorg och harm, ty den gamle konungen hade varit mycket älskad i riket och den sköna Gundlöda befanns vansinnig, hvarföre bönderna med ännu mera kraft fortsatte belägringen, hvilken dock kanske hade räckt i åratal, om ej deras anförare hade funnit på det rådet att fånga några af de svalor, som hade byggt sina nästen på borgens tinnar, och bundit itändt fnöske vid deras fötter. När så svalorna återkommo med den brinnande bördan till det gamla fästet, så blef detta antändt af eld och nedbrann till grunden både med konungason och med alla hofmän, som ej skyndade ut till bönderna och på nåd och onåd gåfvo sig i deras våld. Snart derefter återkom en af den gamle konungens söner och tog riket i besittning, men kungsgården flyttades till ett annat ställe.

Emellertid säges det att den oroliga Gundlödas ande ännu dväljes vid den gamle kungshögen och klagande låter höra sig i höstnätterna.

Sagan tillägger att den nuvarande Grimtunaätten icke härstammar från den illvillige konungasonen, utan från en äldre broder, som ärfde riket efter sin fader."

„Det var då väl det,“ sade Gerolda. „Men se här hafva vi Ulf.“

De båda flickorna och trälinnan följde nu med Ulf ett stycke längre in i skogen, der en kristen gudstjenst denna natt skulle hållas till de af Grimulf offrade trälarnes åminnelse, och under tiden omtalade Ulf att han samma eftermiddag hade tillika med några andra kristna varit framme vid gudahofvet och nedskurit de der i den heliga lunden upphängda båda trälarnes lik, hvilka de fört till samlingsstället för att der begrafvas. Tillika berättade han, att han hört det Palne-Toke, som fått nys om denna kristna gudstjenst, tillika med en hop andra hedningar sammangaddat sig för att hindra densamma.

„Att Palne-Toke skall komma, har jag hört,“ sade Gerolda, „och jag ämnade just varna dig, men finner nu att det ej behöfves. Dock hvad skall det blifva af allt detta? Kanske en strid kommer att utkämpas här ute i den för öfrigt stilla och lugna natten.“

„Ansvaret drabbar åsadyrkarne,“ sade Ulf.

„Men följderna?“ frågade Gerolda. „Har du tänkt på dem? De kunna blifva vanskliga för alla. Jag tycker att I hade bort uppskjuta denna fest till dess bönderna hållit sitt ting och beslutat om kristendomen får predikas eller icke. Vår far har strängeligen förbjudit oss att bevista de kristnas' gudstjenster och till följe deraf ämna vi endast betrakta denna sammankomst på afstånd. Jag hade ej följt med, om jag ej fruktat för att du under den blifvande striden skulle såras och behöfva vård.“

Här afbröts samtalet af nedanstående sång, som redan i ett af den kristna tidens förste århundraden hade af en from kyrkofader vid namn Prudentius författats på latin och sedan blifvit öfversatt till de germaniska språken samt egentligen utgjorde en hymn vid firandet af Menlösa barns dag eller 4:de dag Jul, men nu af pater Anselmus användes vid denna minnesfest:

„Hell, blommor bland martyrers hop!
Då dagen grydde brötens I
Af Kristi ovän, grym och vred,
Likt rosens knopp af frostig natt!
I, kristna lärans offerlam,
Oskyldiga och späda hjord,
Med kronor och med palmer nu
I leken vid Gud faders tron.“

Sedan åminnelsefesten öfver trälarne i den ljusa vårnatten försiggått hölls en vanlig gudstjenst med en kort predikan af Anselmus och nattvardsgång, och efter några timmar var det åter igen tyst och stilla i den djupa urskogen.

Palne-Toke och hans anhängare hade ej infunnit sig, hvadan allt aflopp lugnt och fredligt.

Stället, der denna gudstjenst hölls, var vid tiden för denna berättelse likasom hela skogen i öfrigt ett tillhåll för rådjur — på halländska kallade endast djur eller dyr — elgar och andra högdjur, och i anledning af att de i orten varande förste kristne der i hemlighet höllo sina gudstjenster, döpte folket och begrofvo sina döda, kallades stället dyrhultets kyrkogård, hvilken benämning af folkspråket förkortats till „Dyre kyrkogård.“

Åttonde Kapitlet.

Det var en egenhet hos våra äldsta förfäder, att, då de ville med ordets magt genomföra något i deras tycke stort företag, de ej framkommo dermed genast, utan så smått hörde sig för och fälde ett och annat ord, innan de framryckte med hela förslaget. Palne-Toke hade, såsom vi skola få se, företagit denna resa i ändamål att försöka vinna Halländingarne för en honom mycket om hjertat liggande sak, nemligen intet mer eller mindre än att störta konung Harald Blatand från tronen, och ansåg för sin afsigts ernående nödvändigt att först och främst vända sig till menighetens och böndernas anseddaste man, lagmannen Grimulf Rolfsson. Första kvällen han anländt teg han emellertid, andra dagen åtnöjde han sig med att under samtalens lopp framkasta en och annan anmärkning och något bittert klander af konungens regeringsåtgärder, och först på tredje dagen begärde han ett enskildt samtal med Grimulf.

„Jag kunde just tro,“ svarade denne, „att du icke färdats hit upp till Halland endast och allenast för att betrakta våra berg och skogar. Yppa emellertid snart hvad du har på hjertat, ty jag väntar Ove och de kristne presterna för ett samtal angående konungens budskickning.“

„Det är just i anledning af deras hitsändande, som jag företagit denna färd,“ sade Palne-Toke och började nu framställa

konung Harald och hans gerningar i den mörkaste dager. Sedan Grimulf en stund lyssnat härtill, yttrade han:

„Framställ dina anklagelsepunkter emot konungen i ordning, så skall jag, om ske kan, besvara dem.“

„Först och främst,“ sade nu Palne-Toke, „har Harald genom svek åtkommit tronen i det han derute i England mördade sin äldre bror Knut Danaast eller *Danska folkets kärlek*, såsom han kallades.“

„Det är en osanning,“ sade Grimulf häftigt. „Jag var i min ungdom med på det härtåget och just den dag, då olyckan med Knut skedde, i lägret och i de unga konungasönernas närhet. Jag minnes, såsom om det varit i går, huru allt tillgick. Jag och en hop andra ynglingar roade oss med kapplöpning och den unge konungen, såsom Knut kallades, åsåg en stund vår lek, men enär dagen var varm gick han ned till en i närheten varande sjö och tog sig ett bad. På stranden sysselsatte sig en afdelning af hären med målskjutning och sannolikt är att en af de skjutandes pilar af våda träffade Knut, som genast uppdrogs ur vattnet men snart förblödde och dog.

„Hvar uppehöll sig hans bror Harald då?“

„I en annan del af lägret, der han undersökte utposterna.“

„Min tanke är dock att Harald hade sin hand med i spelet.“

„Och min är att misstankarne i detta fall mot honom äro ogrundade,“ svarade Grimulf. „Hvad har du vidare att anföra?“

„Han har förföljt stormännen och tillskansat sig all makt.“

„De ville alla vara konungar. En skall väl vara konung. Vore du i konung Haralds ställe, så förde du säkerligen ett strängare regemente än han gör.“

„Vidare har han förfördelat mig och min slägt, den högborna och ättegoda Hvideslägten.“

„Det är väl der sjukan ligger. Du har emellertid för mera än 20 år sedan ingått fred och försoning med konungen och esomoftast vistats vid hofvet samt haft honom till gästvän.“

„Slutligen har han förnekat sin son, Sven.“

„Din tjenstkvinnas son.“

„Ja, konungen gästade mig och en af mina tjenstkvinnor Åsa fann nåd för hans ögon. Någon tid derefter födde hon en son och uppgaf konungen såsom fader; men han ville ej vidkännas sonen.“

„Kanske pojken hade en annan far.“

„Hvem då, tror du?“

„Hvad vet jag? Det är en sak, som mig ej angår och, efter allt hvad jag kan finna, icke dig heller. Har ej hvarje husbonde rätt att upptaga eller utsätta ett barn, och då denna rätt tillkommer bonden, så bör den väl äfven gälla för en konung? Sven kan vara son till en af dina trälar eller till dig sjelf.“

„Hvad säger du?“ ropade Palne-Toke.

„Hvad sunda förnuftet säger mig, ingenting annat. Men i hvad fall som heldst så går det ingen nöd på pojken. Konung Harald har nu både upptagit och erkänt honom och först gjort honom till höfding i Viken och nu sedermera till höfding eller underkonung i Skåne, och får Sven konungason, såsom han nu kallas, lefva, så blir han väl konung öfver hela Danmark, och hvad vill du väl mera begära?“

„Jo, min önskan är, att den omilde Harald afsättes och att hans son, min fosterson Sven, som visar alla egenskaper till att blifva en stor regent, måtte utropas till konung. Alla skulle vi vinna derpå. Du skulle blifva konungens jarl öfver hela Halland och njöte då stora förmåner, enär halfva skatten tillfölle dig och den andra hälften konungen. Jag har redan uppgjort huru allt skulle ställas.“

„Du har dervid förmodligen ej glömt dig sjelf, Toke? Men jag vill säga dig en sak så god som två och det är att jag heldre är fri odalbonde, än en konungatjenare; heldre karl, som betyder fri man, än jarl, som huru bra titeln än låter, dock innebär att man är ofri och i annan mans tjenst.“

„Tänk på hvad du förlorar genom att förkasta ett anbud, som aldrig återkommer,“ sade Palne-Toke. „Jag för min del skulle vara galen, om jag längre ville bibehålla denne Harald, som vill ingripa i våra enskilda förhållanden och påtvinga oss en ny lära, som blir statens undergång.“

„Ja, det är också det enda, som jag har emot Harald,“ sade Grimulf. „I denna sak sätter jag mig mot hans vilja, och hvad Halland angår, så skola vi bönder på tinget nog uttala vår mening.“

„Det är snart för sent, min vän, såvida vi ej slå ett kraftigt slag och genast afsätta Harald. Jag kan försäkra dig att i Danmark finnas redan flera kristna än man kan tro. Jag sjelf har en bror Ottokar, som till vår slägts skam blifvit kristen prest.“

„Men här i Halland?“

„Är tillståndet ej bättre. I Halland finnas flera kristna än du tror; ja din egen son . . .“

„Min egen son?“ frågade Grimulf förundrad. „Min äldste son Ulf har stupat utomlands.“

„Nej, han lefver och vistas denna stund här i Grimtuna. Han medföljde Ove och de kristne presterna hit och håller just på att sjelf blifva kristen prest.“

„Du far med osanning!“ ropade Grimulf och sprang upp.

„Nej,“ svarade Palne-Toke. „Hvart ord jag säger är sannt. Han kom hit i går, och vet du hvad han i går eftermiddag sysselsatte sig med? Jo, att tillika med några andra kristna — jag har hört sägas att det var trälar — nedskära de båda trälar, som du för någon tid sedan offrade åt Odin, och i natt har han varit med om att gifva dem en kristlig begrafning. Jag hade tänkt att tillika med några andra åsadyrkare gripa in och göra ofoget om intet; men då jag fick höra att din egen son var med och att begrafningen skedde på din mark, så ville jag ej öfverskrida gästfrihetens lagar.“

„Hvarföre sade du mig ej till? Men det är ju galenskaper du talar. Det är omöjligt. Skulle mitt eget kött och blod så vanslägtas.“

„Han kommer der, åtföljd både af Ove och de kristne presterna,“ sade Toke och pekade mot dörren. „Han är klädd i en kristen presterlig kjortel. Tycker du ej att han tar sig bra ut i den der kristna trasskjortan?“

Det dröjde ej länge förrän de inträdande hade hunnit fram till salens midt, der Ulf stannade framför högsätet och yttrade:

„Min far!“

„Hvem är den, som kallar mig för far och som till mig inträder i ett sådant der skynke?“ sade Grimulf strängt. „Hvarför har du spökat ut dig så der?“

„Jag är kristen, min far.“

„Far? Tig med den benämningen!“ utropade Grimulf. „Jag hade en son, min förstfödde, min och hela ättens stolthet. Han föll på ärans fält i främmande land och jag har egnat hans minne en saknadens tår, som för honom var ett äreminne.“

„Far!“

„Tig med den benämningen. Kämpar, afväpnen den der narren!“ sade Grimulf till några af sina på samma gång inkomna huskarlar. Dessa närmade sig men veko tillbaka, då Ulf drog sitt svärd yttrande:

„Den förste som kommer, är dödens.“

Nu steg Grimulf upp ur högsätet och gick fram till sonen samt yttrade endast:

„Gif mig ditt svärd!“

Ett ögonblick tvekade Ulf, men endast ett ögonblick, derefter aftog han sitt svärd med gehäng, slida och balja samt lemnade fadern alltsammans.

„Seså, tagen honom nu och bortfören honom till fängelset,“ sade Grimulf till sina män. Derefter yttrade han till Ulf:

„Och du, som jag en gång, kallade min son, kom ihåg att denna stund var en af de svåraste i din faders lif!“ Derefter gaf han en vink åt männen, som utförde sonen ur salen.

„Men, min vän Grimulf,“ sade Ove. „Din stränghet mot din son . . .!“

„Tig, min vän, Ove!“ sade Grimulf barskt. „Du har att uträtta ditt uppdrag från konung Harald; men till mina husliga förhållanden och till min faderliga myndighet sträcker sig hvarken din eller konungens makt. Här i mitt hus är jag konung.“

Derefter befallde Grimulf att man skulle inbära mjöd och nu samtalade han lugn och såsom om ingenting förefallit med Ove och de kristne presterna om det utlysta tinget. Palne-Toke deltog ej i detta sällskap, ty han hade straxt efter det Ulf blifvit bortförd lemnat salen.

Nionde Kapitlet.

Vid samma tid, som Grimulf och Palne-Toke höllo sitt samtal inne i gästrummet omtalade Gerolda för styfmodern inne i skämman eller dagligstugan nattens händelser.

„Det ena är värre än det andra,“ sade Adela. „Det är ej nog med att Ulf kommit hem såsom kristen, hvilket vi icke ännu vågat berätta för far, utan så går husets folk ut nattetid och bevistar de kristnas sammankomster.“

„Jag och Olava följde endast med för Ulfs skull,“ sade Gerolda. „Hade en strid uppstått derborta i skogen, så hade han kunnat blifva sårad. För öfrigt deltogo vi ej i den der gudstjensten, utan åsågo den blott på något afstånd. Jag skall sjelf för far fram på dagen omtala alltsammans och på samma gång säga honom att jag sätter de kristnas gudstjenst långt framför våra åsadyrkares blotande med djur och menniskor.“

„Säg ej ett ord derom, ifall du ej vill göra dig olycklig,“ sade styfmodern. „Du känner väl far och vet väl att han är i stånd till hvad som helst, då han blir uppretad.“

„Ulf skall i dag i sällskap med de kristna presterna inställa sig hos far," sade Gerolda.

„Skall han? Det blir ett förskräckligt slut," sade modren och försjönk derefter i tankar. Gerolda ämnade så lemna henne, men kom dervid att se sig om i rummet och tycktes sakna något.

„Hvar är lillan?" frågade hon.

„Hvilken lilla?" genfrågade modern.

„Ha vi mera än en? Jag menar lilla Guldvifva, syster min."

„Flickan? Åh..." svarade modern utan att fullborda meningen.

„Hvar är hon?" utropade Gerolda och vände upp och ned på sängkläderna. „Jag ser ju icke till barnet. Har det försvunnit?"

„Hon är . . . hon är," stammade modern, "bortlemnad."

„Bortlemnad! När och till hvem?"

„Det vet jag ej. Hon bortfördes i natt."

„Ah, nu förstår jag, af Tönnes färd. Det var då derföre han begaf sig ut midt i natten. Men hvad är meningen? Hvad skall detta betyda?"

„Det är så godt att säga dig allt rent ut," sade modern. „Flickan har på din fars befallning blifvit utsatt."

„Utsatt!" utropade Gerolda och slog ihop händerna. „Har man någonsin hört så galet? Utsatt!"

„Ja, det är väl ej alldeles oerhördt," sade modern. „Det händer väl tidt och ofta att en fader icke vill upptaga ett barn. Han råder ju att i dylik sak göra efter behag. Det skedde för öfrigt på gudarnes befallning."

„På gudarnes? Alla dumheter och alla galna streck skyllar man på gudarne. Men jag inser huru det är: alltsammans är en tillställning af den listige gamle skälmen odinspresten."

„Det är också min tro," sade Adela.

„Far är en bjesse här hemma," fortfor Gerolda, „tapper ute i strid och klok i rådskap, men inför presterna nedfaller han i stoft och aska. Dock här skall bli annat. Guldvifva skall föras hem igen. Hvar är far? Jag skall tala vid honom."

„Barn, gör dig ej olycklig!" ropade Adela, men för sent. Gerolda var redan ute på gården och skyndade bort till gästabudssalen, dit hon anlände just lagom för att blifva vittne till uppträdet emellan Ulf och fadren. Efter en stund återkom hon, men sade intet i början, utan gick endast fram och tillbaka i det lilla rummet.

„Nåh?“ frågade modern.

„Det går alldeles som det kan, icke ett strå bättre,“ svarade Gerolda. “Äldsta barnet är nu fängsladt och kommer kanske att få lida döden, och det yngsta utsatt i skogen för de vilda djuren. Detta senare skall jag dock försöka hindra. Jag skall taga reda på Tönne.“

„Det torde blifva svårt att få reda på honom,“ yttrade Adela. „Hvart beger du dig?“

„Det vet jag icke, mor,“ svarade Gerolda, som skyndade ut och 10 minuter senare var åtföljd af sin bror Ottar på väg nedåt Warö.

Färden tycktes gå efter hennes önskan, ty just som hon och Ottar färdats ungefär en halftimmas väg mötte de faderns gamle trotjenare.

„Hvar gjorde du af henne?“ ropade hon så fort hon och Tönne kommit hvarandra så nära, att den senare kunde höra hvad hon sade. „Är hon långt borta?“

„Hvarför frågar du så?“ blef hans genfråga.

„Emedan bladet nu vändt sig om. Nu är det fråga om att återföra henne till hemmet.“

„Det var så dags det, sedan hon redan är utsatt. Men hvem är det, som säger att jag skall hemföra henne? Det kan väl ej vara husbonden?“ frågade Tönne och såg misstroget på Gerolda.

„Jag vet ju reda på alltsammans. Du red bort i går, sent på kvällen, sedan du fått befallning att utsätta barnet i villande skogen.“

„Har husbonden sagt att han befallt mig utsätta barnet i villande skogen?“

„Om han ej begagnade samma ord, så var det något ditåt; åtminstone var det den meningen.“

„Var det? Nåh, säg mig, hvem har nu skickat dig, Gerolda lilla, har husbonden gjort det?“

„Du har ju hört att bladet nu vändt sig,“ sade Gerolda utan att besvara Tönnes tråga. “Hvar satte du flickan?“

„Derom får du spörja husbonden, då vi hemkomma.“

„Vill du ej säga mig det?“

„Hvarför skulle jag det? Du kan ju fråga din far.“

„Men jag vill veta det nu!“ ropade Gerolda.

„Vill du? Men ser du, jag hvarken vill eller får säga det till någon annan än Grimulf sjelf.“

„Men jag . . .!“

„Du? Ja du går sjelf dina egna ärenden denna gång, det märker jag granneliga. Jag känner Grimulf i Grimtuna, jag. Han säger icke ett ord den ena handvändningen och motsatsen den andra. Har han skickat dig, så skall jag vara skapad som en nors. Nej du, Gerolda lilla, du är snäll oeh rar, men du har allt litet af Loke i dig. Du mins väl, att han var med vid menniskans skapelse och nog ställde han till så att kvinnan fick en god del af hans list i sina ådror.“

„Ah, snack! Hvar har du gjort af min lilla syster?“

„Tig min mun, så får du honung,“ svarade Tönne och uppmanade hästen att fortsätta färden. Detta ingick dock ej i Geroldas beräkning. Ridande fram till Tönne yttrade hon hviskande:

„Du vet att jag härom året af en viking fick ett guldspänne.“

„Jag vet det,“ svarade Tönne. „Stort och dyrbart och af rent guld.“

„Det spännet är mitt. Jag har hvarken ärft det af far eller mor eller af någon annan i slägten. Jag får kasta det i sjön, om jag vill.“

„Det vore en evärdelig skada. Nog har du dina påhitt ibland, men så tokig är du väl icke.“

„Jag ämnar det ej heller. Men jag kan gifva bort det till hvem jag vill. Jag kunde gifva det till dig.“

„Till mig? Hvad skulle jag göra med en sådan dyrgrip?“

„Du kunde friköpa dig ur träldom. Du kunde köpa dig fri, hör du!“

Den gamle trälens kinder färgades af en liflig rodnad. Huru många gånger hade ej både under hans ynglingaår och under hans mannaålder, då han af sina herrar ofta oförskyldt nog blifvit misshandlad, tanken på frihet föresväfvat honom? Ja, en gång hade han till kamrat i träldomen haft en hjertans kär, en vacker flicka, som .... en dag hade blifvit såld och förd långt bort från honom. Huru hade han ej då önskat att vara fri och kunna friköpa henne? Allt det der var dock nu längesedan förgånget. Nu var han gammal och allt var annorlunda. Sedan han en stund öfvertänkt detta, yttrade han:

„Hvad skulle jag, som nu står på grafvens brädd, göra med friheten? Hvart skulle jag vända mig och hvem skulle vårda mig på ålderdomen?“

„Smyckets värde är så stort, att det räcker till både att friköpa dig och att derefter gifva dig din bergning,“ sade Gerolda.

„Och hvad skulle folk säga, hvad skulle din fader göra, om han finge se en sådan klenod i mina händer? Nej du, det går icke. Behåll du ditt smycke. Nornorna ha nog beslutat att jag skall blifva träl så länge jag lefver.“

„Men om du ej sjelf vill friköpa dig, Tönne, så har du en son och barnbarn.“

„Barnbarn, ja, ack de små rare kräken!“ sade Tönne och torkade med afvigsidan af handen en tår ur sitt öga. „Gudarne gifve att de en dag bleive fria!“

„Jag säljer mitt smycke till någon krämare, till dömes till Esbjörn farman der nere i köpstaden och så friköper jag dina barnbarn och kanske din son, om det räcker till.“

Tönne föll i ett djupt begrundande. Slutligen spratt han upp ur detsamma och yttrade:

„Du känner väl din far och vet nog att han ej låtit utsätta flickan, om det ej hade varit gudarnes befallning.“

„Gudarne och återigen gudarne. Aldrig hör jag annat,“ sade Gerolda. „Men, säg, hvad svarar du? Säger du mig hvar min syster är och ger du mig så godt besked att jag kan rädda henne till lifvet, så friköper jag din son och dina barnbarn.“

„Gerolda, du frestar mig för hårdt,“ sade Tönne. „Jag skulle bedraga min husbonde och äfven göra himlens makter emot.“

„Du vill då ej rädda min syster?“

„Rädda?“ frågade Tönne och tillade: „Jag kan, utan att bedraga hvarken den ene eller den andre och utan att begå något brott säga dig några ord så goda som tio . . .“

„Och det är?“ frågade Gerolda, då Tönne tycktes vara likasom rädd för att fortsätta.

„Tror du, att jag, som i så många år varit i er slägt och i din fader väl funnit en sträng, men också en rättvis husbonde, tror du att jag, som åtnjutit så mycken välgerning både af din egen mor, som var så mild och god, och af din nuvarande andra mor, och tror du slutligen att gamle Tönne, som burit dig så många gånger på sina armar, då du var helt liten och alldeles icke så illmarig, som du nu är“ — här log Tönne och klippte med ögonen — „tror du att jag kunde vara i stånd att bortföra din lilla syster rakt till en varggrop? Säg, tror du det?“

„Nej, det tror jag icke,“ sade Gerolda betydligt lugnare. „Du yppar då ingenting mera?“

„Yppar? Hvad säger du? Jag har ingenting yppat, utan endast sagt några ord, och ännu ett vill jag tilllägga och det är, att du ej skall fortfara med ett sökande, som till ingenting

gagnar, utan som endast skulle för folket förråda att den rike Grimulf i Grimtuna utsatt sitt barn. Men se så, nu är det nog. Nej, det var sannt: ännu ett har jag att säga och det är att Egil hemkommit."

„Hvilken Egil?"

„Egil Ansgarsson. Jag trodde att jag ej för dig behöfde tillägga fadersnamnet."

„Hvar är han?"

„Der nere i Warö, der han med sina fartyg legat i 4 à 5 dagar. Du må tro att han har blifvit en storman: han har eröfrat silfver, guld, 3 skepp, trälar och trälinnor och annat gods. Men jag säger, såsom förut, att jag tror det mycken rikedom är ej honom nyttig, utan gör honom allt för stormodig."

„Har han redan varit der 4 à 5 dagar?" sade Gerolda. „Och han har ej kommit till Grimtuna."

„Han har nu haft annat att göra," sade Tönne; „men gif dig till tåls. Han kommer nog."

„Trälar och trälinnor," upprepade Gerolda. „Såg du trälinnorna?"

„Nej, du. Jag hade annat att göra än se på sådant krams," sade Tönne. „Esbjörn forman hade köpt fyra, som sades vara vackra som en dag, men den yngsta och vackraste sades Egil ej vilja för något pris sälja. Men skall du ej vända hästen och följa med hem?"

„Nej. Sedan jag är så nära fortsätta vi väl färden ned till köpbyn eller hvad säger du, Ottar?" frågade Gerolda vänd till brodern.

„Vi kuuna ju färdas fram till Warö," svarade denne. „Jag har lust att se Egils skepp, isynnerhet som jag, såsom du vet, snart nog ämnar följa honom ut på en vikingafärd."

„Hvad skall jag svara husbonden, ifall han frågar efter er?" sade Tönne.

„Hvad du vill," svarade Gerolda. „Säg att vi begifvit oss ut på spaning efter lilla syster."

„Det går ej an. Tänk närmare på hvad ett sådant svar skulle åstadkomma," sade Tönne.

„Säg att Gerolda begifvit sig ned till Warö för att välkomna sin trolofvade och att jag följt med, så talar du ingen osanning," sade Ottar och nickade till afsked samt följde efter systern, som redan hade satt hästen i gång.

„Hon lofvade mig friheten, men hvad skall jag numera med frihet?" tänkte Tönne för sig sjelf under det han återbörjade sin afbrutna hemfärd. „Hon vill gifva mig sitt guld, men hvad

bevisar väl det? Jo, för det första att hon är tillreds att våga hvad som heldst för att få sin vilja fram och för det andra att hon ej förstår att värdera rikedom, hvilket kommer sig af att hon aldrig varit van vid fattigdom och således ej vet hvad det vill säga att vara fattig. Men kanske bevisade hennes anbud också ett tredje, nemligen att hon ville mig och mina barnbarn väl. Mina barnbarn, de stackars små kräken! Kanske ha ödets gudinnor bestämt att mina barn en gång skola blifva fria och att det skall ske genom Gerolda! Jag såg en så vacker och vänlig skymt i hennes ögon."

Tionde Kapitlet.

Ungefär $^3/_4$ mil söder om det nuvarande Warberg ligger vid Kathegatt ett hemman, som eges af några åboar och egentligen utgör en del af den närliggande byn Warö, men i våra dagar heter Gamla köpstad, hvilket namn tillika med traditionen och den ännu kvarvarande lilla hamnen samt några stensättningar bevisar att det i medeltidshäfderna någon gång omnämnda stads- eller köpbysamhället Warö här varit beläget.

När detta lilla stadssamhälle, Warbergs äldsta stad, såsom det ännu någon gång kallas, blifvit anlagdt, vet man icke, ty det är äldre än nordens historia; men vid tiden för denna berättelse låg der en större by kallad efter gården, der den låg, Warö, i mycket lik ett fiskläge endast skiljande sig från ett sådant deri, att husens utseende vittnade om någon större förmögenhet än man vanligen finner i ett fiskläge. Dess näringsgrenar voro likt andra den tidens små nordiska sjöstäders jordbruk, fiske, båtbyggnad, byteshandel med kringliggande bygd och med vikingar samt till „husbehof" litet sjöröfveri eller vikingsfart, såsom det på den tiden mera storståtligt kallades. Denna senare bestod dock hvad Warö angick förnämligast i ett eller annat strandhugg på Viken eller något annat norskt kustlandskap, men kunde dock någon gång i all hemlighet utsträckas till sjelfva Skåne eller något annat af de danska landen. Warö var således ett idogt och efter den tidens åsigter högst aktningsvärdt samhälle.

Då Gerolda och hennes broder anlände till Warö togo de in hos Esbjörn „farman", en t. d. viking, som under sina förenade vikingatåg och „handelsresor" hade förvärfvat sig en god

förmögenhet och slutligen slagit sig ned i Warö samt gift sig med en bondedotter vid namn Gyritha, en äldre väninna till Gerolda. Af Gyritha och en hennes yngre tillstädesvarande syster vid namn Sigrid fick hon snart bekräftelse på hvad hon förut hade hört af Tönne, nemligen att Egil hade hemkommit med mycket förvärfvadt gods.

„Jag har äfven hört att han hemfört trälar och trälinnor,“ sade Gerolda.

„Ja, du, och de senare riktiga skönheter,“ svarade Gyritha. „Min man och husbonde Esbjörn bytte sig till fyra, men den femte kunde han ej få för något pris. Det ser ut, som om Egil sjelf ville behålla henne. Hon lär också vara vacker som en dag eller, såsom en viking sade, lik en af söderns sommarnätter. Hon är af god börd, nemligen dotter till en rådsherre, hvilkens gård Egil och hans folk plundrade och brände på samma gång de bortförde husets dotter.“

„Hvar ligga Egils skepp?“

„De tre i hamnen, men det fjerde, som fått någon skada och nu skall upphjelpas, i min mans skeppsvarf uppe i Galtabäcken. Egil sjelf befinner sig på det största i hamnen,“ svarade Gyritha.

„Jag har lust att gå dit,“ sade Gerolda. „Såsom du vet äro Ottar och jag bekante med Egil. Vill du följa med?“

„Nej, du. Jag har litet annat för händer,“ svarade Gyritha.

„Jag skall följa med!“ utropade Sigrid. „Jag var i går nere vid hamnen och bjöds ombord å Egils skepp, der jag undfägnades med vin och frukter från södern. Se här!“ Med dessa ord framtog hon en i ett hörn af rummet stående låda, i hvilken funnos apelsiner, fikon, m. m. „Håll till godo!“

„Jag ser,“ sade Gerolda och smakade på sydfrukterna, „att dessa äro komna från länder, der solen skiner varmare än här. Men låtom oss gå! Jag är säker på att Egil skulle misstycka om han fick veta, att jag och Ottar varit här och icke besökt honom.“

Flickorna uppstego och skulle gå, då Gerolda ihågkommande de nyss på Grimtuna gästande vikingarne frågade om Allgöte och hans kamrater ännu begifvit sig ut till hafs, och då hon härpå fick ett jakande svar frågade hon efter Thore Halstensson och fick det besked, att denne följt med Esbjörn upp i Galtabäcks by för att helsa på en gemensam ungdomsvän och att de just nu återväntades.

Snart befunno sig båda flickorna åtföljda af Ottar nere vid hamnen, der Sigrid utpekade Egils drake.

Gerolda stannade och kastade en blick öfver fartyget, der man endast såg tvenne man på däck sysselsatta med ett slags spel och en dryckeskanna framför sig.

Gerolda sprang på den utlagda landgången ombord och fram till de båda männen, af hvilka hon igenkände den ene vid namn Ramne.

„Du här, Gerolda Grimulfsdotter!“ utropade kämpen och steg upp.

„God dag, Ramne,“ sade Gerolda. „Är Egil i land? Jag ser honom ej ombord.“

„Egil är under däck. Jag skall ropa honom,“ sade Ramne.

„Nej, tyst, Ramne! Det behöfs ej,“ sade Gerolda, och innan Ramne hvarken hunnit förekomma det eller visa henne vägen hade hon äntrat utför en repstege ned i det under däck varande rummet, som genom en vägg var delad i tvenne, ett större och ett mindre, båda medelst en dörr förenade. Hon öppnade dörren i akt och mening att inträda i det mindre rummet, men drog sig tillbaka vid den syn, som mötte henne. Hon fick nemligen se sin trolofvade, sin egen Egil, sittande med en ung kvinna i sitt knä och med armen lindad om hennes lif samt smekande henne. Gerolda hade ganska tyst öppnat dörren, men dock ej tystare än att det märktes af de båda älskande, af hvilka Egil otåligt ropade:

„Hvem der? Är det du Ramne?“ Sägande detta sprang han upp och uppslog dörren på vid gafvel, samt befann sig ansigte mot ansigte med Gerolda.

„Gerolda!“ utropade Egil och tog ett steg tillbaka samt tillade temligt förlägen:

„Är du här?“

„Ja, som du ser, Egil Ansgarsson,“ svarade hon, „och jag tyckes komma just lagom för att önska dig lycka till din nya förbindelse. Men låt mig ej störa er.“ Sägande detta tillslöt hon dörren och skyndade tillbaka samt begaf sig så fort hon kunde åter upp på däck. Skyndande efter henne upp ur rummet, ropade Egil.“

„Gerolda! Hvad är detta?“

„Hvad detta är? . . . Och det kan du fråga,“ sade Gerolda och stannade. Derefter upptog hon ur barmen en liten skinnpung, som var fastgjord vid en kring halsen gående silfverkedja, tog derur en ring och yttrade:

„Se der har du i dessa tillstädesvarande personers närvaro det minne jag för några år sedan var nog lättrogen att af dig emottaga. Vår öfverenskommelse är af dig bruten. Jag tager

aldrig Egil Ansgarsson till man och husbonde.“ Dermed lade hon ringen på en af roddbänkarne.

„Jag har din faders jaord,“ mumlade Egil, som ej tycktes vilja uppgifva sina anspråk på den ansedde storbonden Grimulfs dotter. Gerolda fästade dock ingen uppmärksamhet dervid utan begaf sig i land för att med sitt sällskap återvända. Men då hon skulle gå till baka stängdes hennes väg helt oväntadt af Hunthjof Kalfveblod, som yttrade: „Jaså, är det på det viset att du i all hemlighet trolofvat dig med Egil. Du gjorde dock rätt i att till honom återlemna ringen, ty du kommer i alla fall att tillhöra mig.“ Här med tog han henne om lifvet samt sökte fasthålla henne. Skyndsamt slet hon sig dock med tillhjelp både af Ottar och Sigrid lös, hvarefter alla tre skyndade tillbaka till Esbjörns gård.

„Det der kunde stått dig dyrt,“ ropade Hunthjof till Ottar, „men som du skall blifva min frände, så få udda vara jemt denna gång. Men vänta en liten stund.“ Derefter skyndade han upp till Egil, till hvilken han yttrade:

„Sååh, är det du, som försökt taga mitt vif, fastän du visste att jag har ett godt öga till henne?“

„Det visste jag ej,“ svarade Egil, „men i hvad fall som heldst, så är jag min egen man och lär ej behöfva bedja dig om lof att trolofva mig med hvem jag behagar.“

„Och så valde du just en storbondes dotter. Det syns att du vill högt. Nu har du dock dummat dig pojke. Emellertid så må dermed vara huru som heldst. Min är hon och min skall hon blifva.“

„Tag henne då, om du kan,“ sade Egil och tillade spefullt: „Du glömmer väl ej att bjuda mig på bröllopet?“

„Jag skall bjuda dig, då tiden är inne,“ sade Hunthjof och gick i land samt begaf sig i sällskap med några andra kämpar upp i köpbyn.

Kommen in till Gyritha kunde Gerolda icke längre bibehålla sin stolta hållning utan satte sig på gårdsbänken och föll i en konvulsivisk gråt.

„Så så, barnet mitt,“ sade Gyritha, som af Sigrid erfor huru saken förhöll sig och hvad som förefallit. „Är du trolofvad med Egil. Det visste jag icke. Men tag icke det der så häftigt. Du månde väl inse, att fastän Egil för tillfället kan hafva den der kvinnan, så är han dock dig trogen och vill hafva dig till husfreja.“

„Och det kallar du trohet? Vacker trohet! Det ser ut som om det ordet icke vore till för männen, utan endast för kvinnan.“

„Ja så är det nu en gång. Så har det varit före oss och lär väl så blifva hos våra efterkommande. Om männen hade till och med tio kvinnor, så finge vi nöja oss dermed. Jag till dömes får ju tåla att min man och husbonde, som då jag blef hans hustro, hade två trälinnor till bihustror i huset, alltsedan bibehållit dem; och hvad vill jag väl göra dervid? Jag får trösta mig med det medvetandet att jag är adalskona och husfreja, som i viss mån råder öfver både trälarne och trälinnorna.“

„Till namnet, ja.“

„I verkligheten också,“ sade Gyritha. „Jag ville väl se hvem som skulle göra mig den hedern stridig att vara den förnämsta.“

„För en sådan heder vill jag betacka mig,“ sade Gerolda. „På de vilkoren hade jag ej gifvit den der Egil min tro. Jag hade tänkt mig en kärlek sådan som Hjalmars och Ingeborgs.“

„Ah, prat, kära du, och endast vackert utblommeradt at skalderna, som väl sjunga fasligt grannt, men som oss emellan sagdt, sällan ha annat att göra. Hvem vill gå i god för att ej Hjalmar, om han fått lefva och hade erhållit sin kära Ingeborg, icke med tiden äfven kunnat taga sig både en och två bihustror?“

„Så du talar!“

„Af erfarenhet och såsom det tillgår.“

„De kristna hafva det dock annorlunda.“

„De kristne, ja,“ sade Gyritha, “men hvarken min husbonde eller Egil äro kristna och för öfrigt, hvem vet om kristendomen kommer att blifva så gammal här i norden?“

Här afbröts samtalet derigenom att Esbjörn återkom, hvarvid Gerolda erfor att Thore Dubbelstark redan afrest och direkte från Galtabäck begifvit sig upp åt Grimtuna.

„Då begifva vi oss också genast på hemvägen, så få vi sällskap med Thore,“ sade den nu inkommande Ottar och en liten stund derefter voro båda syskonen på återväg till hemmet.

Men Hunthiof tycktes ej heller hafva något vidare att uträtta i köpstaden, hvarföre han till häst och åtföljd af sex andra äfven till häst varande kämpar knappa två minuter efter Gerolda och hennes brors affärd också lemnade köpbyn och följde efter syskonen, hvilka först då Hunthiof nära på upphunnit dem, varseblefvo att de voro förföljda.

„Fly undan, Gerolda, och laga att du upphinner Thore,“ sade Ottar. „Jag skall försöka en stund uppehålla våra förföljare.“

„Dårskap,“ svarade Gerolda. „Kom med! Våra hästar äro så snabba som deras. Kom!“

Med dessa ord skyndade hon framåt och först då hon ridit ett stycke vände hon sig om och varseblef att Ottar hade stannat sin häst och försökte tillspärra vägen för de framkommande, men, häftigt anfallen af Hunthjof, kastades af hästen. Hon ämnade stanna och vända om för att bistå brodern, men varseblef i detsamma Thore och hans sällskap, endast bestående af tre beväpnade män, ty trälarne kunde ej tagas med i räkningen.

„Frände!“ ropade hon framskyndande. „Rädda oss! Rädda mig och min bror!“

„Hvad! Är det du, fränka?“ yttrade något förundrad Thore, som i sakta mak färdades framåt. „Hvar har du varit och hvad är du ute i för en färd?“

„Vi förföljas af Hunthjof, som ämnar med våld bortföra mig,“ yttrade hon helt förskräckt.

„Ingenting annat,“ sade Thore lugn. „Rid fram och färdas jemte mig, så tror jag att du skall vara utan fara. Men är du då ensam?“

„Min bror är med, men Hunthjof, som kommer här, kastade honom af hästen.“

„Vi rida tillbaka...“ yttrade Thore, men hann ej fortsätta, ty i detsamma utropade Hunthjof, som nu framkommit:

„Ändtligen har jag dig här. Du flyr från den ene till den andre.“

„Till hvem talar du, Hunthjof?“ frågade Thore.

„Jo just till din fränka,“ svarade denne.

„Hon färdas nu under mitt beskydd,“ sade Thore, „och hvarje förnärmelse emot henne är en förnärmelse mot mig.“

„Då är det så godt att börja med dig sjelf,“ sade Hunthjof och red tätt in på Thore samt utdelade ett svärdshugg, som, om det träffat, skulle varit dödande; men vig och lätt, som en tjugoåring kastade sig Thore ur sadeln, störtade fram till Hunthjof, fattade man och häst och vräkte dem i diket vid vägen yttrande:

„Stig af min vän! Skola vi byta svärdshugg, så är det bäst att vi strida till fots,“ och ej vidare bryende sig om Hunthjof, hvars ena ben blifvit knäckt i fallet, vände sig Thore till tvenne af Hunthjofs kamrater, som på en gång anföllo honom, en från hvardera sidan.

Här var icke fråga om en ordentlig strid, utförd på vanligt envigessätt, utan helt enkelt om en öfverrumpling, som utföll så, att Thore, anfallen af tre fiender, i hufvudet fick ett hugg, som sträckte honom till marken, hvarjemte två af hans kamrater stupade och den tredje, en yngling, tog till flykten, hvaremot

Hunthjof förlorade fyra af sina män, men fastän urståndsatt att sjelf deltaga i striden, fann sig såsom herre på slagfältet.

Då Gerolda såg att Thore föll, hoppade hon af sin häst och, glömsk af allt annat, skyndade fram till fränden.

„Gripen henne och skynden i förväg hemåt!“ befallte Hunthjof till de två öfverblifna af sina kamrater. Befallningen utfördes ögonblickligen och innan Gerolda visste ordet af fann hon sig fängslad och fastbunden på en häst, hvilket dock icke aflopp utan att en af kämparne fått göra bekantskap med hennes dolk, som dock vreds ur hennes hand, hvarefter de båda kämparne med den fångna flickan emellan sig redo bort och begåfvo sig in på en till höger ledande stig, som förde upp åt skogsbygden.

Hunthjof linkade nu, svärande öfver smärtan vid hvarje steg han tog, fram till Thore för att gifva honom banesåret, men fick i detsamma se Ottar, som, fastän han i fallet icke blifvit oskadad, dock icke var värre deran än att han kunde närma sig för att deltaga i striden, och samtidigt återkommo de i början af striden flydda trälarne, hvilka nu, beväpnade med trästammar och andra tillhyggen, voro mycket nära, och som Hunthjof dels insåg att han mot alla dessa skulle komma till korta och dels fruktade för att blifva slagen af någon träl — den största skymf, som den tiden kunde drabba en fri man — förbidade han ej deras ankomst, utan kastade sig upp på en utan ryttare varande häst och begaf sig skyndsamt på väg efter sina båda kamrater och den af dem bortförda Gerolda.

Elfte Kapitlet.

Dagen var inne då de fria odalmännen i norra Halland skulle samlas på det gamla tingsstället kung Götriks ättehög för att yttra sig angående konung Haralds befallning att halländingarne skulle afsäga sig hedendomen och antaga kristna läran. Allvarlig som vanligt, men mera högtidligt än i hvardagslag färdades Grimulf lagman till häst och fullt rustad samt åtföljd dels af sina huskarlar och dels af sina till häst och fot varande grannar. Han åtföljdes af Palne-Toke och dennes män. Grimulf såg mörk och dyster ut och icke utan orsak, ty oaktadt han hade utsatt sitt yngsta barn och lofvat sig sjelf åt Oden, förföljdes han af olyckor. Hans äldste son Ulf hade afsagt sig sina fäders tro och antagit

kristendomen, om den andre sonen i ordningen, Grim, hade i dagarne ingått underrättelse att han stupat i England, och dottern Gerolda, hans älsklingsbarn, hade blifvit bortröfvad af Hunthjof Kalfveblod, som visserligen var en tapper kämpe men icke var det minsta ättegod, ty hans farsfar hade varit en frigifven träl. En skymf hade genom detta bortröfvande blifvit tillfogad Grimulf och hans hus.

„Äro gudarne mig ännu gramse," frågade han sig sjelf, „eller är det slut med deras välde . . .? Jag skall hämnas på Hunthjof. Grimulf Rolfsson låter aldrig en skymf blifva ohämnad". Högt tillade han:

„Hans dagar äro räknade."

„Rätt så !" sade Palne-Toke, som hade hört dessa ord. „Det är bättre att du sänder din son till Odin än af honom har skam och nesa."

„Min son?" sade Grimulf. „Jag talade om Hunthjof Kalfveblod. Hvad min son angår, så får han sin dom då de andre affällingarne få sina."

„Och den lyder på döden? Du offrar honom eller hvad ?"

„Jag har ju sagt att ett löfte förbjuder mig offra någon af de mina."

„Bah! Ett löfte afgifvet i barndomen!"

„Jag var så pass gammal att jag redan hade nedlagt mera än en kämpe. Jag kunde både tala och svara för mig sjelf."

„Nåh, hvad säger du då rörande mitt förslag angående konungen? Skola vi ännu längre tåla hans omilda regemente?"

„Hans regemente är långt mildare än hans faders var."

„Men denne vill tvinga oss att antaga en annan tro."

„Också det enda jag har emot honom."

„Och är det ej nog?" frågade Palne-Toke. „Vi skåningar hafva, såsom jag omtalat, uppsagt honom all tro och lydnad. Följen I med oss?"

„Jag får höra hvad mina kamrater, de andre odalbönderna i dag säga."

„Ah, dina kamrater, de göra som du. Lagmannens mening är deras."

„Vi få se. Men se nu äro vi framme. En stor mängd har redan kommit," sade Grimulf och höll inne hästen.

Dagen var kvalmig och himlen, mulen som på en höstdag, afspeglade sig i det ett godt stycke från tingshögen varande vattnet, hvilket, såsom vi förut omtalat, var en utvidgning af Himleån, och ej mindre mulen och dyster än himlen, föreföll, var äfven den samlade tingsmenighetens sinnesstämning.

Norrut och högst på tingshögen satt i konungens stad och ställe hans sändebud Ove, omgifven af sina män och de kristne presterna, och bakom dem stodo de bönder, som antingen uppenbart hade antagit kristendomen eller åtminstone ej visade sig obenägna för densamma; och midt emot Ove tog Grimulf lagman plats. Han var omgifven af sitt följe till tinget och hos honom samt rundt omkring stod all den öfriga hedniska allmogen, utgörande minst sju tiondedelar af alla de närvarande. Redan denna delning antydde början till en ny tingens ordning.

Förhandlingarne började med att lagmannen uppsteg och förklarade orsaken till menighetens sammankallande och derefter förklarade tinget öppnadt samt utlyste tingsfrid.

Derefter uppsteg Ove och framförde konungens helsning, som gick ut på att som Hallandsfararne ej hörsammat konungens förutgående budskickningar att antaga kristendomen, så var nu konungens befallning att alla halländingar skulle afsäga sig den gamla åsatron och antaga Hvite krists lära samt låta döpa sig.

Hela menigheten iakttog tystnad; endast ett doft mummel lät höra sig. Slutligen uppsteg lagman Grimulf, böndernas talman och ledare, och vid det han reste sig slogo bönderna på sina sköldar och alla trängde sig ännu längre fram för att höra hvad han hade att säga.

Hans tal var kort. Han började med att berömma konung Harald Gormsson, sade derefter att den för öfrigt segerrike konungen hade, såsom man visste, kommit till korta mot Tyskarnes mäktige herrskare och blifvit tvingad ingå en fred med vilkor att kristna läran skulle predikas i hela Danmarks rike, „och nu vill konungen," slutade han, „med maktspråk införa Hvite krists lära här i Halland."

„Och hvad är din mening, lagman?" frågade en äldre närvarande bonde.

„Min mening är att freden var förhastad och vanärande för hela Danaväldet," svarade Grimulf. „Vi behöfva icke låta hvarken konung Harald eller Tysklands herrskare påtvinga oss en ny lära. Vår konung behöfver ej vara en lydkonung under tyskarne, utan han bör bryta den nesliga freden och draga svärdet, och gör han det, så följa vi honom man ur huse och gå till seger. Det är min mening."

„Vår också," ropade bönderna under sorl och vapengny. „Vi låta ej tvinga oss att antaga en ny lära. Heldre följa vi konungen till striden. Lagmannen har rätt."

Sedan sorlet lagt sig yttrade pater Anselmus några ord till Ove, hvarefter denne frågade om bönderna, sedan de afslagit

konungens *befallning*, dock icke ville tillåta att kristna läran af de medföljande presterna finge predikas?

Nu uppsteg Palne-Toke och frågade om han, ehuru icke tillhörande Halland, finge yttra några ord.

Åsadyrkarne, som visste hvilket stöd deras lära hade i denne mäktige man, voro redo att gifva sitt samtycke; men en af de kristne, som just fruktade att Palne-Toke skulle få ordet, förklarade att halländingarne skötte sina angelägenheter sjelfva och icke behöfde taga råd af skåningarne. Denna invändning föll i god jord, nationalstoltheten var väckt och menigheten beslöt att Palne-Toke icke skulle få tala på tinget. I stället begärdes att lagmannen skulle yttra sig äfven om denna fråga, hvilket han ock gjorde.

Han sade, att fastän han fulleligen insåg att Hvite krist lära icke var nyttig för nordens folk och länder, så kunde han dock icke helt och hållet motsätta sig saken i den form den nu framkommit, utan ville i någon mån gå konungens önskan till mötes och tillstyrka att de kristna presterna finge predika. „Klokt folk," slutade han, „skall ej lyssna till dem, och de andre kunna vi undvara."

„Det är sannt," sade en af de närvarande; „men der geten går, der gnager hon. De kristna presterna skola kanske få insteg äfven i de klokas hus. Jag säger, som lagmannen nyss sade, att den nya läran icke är nyttig."

„Rätt taladt. Bort med de kristna presterna!" ropades under slag på sköldarne, hvarefter Grimulf yttrade:

„Jag har här tagit en medelväg och verkligen gått så långt, att jag framställt förslag att de kristne presterna måtte få predika; men då jag nu finner att flertalet af de närvarande är af annan mening, så förklarar jag tingets beslut vara ..." Längre hann han icke, ty en blixt så långvarig och intensiv att den höll på att blända hvar och en flög öfver nejden och åtföljdes af en åskknall så stark, att den hundrafalt genljöd från de kringliggande skogsklädda gamla bergen, hvarvid alla de närvarande åsadyrkarne med blottade hufvuden nedföllo till jorden, ty det var alltid de nordiske hedningarnes sed att vid åskdunder nedfalla och tillbedja starkhetens gud, den väldige Thor. Dundret åtföljdes af ett slagregn, hvarunder åskknall på åskknall hördes, allt under det hedningarne lågo nedböjda mot jorden, tillbedjande den starke åsaguden.

Medan dundret ännu fortfor men nu hade dragit sig bort i fjerran uppsteg odinspresten och utropade:

„Thor har talat! De väldige himmelske makterna hafva här förkunnat utslaget, och förklarat sitt misshag öfver hela denna tillställning, der man satt i fråga att i vår gamla nord predika en ny vilseledande lära! Allfader har talat!“

„Ja, Allfader har talat!“ afbröt honom nu pater Anselmus. „Men det är ej den hedniske Allfader du menar, utan den mäktige och evige Guden, hvars namn sjelfva åsaläran antyder, då den talar om den mäktige och fördolde, hvars namn ingen vågar nämna. Men nu kommer han till oss med fridens och kärlekens budskap och i dag förkunnar han sin ankomst genom det herrliga sommarregn, som nu faller och vederkvicker den förtorkade jorden.“

Nu uppstod ett icke så ringa oväsen på kung Götriks gamla ättehög. Några ropade att de kristne lärarne skulle få predika, andra att detta skulle förnekas dem och att de genast skulle bortvisas. Hvarken lagmannen eller Ove fingo till en början ordet, men slutligen lyckades Ove få gehör, hvarvid han förklarade att den fromme fader Anselmus ville för de församlade genom ett „järtecken“ bevisa sanningen af den lära han förkunnade. Han ämnade nemligen bära ett glödgadt jern i handen utan att skadas.

Nu tystnade både de kristne och hedningarne och ställde sig att se hvad, som komma skulle.

En hop ved sammanlades nu ett stycke från tingshögen och antändes och i elden lades ett jernstycke, som rödglödgades. Under tiden gingo båda de kristne presterna något afsides för att, såsom pater Anselmus sade, bedja till de kristnas gud, men under det de lågo på knä tätt invid hvarandra framtog Anselmus ur sin vida munkkåpa hemlighetsfullt men dock icke mera oförmärkt än att hans kamrat varseblef det en ask, hvilken vid öppnandet befanns innehålla en salva, med hvilken Anselmus hastigt ingned sina händer.

„Hvarför ingnider du händerna med den der salvan?“ frågade Sune, som icke ännu var invigd i de andre katolske presternas hemligheter.

„Denna salva innehar en gudomlig kraft,“ hviskade Anselmus, „ty för det första har den blifvit invigd af den helige fadern i Rom och för det andra finnes i densamma en af de tårar, som den heliga jungfru Maria fälde, då hennes gudomlige son, vår frälsare, hängde på korset“.

Sune sade ej något vidare, ty han var fullt öfvertygad och tillfredsställd med svaret och kände sin vän, den fromme Anselmus så väl att han icke tilltrodde honom något bedrägeri. Vi

också vilja ej tillvita den fromme Anselmus någon oärlighet. Han var nära nog uppfostrad i ett kloster och var en af de fromme klosterbröder, som togo alla från påfven och andra förmän utgångna läror för goda. Han insåg icke att kristendomen, sådan den redan då fanns, alldeles icke var samma rena lära, som förkunnats af Kristus och hans apostlar, utan att den redan var förfalskad af menniskotillsatser och dikter.

Sedan pater Anselmus tillbörligt ingnidit sina händer och ännu bedit en bön, uppsteg han och framgick till elden samt uttog det glödgade jernet, hvilket han bar några minuter utan att blifva skadad.

Det märkliga underverket åsågs af de kristna med jubel, men af hedningarne under tystnad, dock af alla med förundran.

En af åsadyrkarne, förmodligen troende jernet hafva den egenskap att det ej brändes, upptog detsamma, men bortkastade det genast, dock utan att med minsta ansigtsmin förråda att jernets vidrörande vållat honom smärta.

„Hvad, brände jernet dig?“ frågade Grimulf.

„Tag det sjelf i handen, så får du känna,“ svarade den tillfrågade argt.

„Det vill jag icke försöka,“ svarade Grimulf. „Vi hafva en annan här närvarande, som nog har likaså stor om ej större förmåga än denne kristne prest. Jag menar Odins gamle och aktade prest. Han står i gemenskap med gudarne och förkunnar deras befallningar samt skulle nog kunna bära den der jernbiten.“

„Ja, nog har jag i mina dar framställt större järtecken än så,“ svarade den gamle odinspresten, „men jag är för gammal att täfla med hvilken landstrykare som heldst i dylika gyckelkonster.“ Sägande detta sparkade han med en min af outsägligt förakt till jernbiten.

„Odenspresten må säga hvad han vill,“ sade en af de kristna; „men vår gud har emellertid bevisat sin makt.“

„Ropa ej hej förr än du kommit öfver ån,“ sade en af åsadyrkarne. „Vi skola kasta lott, så få vi se hvad ödets gudinnor säga. Sjelfve allfader måste nöja sig med deras dom.“

„Ja vi skola draga lott.“ — „Ödet skall afgöra,“ ropade nu flera, hvarefter man skred till lottning, som utföll så att kristna läran skulle få predikas.

Sedan de offentliga förhandlingarne sålunda voro afslutade och medan Ove och Grimulf ännu voro kvar uppe på kungshögen, framträdde vikingen Egil Ansgarsson och sade sig hafva hört att Hunthjof Kalfveblod hade bortröfvat hans trolofvade Gerolda Grimulfsdotter, hvilken Egil nu erbjöd sig återtaga mot det att Grimulf stod vid sitt ord och lemnade honom Gerolda till hustro.

„Detta är min och min ätts enskilda angelägenhet, med hvilken du ej behöfver framkomma på tinget," sade Grimulf kort. Deretter frågade han:

„När fick du veta att Hunthjof borttagit Gerolda?"

„I förrgår kväll," blef svaret.

„I förrgår kväll," upprepade Grimulf häftigt, „och du har ej långt för detta gjort röfvaren ett hufvud kortare eller åtminstone jemnat hans boning med jorden. Annorlunda är ungdomen sinnad nu än den var på den tid jag var ung i verlden. Hade någon i mina unga år bortröfvat min brud, så hade icke ett solvarf ändat sin bana förr än jag skickat honom till Hels boningar."

„Jag hade väl redan i går", svarade Egil, „företagit en sådan hämndefärd, om jag icke hade varit hindrad af mina göromål på de af mig eröfrade skeppen. Du såväl som mången annan husbonde, som har fullt upp med att uträtta, vet nog att det ena skall göras och det andra icke försummas."

„Deri har du rätt, och då jag rätt tänker efter, så finner jag att du häri visat dig som en omtänksam och förståndig man", sade Grimulf nu betydligt lugnare.

„Det är ännu en sak", sade Egil, „som jag tycker jag bör ställa under ditt bepröfvande, innan jag utkräfver hämnd på Hunthjof."

„Och det är?" frågade lagmannen.

„Att det kommit en liten knorra på tråden emellan mig och Gerolda. Hon var nemligen nere i Warö häromdagen och sade att trolofningen oss emellan var bruten."

„Ah, lappri", sade Grimulf. „Jag hörde nog någon tala derom, men täster mig ej vid sådant. Det är en sak, som snart blir uppgjord emellan dig och Gerolda, då hon väl blifvit din husfreja."

„Du står således vid ditt ord att hon skall blifva min?"

„Vid mitt ord? Hvad är det för tal, pojke?" sade Grimulf. „Har du någonsin hört omtalas att en hederlig man brutit sitt ord? — Gerolda skall blifva din hustro, så fort vi fått henne

ur Hunthjofs våld, hvilket ej kommer att dröja länge, ty Grimulf Rolfsson på Grimtuna känner af gammalt konsten att hämnas."

Tolfte Kapitlet.

I vestra delen af Faurås härad och invid Himle härads nordöstra gräns ligger det på mindre bergshöjder, dalgångar och sjöar så rika Sibbarps pastorat, som ännu utgör en flik af Hallands egentliga skogsbygd, der man har „drakarör", och andra märkvärdigheter och der traditionen ännu, fastän numera endest såsom ett bortdöende eko, talar om forntida stordåd. I denna bygd har man Öströ sjö, Elvesjön, Byasjön och Skärsjön m. fl. småsjöar, alla fordomdags utgörande en enda i många vikar delad sjö, som genom den då vattenrikare Dagsås ån eller Tvååkersån stod i förbindelse med hafvet.

I en af dessa sjöar, nemligen Byasjön är en från öster utgående holme, hvilken redan vid tiden för vår berättelse bar namnet Troedsholme, ett namn, som den ännu i dag äger. Holmen hade varit bebodd af en kämpe vid namn Troed, som enligt berättelsen haft en envigesstrid med en annan kämpe vid namn Skotte, som bodde på Öströ gård, och stupade samt ligger jordad vid en å Öströ skog rest bautasten. Vid tiden för vår berättelse bodde på Troedsholme kämpen och berserken Hunthjuf Atteson, kallad Kalfveblod. Gårdens åbyggnader, bestående af 2:ne ryggåsstugor, ladugårds och uthusbyggnader, voro belägna på holmen, som medelst ett högt pålverke eller skrank var skild från land. I detta skrank befanns en liten tornlik träbyggnad, i hvars undra del var en utåt land ledande port och derofvan ett slags vaktrum. Gården var således på sätt och vis befästad. Den ena af stugorna beboddes af gårdens fria hjon, bestående af Hunthjof sjelf och hans gamla moder samt tvenne hans hustror med barn och den andra stugan af tvenne gifta trälar med deras kvinnor och barn. Härtill kom ännu en person, nemligen en yngre, något vanför man vid namn Alver, som ansågs både såsom fri och ofri. Han var nemligen son till Hunthjofs fader och en trälinna och således halfbror till Hunthjof, men hade aldrig blifvit frisagd på tinget. Halt från födseln stannade han kvar i huset som ett slags inventarium och allmänna talet var att Alver halte, så som

han kallades, var å hufvudets vägnar bättre utrustad än både Hunthjof och de andre syskonen. Under Hunthjofs bortovaro, hvilken ibland räckte i åratal, var Alver den, som styrde och ställde i huset. Han bodde i samma stuga som trälfolken, öfver hvilka han hade uppsigt. Sådant var tillståndet der på gården och således hvarken bättre eller sämre än på många andra bondgårdar den tiden i norden.

Då Hunthjof och hans tvenne kamrater anlände med den fångna Gerolda hem till gården, voro Alver och trälarne sysselsatta på det uppe på stranden belägna åkerfältet. Alver, finnande att något ovanligt var å färde, skyndade ned till gården och kom just lagom för att emottaga brodern, som var så medtagen af sitt sår och färden att han icke utan hjelp kunde nedkomma från hästen oeh föras in i stugan.

„Huru är det med dig, broder?“ frågade Alver. „Jag tycker du är illa medtagen.“

„Jag har varit ute i en riktig lokefärd,“ svarade Huntbjof. „Men så har jag också fått henne.“ Med dessa ord pekade han på Gerolda.

„Hvem är det?“ sporde Alver. „Vid gudarne tror jag icke att det är sjelfve Grimulf Rolfssons dotter. Har du hemfört henne med våld?“

„Ja, det ser du väl.“

„Mig tyckes att du gjort illa. Hvad tror du väl det skall hafva till följd?“

„Bry dig ej derom! För in henne!“ befallde Hunthjof, men tillade ändrande sig: „Nej, sätt upp henne i vaktrummet öfver porten och vaka natt och dag att hon ej undflyr. Du får med ditt hufvud ansvara för henne.“

„Skall jag med mitt hufvud ansvara för dina dumheter?“ frågade Alver, men inväntade ej svar på sin fråga utan verkställde, biträdd af en utaf kämparne, befallningen.

Under det Gerolda uppfördes i det för henne anvisade vaktrummet, inhjelpte man Hunthjof i den ena ryggåsstugan, der hans mor yttrade:

„Hörde jag rätt, eller är det ej lagmannens dotter du hemfört?“

„Du hörde rätt, det är Grimulf Rolfssons dotter“, svarade sonen.

“Hvad skall du med henne?“ sporde den gamla.

„Hon skall blifva min husfreja,“ blef svaret.

Gumman satt tyst en stund och öfvertänkte saken, hvarefter hon yttrade:

„Jag säger som Alver, att du handlat illa, son. Har du ej två så bra hustror du kan önska dig och de hafva gifvit dig barn, som lofva att arta sig väl? Hvarför skulle du då hemföra denna unga tärna? Men jag ser huru det är: du vill upp, högre upp än du kommit. Men akta dig, son, ty högmod går för fall.“

„Hvad är det I praten mor? Är jag ej en likaså tapper kämpe, som Grimulf?“

„Jo, det är du visst. Du kan efter hvad jag sport försvara din plats både i en konungs hird och i slagtningens leder, men du har dock ett fel, hvilket en sådan man, som Grimulf aldrig förlåter dig.“

“Och det är?“

„Att du är af för låg börd. Din farfar var träl och du är son af en frigifven.“

„Min börd sitter på spetsen af mitt svärd,“ sade sonen.

„Ibland ja, men icke alltid. Lika trifves bäst med lika; och fastän jag, din mor, som har en ädel börd, enär jag i rakt led härstammar från Troed Viking, hvilken egde denna gård och slog kämpen Skotte samt utförde andra stordåd, gifvit dig ett ättartal, så godt jag kunnat, så är det dock ej nog.“

„Jag skall snart nog utjemna förhållandet, blott jag blir frisk.“

„Men dermed dröjer. Hvad som deremot ej dröjer länge är att det snart blir ofrid här på holmen. Men vi måtte väl få någon dags andrum, och kommer dag, så kommer råd. Låtom oss emellertid i dag icke tänka på något annat än botandet af den skada du fått. Benet är kanske endast vrickadt ur led.“

„Det är väl värre än så,“ yttrade Hunthjof och lade upp foten på bänken, der han satt. „Aj, aj. Vänta bara till dess jag blir frisk, så . . .“

„Benet är afbrutet och här fordras en skickligare hand än min,“ sade modren. „Emellertidskall jag anlägga en förbindning, men nu genast skicka efter den gamla i Nackhällebergen.“

„Finnkvinnan, den gamla Sissela? Se på samma gång efter att Grimulfs dotter blifvit riktigt inlåst i portrummet,“ sade Hunthjof. „Den dufvan vill jag icke låta undkomma.“

„Det hade dock varit bäst, om hon ej blifvit hemförd,“ sade modern. „Lydde du mitt råd, så hemskickade du genast den fogeln till Grimtuna — och tackade för lånet.“

„Aldrig!“ hväste Hunthjof och tog åt benet, i hvilket han kände stor smärta.

„Näh, nej. Ungdom och visdom följas sällan åt,“ sade gumman, hvilken oaktadt sonen redan var 40 år, dock ännu alltid ansåg honom för och tilltalade honom som om han hade varit

ett barn. Derpå anlade hon ett förband på benet, hvarefter hon utgick först för att sända bud till Gissela och sedan för att se till att Gerolda blifvit riktigt innestängd.

Geroldas fängelse, det lilla rummet öfver ingången till gården, var visserligen tarfligt, men ingalunda dystert, ty genom tvenne gluggar, den ene upp åt de med skog klädda bergen och den andre utåt den glittrande, med de naturskönaste stränder omgifne sjön hade hon utsigter, som mången skulle afundats henne, och den behandling hon erhöll var ej att klaga öfver, enär hon af trälarnes kvinnor, som voro vänliga och gerna ville tala med sin blifvande matmoder, erhöll all nödig uppassning och för öfrigt hvarken frös eller svalt; men hvad hon saknade var friheten, och detta kunde på ett tålmodigare sinnelag än Geroldas verkat att hon långt innan hon setat der „i dagarne sju," såsom det heter i en gammal visa, funnit ställningen obehaglig. Första dagen sade hon icke ett ord, då hon fick se 2:ne kvinnor komma till sig med mat och vatten. Andra dagen tog hon sig för att undersöka golf, väggar och tak, som allt var af timmer, och stack hufvudet ut genom de båda gluggarne för att undersöka, om det icke stod henne till buds något medel eller något sätt att undkomma, men hon fann intet. När denna dag, ganska tidigt på morgonen, de båda trälinnorna anlände öppnade hon med dem ett samtal och erfor att Hunthjofs tillstånd ej var det behagligaste, enär han hade afbrutit benet och den gamla Gissela hade anländt för att vårda honom.

„Hvad behöfden I skicka så långt bort efter henne?" sade Gerolda. „Sådant förstår jag mig på och kan likaså bra lägga hand vid. Hvar är Hunthjof?" Med dessa ord försökte hon tränga sig ut i akt och mening att, såsom hon sade, begifva sig till dagligstugan ned till Hunthjof, men de båda kvinnorna ställde sig i vägen och tillslöto helt hastigt dörren, dock ej förr än hon varseblifvit både Alver och en af trälarne, hvilka stodo nedanför den upp till hennes fängelse ledande stegen.

„Således innestängd, fullkomligt innestängd och bevakad af fyra personer," sade Gerolda för sig sjelf, sedan dörren blifvit tillsluten. „Men detta dröjer ej länge. Så fort min far får kännedom härom, så ha vi honom här." Så gingo trenne dagar.

Fjerde dagen, tidigt på morgonen väcktes vår hjeltinna af en sång, som ifrån sjön ljöd ungdomlig och klar öfver den tysta nejden. Hon stack då ut hufvudet genom den åt sjön vettande gluggen och såg en fiskargosse, som befann sig i en ekstock,

sysselsatt med metning. Pojken sjöng en den tiden vanlig visa kallad „Sjöjungfruns och ungersvennens sång“ och hvilken vi här återgifva så lydande:

Det är dager ännu, men dager så matt
Och småningom breder sig sommarens natt
Öfver berg, öfver dalar och sjöar;
Och månen så tyst uppå fästet står
Och sitt silfver utöfver nejden sår
Och försilfrar himmelens öar.

Och vinden han träder sin luftiga dans
Och daggen på blommorna stänker sin glans
Och elfvorna dansa i gräset
Och bautasten står sedan fordom tid
Och lyser sin helga och tysta frid
Der borta på vikinganäset.

Och Necken han spelar vid sjöastrand.
Hans döttrar med blickar och hjertan i brand
Ut på sjön ses en farkost följa.
I farkosten sitter en ungersven.
En neckdotter sjunger: „Kom till mig, min vän!
Mitt namn är „den blåögda Bölja.“

Och svennen, han tjusas af tärnans röst
Och dåras af snöhvita armar och bröst
Och ut öfver ekan sig sträcker,
Och fattad af sällhet förutan namn
Han faller i sjöjungfruns svanhvita famn
Och — i dödssömn, som alltid räcker.

„Den rösten känner jag igen. Men hvem är det,“ tänkte Gerolda. „Ah, Olava!“ utropade hon och gaf ifrån gluggen tecken att ekan skulle närma sig. Tecknet hade varseblifvits och det dröjde ej många minuter förr än den lilla farkosten låg alldeles bredvid pålverket.

„Huru har du, min rädda Olava, vågat dig hit?“ frågade Gerolda.

„Du måste ju frälsas ur Hunthjofs våld,“ svarade den till fiskare förklädda Olava. „För öfrigt är jag ej ensam, ty din broder Ulf, som jag öppnat fängelset för, och några andra vänner äro med och vänta mig derborta på stranden.“

„Jaså, är Ulf med. Men vet ej far at att jag blifvit bortförd och kommer han ej hit? Huru är det med Ottar och Thore?“ frågade Gerolda i ett andedrag.

„Thore har sårad blifvit förd till Grimtuna,“ svarade Olava. „Ottar, som hemförde honom, är äfven för tillfället urståndsatt att komma dig till hjelp; farbror fick först i går, då Ottar och Thore hemkommo, veta hvad som förefallit och svor dyrt på att hämnas sedan han afslutat tinget, och han kommer nog hit, men då han kommer, så blir det med buller och bång, strid och blodsutgjutelse, och innan det blir ordnadt, så kan du vara långt borta. Hunthjof är visserligen sängliggande, men har en bror Alver, som vakar och, förutseende den förestående faran, flyttar allt flyttbart härifrån till ett gömställe långt uppe i skogarne, och det är nog hans mening att ditflytta både dig och Hunthjof. Men tyst! Jag tyckte mig höra något.“

Båda lyssnade, men då de ej förnummo något vidare, frågade Olava:

„Kan du med verktyg bryta dig ut? Jag har såg och yxa som jag kan tillföra dig.“

„Omöjligt. Väggarne äro af timmer. Men gif mig en yxa. Jag skall nog förstå att använda den.“

„Jag skall tillföra dig en sådan, om så skulle behöfvas. För tillfället vilja vi dock försöka en annan utväg. Förlita dig på den kvinna, som vårdar Hunthjof.“

„Gissela?“

„Nej. Gissela är både dig och din slägt gramse, men jag har vunnit hennes dotter Ingela på vår sida. Sätt lit till henne. Hon är kristen och således trossyster med din bror Ulf, som hon är på det högsta tillgifven för det han gaf de båda af din fader offrade kristne trälarne en högtidlig begrafning. Men tyst! Någon höres. Håll dig redo till natten.“

Sägande detta begaf Olava sig skyndsamt från pålverket ett stycke bortåt viken, der hon sjungande fortsatte med sin metning, då den på post nedanför Geroldas fängelse varande trälen tittade öfver pålverket utåt sjön.

Följande natt, innan den första gryningen inträdt, finna vi Olava sittande i sin eka vid stranden af Troedsholme, der hon väntade någon. Hon var fullkomligt lugn för upptäckt, ty himlen var mulen och ett lätt regn föll öfver all nejden, dock var hon icke utan oro, ty emellanåt tycktes hon förnimma något buller uppifrån boningshusen och tydligt hörde hon ett och annat hundgläfs. Slutligen, sedan hon väl väntat en god timma, anlände upp ifrån gården tvenne personer, Gerolda och Ingela, af hvilka

den förstnämnda hoppade i Olavas eka, hvaremot Ingela steg i sin egen, som låg derjemte.

„Hvad du dröjde länge, Ingela,“ sade Olava. „Jag trodde du aldrig skulle komma.“

„Det tror jag, det,“ sade Ingela. „Jag hade ej färre än tre att öfvervinna, nemligen trälen, som skulle hålla vakt, hvilken jag bjöd på ett krus öl, i hvilket jag hällt en sömndryck. Han somnade snart och sof som ett godt barn, så att af honom hade jag intet att befara. Deremot voro de två hundarne värre. De sprungo lösa inne på gården och skällde ursinnigt vid minsta buller. Lyckligtvis voro de dock utsvultna och häraf begagnade jag mig på så sätt, att jag stoppade tvenne af Hunthjofs bäste dryckeshorn fulla med smör och kastade till hundarne, hvilka bletvo så sysselsatta med det angenäma arbetet att utslicka smöret, att de glömde allt annat och endast gåfvo till ett svagt gläfs då de hörde något ovanligt.“

„Fintligt gjordt,“ sade Olava, „men låtom oss nu skynda, så att vi kunna möta Geroldas far, hvilken just denna natt ämnade sig ut till Troedsholme för att först och främst befria Gerolda och sedan sannolikt bränna både gård och folk.“

„Det förra är nu onödigt, ty jag är fri,“ sade Gerolda.

„Och det senare tjenar ej heller till något,“ sade Ingela, „ty Alver, som har hufvud både för sig och bror sin, har under dessa dagar flyttat allt flyttbart och värdefullt, både menniskor, husdjur, bohag och födoämnen upp till sina i skogarne varande gömställen, hvilka Grimulf knappast skall kunna upptäcka. Emellertid vill jag ej folket på holmen illa, hvarföre jag nu, sedan jag satt dig Gerolda i frihet, återvänder för att varna både Hunthjofs mor och Alver. Skynden emellertid så fort I kunnen fram till vägen, som går vid oset emellan båda sjöarne, och då Grimulf kommer, så sägen honom att hans hämdetärd numera är utan nytta.“ Sägande detta återvände Ingela till Troedsholme, hvaremot Gerolda och Olava i sin ekstock fortsatte sin färd bort till det emellan sjöarne varande oset, der de ej behöfde dröja länge förr än de förnummo en trupp kämpar framtåga.

„Far! är det du?“ ropade Gerolda springande i land.

„Hvem är det, som ropar?“ frågade en obekant röst.

„Gerolda Grimultsdotter,“ svarade hon. „Men är det ej min far Grimulf, som anför dessa män?“

„Nej, Gerolda, det är jag,“ svarade nu en röst, som både Gerolda och Olava igenkände vara Egil Ansgarssons. „Har du kommit ut ur Hunthjofs våld?“

„Ja, som du förnimmer,“ svarade Gerolda. „Men hvart ämnar du dig?“

„Bort att taga hus på Hunthjof och hämnas på honom.“

„Hämnas? För hvad?“

„För det han bortröfvade dig,“ sade Egil, som nu närmade sig från truppen, hvilken stannat.

„Hvad skulle det röra dig att Hunthjof bortförde mig?“ frågade Gerolda. „Du tillhör icke min ätt och har således icke skyldighet att hämnas de oförrätter, som mig vederfaras.“

„Både skyldighet och rättighet,“ sade Egil, „ty din far, som jag i dag träffat på tinget, står vid sitt ord och har nu gifvit dig åt mig.“

„Har han? Och du var nog oblyg att efter det, som oss emellan förefallit, ännu begära min hand,“ sade Gerolda. „Allt mer och mer lägger du ditt rätta sinnelag i dagen och snart tror jag det går så långt, att jag måste anropa Hunthjof till hjelp emot dig. Han är rå och vild, men på det hela dock en hederlig karl.“

„Kanske du vill påstå att icke jag är hederlig karl? Det skulle varit en annan, som yttrat sådant,“ svarade Egil och närmade sig allt mer och mer försigtigt Gerolda, synbarligen i afsigt att fasttaga henne. Hon insåg dock hans afsigt, hvarföre hon snabbt tog några steg nedåt sjön, nappade åran ur den på stranden stående Olavas hand och hoppade i ekstocken, med hvilken hon stötte från land.

„Hvad kommer åt dig, Gerolda?“ ropade Egil. „Vet du ej att du är min? Den der utländska kvinnan, som väckte din svartsjuka, har jag nu sålt och bortskickat.“

„Har du? Sedan du narrat henne? Det är dig värdigt. Jag vet icke om jag mera skall beklaga henne eller förakta dig, Egil Ansgarsson. Men god natt med dig. Vänd nu om och befatta dig icke med en så kallad hämnd, som du icke har rätt att utöfva, ty du blir aldrig min husbonde. Far må säga hvad han vill,“ sade Gerolda och rodde skyndsamt ett stycke utåt sjön.

Egil, som fann att en fortsatt underhandling med Grimulfsdotter för tillfället var omöjlig, tänkte: „Hon är min. Jag skall nog hitta henne,“ hvarefter han fortsatte sin väg omkring Byasjön och länge dröjde det icke förrän en ljusning på östra delen af himlen visade att Egil hade anländt till Troedsholme, och snart derefter upplyste en stor eld all nejden och återspeglades i sjön samt förkunnade vida omkring att ett af Hallands äldste vikingarnästen inne i landet, nu jemnades med jorden.

Ingela hade emellertid, såsom vi veta, återvändt till holmen, och ditkommen berättade hon helt öppet för Hunthjofs moder, att hon „dertill tvingad af sitt kristna samvete“ — såsom hon sade — hade försatt Grimulfs dotter i frihet, och deretter omtalade hon, drifven af samma orsak, att Grimulf just denna natt var i antågande; och fastän det ej var denne, utan Egil, som anlände, så var dock varningen till nytta för gårdens folk, som i sista stund hann rädda sig upp åt skogen, der Hunthjof snart nog tillfrisknade och, då han fått veta hvem som brännt hans gård, svor en dyr ed att hämnas på Egil.

Troedsholme, der stensättningar ännu utvisa hvar byggnaderna stodo, blef efter denna dag aldrig bebygd. Deremot uppfördes gårdens boningshus längre upp på landet under namn af Troedstad, ett namn, som under tidens lopp lärer i dagligt vårdslöst tal genom utlemnandet af första stafvelsen blifvit förkortadt först till *Ed*stad och slutligen till Estad, såsom det för ett århundrade sedan skrefs, eller till Åstad, såsom det i våra dagar uttalas.

Trettonde Kapitlet.

Från tinget åtföljdes lagmannen förutom af sina huskarlar och Palne-Toke äfven af alla sina vid tinget närvarande nämre och fjermre slägtingar och fränder, hvilka han inbjudit till en slägtsammankomst eller slägtstämma på Grimtuna. Alla dessa slägtingar, bland hvilka äfven befann sig Ubbe Dagson, Grimulfs systers man och Olavas far, voro dock med honom beslägtade endast på kvinnolinien, ellermedelst Grimtunadöttrar, hvilka blifvit utgifta i bygden och i andra ätter. Slägtingar, som härstammade af från Grimtuna utgångna manliga medlemmar, hade Grimulf endast få nemligen Thore Halstensson eller Dubbelstark och hans söner samt några i Söderhalland bosatte odalbönder, hvilka senare i rak nedstigande manliga led räknade sitt langfedgatal från en broder till Grimulfs farfars fader.

Tyst återvände den myndige Grimulf från tinget, men icke allenast tyst, utan äfven förödmjukad, ty han, som allt sedan sitt tillträde till lagmansvärdigheten hade varit van att länka böndernas öfverläggningar och beslut efter sin vilja, hade nu lidit

ett stort nederlag, ithy att Hvite Krists lära tvärt emot lagmannens vilja icke allenast hade blifvit tåld i Halland utan äfven der hädanefter skulle få predikas. Det var mer än han kunde fördraga.

Palne-Toke, som tillika med Grimulf färdades något före de öfriga och försökte komma till tals med Grimulf, erhöll endast buttra och enstafviga svar, och slutligen, då man utkom på den större vägen och Palne-Toke skulle taga afsked för att begifva sig på vägen söderut åt Skåne, begärde han få rent besked rörande det understöd han för en ifrågasatt resning mot konung Harald kunde påräkna från Halland.

„Jag tycker," svarade Grimulf, „att du redan har fått besked af dagens händelser och böndernas beslut på tinget. Ingalunda vill jag, som varit van att gå i spetsen för hela halländske bondehären, nu med en handfull folk resa upprorsmärket mot Harald Blåtand. Du får förbida tiden medan jag betänker saken."

„Det vill säga detsamma som att vi intet bistånd härifrån hafva att påräkna," svarade Palne-Toke. „Under sådana förhållanden anser jag för bäst att medan du betänker dig, vi gripa verket an och slå ett slag för den gamla tron och för vår frihet."

„Gören det så länge."

„Och skall jag räkna dig såsom vän eller som fiende?"

„Heldst vill jag hafva dig till vän, ty vännerna är det ondt om nu för tiden," svarade Grimulf. „Emellertid vill jag öfverlägga med mig sjelf, och när tiden är inne, skall du genom budskickning derom blifva underrättad."

„Du är försigtig och rädd att stöta dig med någondera parten," sade Palne-Toke.

„Rädd?" sade Grimulf häftigt. Derefter tillade han mera sakta: „Har du någorlunda godt minne, så hugsar du nog att då det i danskarnes fälttåg nere i Normandie en dag var fråga om att angripa en fiendtlig härafdelning, en ansedd dansk kämpe afrådde från företaget, då deremot en mindre ansedd utan vidare betänkande angrep fienden och segrade."

„Ja, jag minnes det väl. Den försigtige var jag och den som angrep och segrade var du," sade Palne-Toke. „Du inlade der större ära än mången stor och vidtberyktad höfding."

„Äran var måttlig, ty företaget var, om man noga pröfvar det, mera än oförväget, det var dumdristigt," sade Grimulf. „Jag endast påminte derom för att framhålla att jag den tiden ej var rädd, och jag kan säga dig att jag ännu i dag hvad mig sjelf angår icke vet hvad ordet rädd vill säga, och hvad skulle jag väl

rädas för? Vet jag ej, att hvad nornorna beslutat måste gå i fullbordan?“

Sägande detta räckte han Palne-Toke sin hand till afsked, hvarefter han genast begaf sig hem till Grimtuna, der han möttes af en glad underrättelse, nemligen att hans son Grim just samma dag hade anländt från Northumberland, rik på eröfradt gods och skatter, af hvilka nedifrån Warö hemförda lass ännu stodo på gården.

Sedan Grimulf helsat den honom ute på gården till mötes kommande sonen, begaf han sig med denne och alla sina öfriga fränder genast in i gästabudssalen, satte sig i högsätet och befalte tvenne af sina kämpar att gå till sonen Ulfs fängelse och medtaga denne in i salen.

Såsom vi veta hade Olava för sin expedition för att befria Gerolda öppnat Ulfs fängelse. Hemkommen hade han återgått i detsamma, enär han ej behöfts vid Geroldas befrielse, som utförts af finnkvinnan.

Sedan Ulf nu inkommit i salen nedtog fadern det på närmaste högsätespelare hängande, Ulf tillhöriga svärdet, som han räckte denne yttrande:

„Odalbönderna ha i dag beslutat att Hvite Krists lära hädanefter får predikas i Halland. Hvar och en har således rätt att dyrka den gud han behagar. Du är fri. Menighetens beslut har friat dig.“

„Och om böndernas beslut hade utfallit annorlunda?“ frågade Ulf under det han dröjde med att återtaga svärdet.

„Så hade menigheten fått döma dig,“ sade Grimulf och lemnade utan vidare förklaring svärdet till sonen. Derefter vände Grimulf sig till alla i salen närvarande och förklarade att han sammankallat fränderna för att förelägga dem trenne ärenden. Det första sade han sig visserligen sjelf utan råd både böra och kunna ensam besluta om, men som det vore af någon vigt ville han dock höra frändernas mening och detta ärende var att han till följd af äldste sonen Ulfs visade förakt för fädernas tro och öfvergång till Hvite Krists lära förklarade honom arflös och för öfrigt försköt honom. Efter denna förklaring såg Grimulf sig omkring i salen för att öfvertyga sig om ej de närvarande genom sitt bifall skulle gifva ett moraliskt understöd åt denna hårda dom. Men detta erhöll han ej, ty alla tego.

Sedan tystnaden en stund fortfarit, vände sig Grimulf till den äldste i laget, nemligen sin egen svåger Ubbe Dagson, Olavas fader och yttrade:

„Dig Ubbe, såsom äldst af de närvarande fränderna tillkommer att först yttra dig i denna icke ovigtiga sak.“

„Det skall jag också, emedan du så begär,“ sade Ubbe, „ehuru det för hvar och en är klart för det första att vi ej dermed hafva att skaffa, utan att du sjelf såsom husfader och konung i ditt eget hus, sjelf har att afgöra hvilka barn, som efter dig skola gå i arf eller icke, och för det andra att fastän jag här ser många dina fränder jag dock ej kan upptäcka någon af din ätt, ty alla de här församlade härstamma från Grimtunadöttrar, hvilka genom sina giftermål utgått ur sin fäderneätt och gifvit sig in i andra ätter.“

„Deri har du rätt, Ubbe,“ sade Grimulf, „att jag sjelf här har att afgöra och besluta, men jag ville dock höra er mening.“

„För att af vårt samtycke och bifall få bekräftelse och stadfästelse på en hård och i mitt tycke allt för orättvis handling,“ sade Ubbe helt djerft. „Mig tyckes nemligen att det är allt för hårdt att förskjuta en son för det han ej tror på de gudar, som du anser vara de högsta och mäktigaste. Jag sjelf till dömes tror att Thor är den mäktigaste af gudar, då deremot andra sätta Odin i främsta rummet. Skulle jag för denna min tro utstötas ur min slägt och förklaras arflös? Du Grimulf gör, jag säger det ännu en gång, såsom fader huru du vill, men sedan jag blifvit uppmanad att yttra mig säger jag att jag ej kan gilla din åtgärd.“

Det blef tyst i den stora salen och denna tystnad tycktes vittna om att de närvarande gillade Ubbes mening. Slutligen såg Grimulf sig ännu en gång omkring, hvarvid hans blick föll på de båda sönerna Ulf och Grim. Vid anblicken af den senare ljusnade hans ansigte och han yttrade:

„Stig du fram, min son Grim, och säg om du gillar min åtgärd eller din frände Ubbes mening?“

„Derom vill jag ej yttra mig,“ sade Grim, „jag vill blott säga, att om du förskjuter din äldste son och gör honom arflös, så måste jag drabbas af samma öde, ty äfven jag är kristen. Jag har derute i Northumberland antagit Hvite Krists lära. För öfrigt ämnar jag ej här göra anspråk på något arf. Jag har derute i främmande land dels genom förvärf och dels genom giftermål med en rik och högättad höfdingadotter kommit i den ställning att jag ej här ämnar uppträda såsom arftagare.“

Om blixten hade nedslagit i salen, kunde Grimulf ej blifvit mera förvånad än han blef af sonens ord. En stund satt han tyst, derefter yttrade han:

„Äfven du, min son, har således öfvergifvit dina fäders gamla höga tro och slutit dig till den kristna hopen.“ Derefter tillade han: „Jag får en annan gång med dig afhandla detta ärende; nu återstår ett annat, som är egentliga orsaken hvarföre jag sammankallat detta slägtmöte. Då jag fann att min son Ulf ämnade blifva kristen prest och således ej skulle blifva ett stöd och försvar för de sina, — ty kristna prester bära ju hvarken svärd eller andra vapen — och då jag visste att min andre son Grim var borta i främmande land och då jag dervid kom att tänka på att jag ensam var de minas stöd och att detta stöd i händelse af min dödliga bortgång skulle undanfallit dem, så ansåg jag det nödvändigt att sammankalla mina fränder för att för möjligheten af min bortgång pålägga dem de minas försvar. Nu behöfves dock, sedan Grim återkommit, ej denna åtgärd vidtagas, ty fastän Grim blifvit kristen, så ämnar han dock väl ej blifva prest, utan skall, vill jag hoppas, i händelse af min bortgång, såsom en manlig kämpe försvara moder och syskon. Emellertid vill jag till de andra närvarande fränderna framställa den vänliga begäran att de derutinnan ville bistå honom.“

„Det skola vi göra,“ sade Ubbe, „ty fastän vi ej på mansidan härstamma från Grimtunaslägten och således icke egentligen tillhöra den ätten, så äro vi dock nära beslägtade och skola ej svika ditt till oss uttalade förtroende. I händelse af behof uppträda vi här församlade och äfven frånvarande fränder till din hustros och dina minderåriga barns försvar.“

Vid dessa ord genljöd salen af de församlades bifallsrop. Sedan detta bortdött tillade Ubbe:

„Men hvarför tager du detta löfte? Du är yngre än jag och en kraftfull man samt kan ännu lefva två à tre årtionden.“

„Det kan jag, men kan också snart nog bortgå,“ sade Grimulf. „Ingen kan veta huru ens öde kan länka sig. Ofärd förestår i vårt grannlandskap Skåne, der — jag kan, så väl säga det först som sist — Sven konungason ämnar med Palne-Tokes bistånd resa upprorsmärket mot sin fader, och det kan hända att jag på endera sidan deltager i striden. Sker ej detta, så kan jag falla i envig eller på annat sätt gå ur tiden, ty jag har haft tydor, som spå ett snart slut, hvartill kommer att allt nu tyckes gå mig emot Jag vill derför ställa de mina under ert beskydd, fränder, och jag tackar er för det löfte I nu gifvit. Nu äro således dessa båda ärenden afhandlade. Nu komma vi till det tredje, som dock endast behöfver ett omnämnande, och det är, att jag bortgifvit min dotter Geroldas hand till den unge och hoppgifvande vikingen Egil Ansgarsson, som snart

nog kommer att med henne fira sitt bröllop, hvartill jag härmed inbjuder eder alla. Ett återstår dock innan dess och det är att taga henne ifrån Hunthjof Kalfveblod, som haft den förmätenheten att bortröfva henne och hemföra henne till sitt näste. Jag hoppas dock att hon redan skall vara befriad och Hunthjof ett hufvud kortare samt hans boning jemnad med jorden, ty min tilltänkte svärson har redan denna natt afgått för att återtaga sin brud, och skulle han ej lyckas, så befriar jag sjelf min dotter."

Efter dessa ord upphäfdes sammankomsten, hvareffter alla tränderna inbjödos till måltid.

Fjortonde Kapitlet.

Ute på allmänningsskogen och uppe i de ungefär en half mil från Grimtuna belägna Nackhällebergen låg i en backsluttning en koja, hvilken utifrån såg ut som en kulle och således var fullkomligt lik de halfklotformiga boningar, hvilka man ännu i dag finner hos fiskarlapparne vid Enare, men af hvilka man ännu för en mansålder sedan kunde anträffa en och annan i mellersta Sveriges skogstrakter, och hvilkas egendomliga byggnadssätt i tusentals år vittnat om landets uräldsta befolkning, den del af finska folkgrenen, som fått namnet lappar. Denna koja beboddes af den gamla Gissela och hennes dotter Ingela.

Den regniga natten följdes af en klar och solig morgon, och himmelens drottning var sedan en god stund uppe och belyste landskapet. Regndropparne hängde och dallrade såsom blixtrande diamanter i bokarnes nu fullt utslagna blad, men ännu hade solstrålarne icke hunnit till Gisselas i bergets skugga liggande boning. Egarinnan var dock redan ute och bad knäböjande sin bön till sitt vårdträd, en stor lummig bok, en skogens jätte, som nog i ålder räknade sina fyra århundraden. Sedan hon så bedit en stund gick hon bort till ett i grannskapet befintligt, besynnerligt formadt stenblock, framför hvilket hon äfven stannade i tillbedjan, men nu nedträngde den första solstrålen öfver den plats, der tillbedjerskan stod, och då hon varseblef detta kastade hon sig till jorden och tillbad solen. Efter att så hafva legat

en stund gick hon i sin lilla koja, emottagen af sina dervarande husdjur, en vänligt gläfsande lurfvig hund och en katt, som strök sig emot hennes kläder. Hon egnade dem dock ingen uppmärksamhet, utan nedtog från en hylla en benknota, formad såsom ett menniskoansigte, hvilket hon, för att fullborda sin morgonbön, äfven lade sig på knä att tillbedja. I denna sin andakt störtes hon dock derigenom att hunden började skälla, samtidigt med att Gissela förnam utom kojan talande röster. Hastigt fattade hon den lilla afgudabilden och ställde honom på hyllan samt satte sig på en trefot vid härden och tycktes ifrigt syssla med elden, då dörren öppnades och Gerolda samt hennes väninna Olava inträdde.

Den blick, den gamla tillkastade de båda flickorna, var ingalunda vänlig, åtminstone tycktes den säga: „Får jag ej denna tidiga timma vara ostörd i min egen bostad?“ Högt yttrade hon dock intet, utan besvarade med en stum nick de båda flickornas helsning, hvarunder hunden lät höra ett ilsket murrande.

„Tyst, Passe,“ yttrade hans herrskarinna och gjorde åt sin trotjenare en spark, som denne dock undvek, dragande sig längre bakom hennes stol. Derefter vände hon sig åt flickorna och yttrade:

„Ja så, du har nu kommit ut, Grimulfs dotter?“

„Ja, din dotter hjelpte mig,“ svarade Gerolda.

„Det var nog i ditt tycke beskedligt af henne, den sjåpan,“ sade Gissela; „men det kunde hon gerna låtit bli, ty det gick egentligen ingen nöd på dig der borta. Hunthjof är icke ett strå hvarken bättre eller sämre än de andra, och sämre husbonde kan du få. Men hvem är den der gräbban *) du har med dig?“

„Min fars systerdotter, Olava Ubbesdotter,“ blef svaret.

„Jaså. Således Rolfs dotterdotter och af samma slägt som du. Men hvad är edert ärende? Jag förmodar att I hafven ett sådant.“

„Vi äro genomvåta och jag mår ej riktigt bra; jag fryser och . . . .“

„Och värre blir du om du står i de der genomvåta kläderna,“ sade nu Gissela mera vänligt och gästfritt. „Stigen fram, barn, till härden, och afkasten er de der genomvåta kläderna, hvarenda tråd. Varen ej blyga: det är blott en gammal kvinna som ser er. Insvepen er i dessa pelsar och sätten er ned. Jag skall

*) Flickan.

i rappet tillaga er en värmande dryck, hvarefter I skolen lägga er och sofva, den ena i min och den andra i Ingelas bädd."

„Men huru kommer det sig att du, som så hatar vår slägt, bemöter oss så vänligt?" frågade Gerolda.

„I ären nu mina gästvänner. Att jag har orsak att hata er slägt vet både du och jag; men derom blir nog tid att tala en annan gång. Nu skall du lyda mitt råd, ty här är fråga om helsan," sade Gissela och nedtog från hyllan tvenne björnskinnshudar, som hon svepte om de båda afklädda flickorna. Derefter tog hon en liten eldbrand i handen och gick ut.

„Att hon blef så vänlig i en hast," hviskade Olava.

„Hon iakttager i all sin fattigdom gästfrihetens bud," sade Gerolda och tillade:

„Stackars kvinna! Hon har lidit mycket och allt det onda hon rönt ha de våra tillfogat henne. Vi stå till henne i en skuld, som aldrig kan gäldas."

„Men det rå vi ej för. Jag och du hafva ej gjort henne något ondt."

„Men våra fränder hafva under mansåldrar illa behandlat, plågat och till och med dödat hennes fränder och närmaste. Det är nog det," sade Gerolda.

Gissela hade under tiden gått litet längre upp i backen och fram till berget, der hon gick in i ett busksnår och der hon med all sin kraft tryckte på bergväggen, hvarvid en i densamma varande temligt stor sten gat vika och öppnade en ingång in i berget, hvarefter hon gick in i detsamma. Inkommen gick hon af gammal vana rätt fram till dess hon kom till en eldstad, på hvilken hon kastade eldbranden, som antände några der liggande spånor och stickor, så att en eld uppkom, vid hvars sken man såg det rum, hvari hon befann sig. Det var en större, aflång bergskammare, möblerad med några gamla pallar och groft tillyxade säten. Vid ena väggen såg man en handkvarn och vid den andra åtskilliga lergrytor och dylikt. Gissela gick fram till tvenne af dessa grytor, tog en handfull torkade blad och växter ur hvardera och, seende sig om, yttrade hon för sig sjelf:

„En af mina förfäders äldsta boningar och derefter under många och långa århundraden deras efterkommandes tillflykt under svåra tider." Derefter släckte hon elden, gick ut och tillslöt stendörren samt begaf sig in i kojan, der hon på de hemtade örterna med tillsats af honung kokade ett slags thé, som hon gaf flickorna, hvarefter dessa, trötta af sina utståndna strapatser och kanske något söfda af theet insomnade och först vid middagstiden uppvaknade, då de med stärkta krafter uppstego och iklädde

sig sina drägter, samt beredde sig att begifva sig hem till Grimtuna.

Sedan de intagit en måltid, bestående af stekta kålrötter, getost och vatten — något annat hade deras värdinna ej att bjuda på, begåfvo flickorna sig på väg, ett hundra steg från kojan följda af Gissela, som vid det de skulle skiljas, yttrade:

„Sen I den der lille kullen, der jag har satt en sten och planterat en ask, som nu stått der i fyratio vintrar?“

„Ja,“ svarade Gerolda. „Hvad märkligt är det med den?“

„Icke annat än att min mor, en kvinna af den föraktade finnstammen der hvilar. Men hon är der ej ensam. Hon delar denna graf med en dotter af den mäktiga grimtunaslägten. Det var en stackars flicka, som blef förskjuten och förjagad af sin egen slägt och fann en tillflykt hos oss, och då hon hade sluppit ifrån alla sorger och allt elände här nere, så redde jag och ett af mina barn hennes graf. Han I hört Godefridas namn?“

„Namnet på en af våra fränkor. Hvad har du att säga om henne?“

„Det vore mycket och det kunde blifva en lång berättelse samt skulle låta såsom en saga. Jag skall dock berätta den kort. Låtom oss sätta oss på dessa tufvor, så skolen I få höra,“ sade Gissela och satte sig samt föll i tankar. Slutligen yttrade hon:

„Jag vill börja från början och låta er veta, att det var en tid, då mina förfäder och mormödrar voro de enda mensklige innebyggarne här i landet. Ett urfolk här voro de icke, ty en sägen gick att de hade kommit från solens land långt borta i öster, fastän det hade varit länge sedan, ty jag minnes berättelsen att sju ekskogar i norden hade vuxit upp och multnat ned sedan de första af mina förfäder anlände och efter den räkningen är det nu den åttonde ekskogen, som håller på att växa sedan vårt folk hit invandrade. Då det först hitkom fann det ej någon annan fiende än de vilda djuren, mot hvilka menniskan drog i härnad, och så lefde mina stamfäder här i många storhundraden år och fiskade samt jagade i landet, som allt var deras.

Småningom inträngde i landet andra menniskor, som medförde vapen, hästar och hornboskap. Dessa menniskor voro stora och starka, men onda och grymma, ty de förjagade vårt folk, som drog sig in i skogarnes djup till en vidlyftig trakt, som sträckte sig ända från Skåne upp till Viken och Dalsland och som efter det finska folket fått namnet Finheden, Finveden eller Finland, och slutligen förjagadt äfven derifrån drog vårt folk sig upp allt längre och längre åt norden, der det ännu kringvandrar lefvande af jagt och fiske. Många af de våra stannade dock kvar och

blefvo af de invandrande folkstammarne antingen gjorda till slafvar, då de fingo namnet trälar, eller togo de sin tillflykt till de mera otillgängliga bergen, då de fingo namnaf troll eller bergstroll. Bland dessa, som ville stanna vid den gamla trakten, men måste dölja sig i bergen, var min slägtgren, och en sägen är att en min farfar för många, många mansåldrar sedan tagit sin tillflykt till detta berg, det hans efterkommande temligt fredade slägte efter slägte bebodde. Några af dem blefvo väl, då de vågade sig för långt fram till de nyinvandrade folkens boningar, fasttagna och trälgjorda, men när träldomen blef en och annan af finnfolket för tung, så flydde han inåt skogarne, der det dock numera ej var godt för finnen att vistas, ty många först efter vårt folk invandrade hade så småningom äfven dragit sig in åt vårt Finland och bemäktigat detsamma samt uppträdde fiendtligt både emot finnarne och emot andra ännu senare invandrade folkstammar. Som sagdt mina förfäders slägtgren stannade kvar i Nackhällebergen, der de mina under hela tiden bott, till hälften fria och till hälften beroende af dem, som en gång inkräktade vår jord Jag behöfver väl ej säga er att af de nya inkräktarne här på orten det just var edra förfäder, som med tiden svingade sig upp till höfdingar och på samma gång till högste prester i Heimdalls gudatempel der borta."

„Odinstemplet menar du väl?" sade Gerolda.

„Nej," sade Gissela. "Templet var från början helgadt åt Heimdall, ortens och ställets gud, som erhöll oblodiga offer; men det dröjde ej många århundraden förr än de vilde vikingarne utbytte Heimdall mot Odin och började åt denne krigets grymme gud offra både djur och menniskor. Så har jag hört, men huru dermed är kan du ju fråga din far, som nog har bättre reda derpå, enär han sjelf härstammar från dessa höfdingar och Heimdalls prester, som ur templet utflyttade Heimdalls bild och ditflyttade Odins. Kanske båda finnas der. Huru dermed förhåller sig kan jag ej säga, ty jag har ej med min fot någonsin beträdt edert odinstempel, denna mördarekula, der dina förfäder offrat så många stilla och fredliga män af mitt folk."

Här tystnade den gamla och samlade sina tankar. Efter en stund fortfor hon:

„Så letde min slägtgren af det fromma finska folket ett ömkeligt lif och många af mina förfäder blefvo trälgjorda och offrade åt eder blodige gud Odin. Ibland! har det lyckats vårt folk att till vedergällning bortröfva och till sina hem föra samt med oss införlifva någon af edert folks unga döttrar eller barn, hvaraf sägnen uppkommit att de sålunda bortförda blifvit berg-

tagna af trollen; men ringa har denna vedergällning varit. I hafven alltid varit och ären de starkare och af vårt folk flytta årligen de flesta allt högre och högre upp emot norden, der de fått det föraktliga namnet lappar."

Här tystnade åter den gamla och bibehöll under det hon satt vaggande af och an på sin tufva en oafbruten tystnad ända till dess Gerolda frågade:

„Men huru var det med Godefrida? Hvad skulle du berätta om henne?"

„Godefrida var," yttrade Gissela, „syster till din farfar Rolf och, fastän jag rättvist måste erkänna att äfven bland ert hårda och herrsklystna slägte mången god och ädel menniska funnits, så vill jag dock säga att hon var den bästa jag lärt känna. Lekande som vårens vind, sjöng hon som en lärka och var allas älskling ända till dess den olycka inträffade, hvarom jag nu skall berätta. En dag återkom din farfars far till hemmet efter ett vikingatåg och medförde bland andra slafvar äfven en, som var ifrån det land, der en stad, som heter Rom, är belägen. Denne träl, hvilkens namn var Fabius, var son till en mäktig och ättegod man der i landet och hade ingalunda blifvit uppfostrad så, att han var lämplig lefva ett trällit i vår kalla och hårda nord. Han tvingades dock med piskan dertill och under det han arbetade om dagen hörde han den sjungande Godefridas sköna röst från gården, och då slafven om kvällen kom hem från sitt arbete, sjöng han sitt hemlands sånger. Godefrida hörde dem, men från den tiden tystnade hon. Hon hade fattat kärlek för sångaren och han för henne och slutet på visan blef att de, likasom sångarne i skogen, sökte och funno hvarandra. Detta kom dock för hennes faders öron, och fastän denne på sin tid hade till hustro tagit den från Walland hemförda slafvinnan Selinda, så gick det icke an att deras dotter fick trälen Fabbe, såsom han här kallades. Fadren öfverraskade de unga tu, då de sent en sommarkväll voro tillsammans, och slafven blef nästan dödsslagen samt skulle troligen genast blifvit dödad, om han ej lyckats undkomma. Han blef dock kort derefter fasttagen och — offrad åt gudarne."

„Nåh, huru gick det med Godefrida?" frågade Olava.

„Hon skulle genast bortgiftas med en granne, en gammal bonde, som förut hade 4 hustror och 20 barn, men som villigt gick in på att göra Ulf den väntjensten att taga hans dotter till sin femte hustro, och ett ståtligt bröllop tillreddes, som skulle stända i dagarne sju, såsom det i visan heter; men den tilltänkta bruden flydde natten före bröllopsdagen ut i skog och mark

och blef tidigt en morgon funnen i bergen af min mor, som hemförde det stackars barnet och hos oss gaf henne en undangömd fristad. Ulf rasade och uppbådade hela häradet för att söka och hade väl sökt ännu, om icke jag, som var en listig unge, en morgonstund burit några af Godefridas klädesplagg bort till Grimsjön och lagt dem på stranden på ett öppet och lätt synligt ställe. Kläderna funnos snart, och nu troddes allmänt att Godefrida hade gått till sjöfruns salar, och snart hade talet om henne tystnat. Emellertid vistades hon och förde en sorglig tillvaro hos oss. Den enda glädjen hon hade var att gå ned till denna graf, ty några af våra män hade i hemlighet en natt nedskurit Fabius' lik ur gudalunden och fört det hit. Länge öfverlefde hon dock ej sin väns bortgång. Hon tvinade bort lik sommarens ros, som härjas af höstens frostilar, och afled en qväll samt ligger här, der också min mor hvilar. De äro nu borta. Nästan alla hafva före mig bortgått."

„Du har således endast din dotter kvar?"

„Jag har äfven en dotterdotter och hennes barn. Som de ej hunnit blifva räddade åt skogarne, så uppväxa de såsom trälbarn hos vår slägts fiender. De äro barnbarn till din faders träl Tönne, som lefde i äktenskap med min äldsta, bortgångna dotter."

„Ah, är det dina barnbarnsbarn?" sade Gerolda och räckte sin hand till afsked åt den gamla, som nu uppsteg och med en nick tog afsked samt stapplade tillbaka till sin jordkula.

Femtonde Kapitlet.

Då flickorna hemkommo fingo de af Adela höra att Grim kommit från England och att Grimulf på tinget åt Egil lofvat sin dotters hand och sedermera på slägtsammankomsten förnyat detta löfte.

„Ett fattas," sade Gerolda, „och det är mitt samtycke."

„Du har ingen talan, utan måste rätta dig efter fars beslut," sade modren.

„Måste jag? Det får vi se. Hvar är tar?"

„Derborta och offrar“, svarade modren och pekade på gårdens offerlund, som var belägen på samma plats, der Grimetons kyrka nu står. „Han rådfrågar gudarne.“

„Det vore likaså bra att han toge mig till råds,“ svarade Gerolda. „Huru är det med vår frände Thore?“

„Han är nu bättre och uppe,“ blef svaret. „Det var ett farligt slag han erhöll i striden med Hunthjofs kämpar. Hade det råkat en svagare man, så hade nog lifvet strukit med.“

„Jag skall gå in och se till honom,“ sade Gerolda och begaf sig bort till en mindre byggnad, der Thore blifvit inqvarterad.

„Gerolda!“ utropade Thore, då hon inträdde. „Du har då undkommit från Hunthjof?“

„Ja, frände,“ svarade Gerolda och omtalade i korthet sin vistelse hos Hunthjof och sin befrielse af Olava och Ingela. Deretter tillade hon:

„Jag är nu fri, men förnimmer att far vill mot min vilja binda mig för hela lifvet.“

„Mot din vilja?“ frågade Thore. „Då du gifves till Egil, så sker det ju, enligt hvad du häromdagen sade mig, med din egen önskan?“

„Nej, jag vill icke till husbonde hafva en man, som svikit sin tro och bedragit mig för sina från andra land hemförda trälinnor.“

„Huru vet du det?“ frågade Thore.

„Jag har sjelf sett det,“ blef svaret; och nu omtalade Gerolda sitt besök på Egils skepp och hvad hon der sjelf sett. Derefter tillade hon:

„Allt är således slut mellan mig och Egil. Han må hafva sin trälinna eller söka sig någon annan. Jag ämnar nu välja mig en annan husbonde.“

„Hvem ämnar du då välja?“

„Och det frågar du? Den bäste jag känner och som för min skull nära ådragit sig döden.“

„Och det är?“

„Du sjelf, frände,“ blef svaret. „Du begärde mig häromdagen och fastän jag sjelf fann att ett giftermål oss emellan skulle bilägga en allvarsam arfstvist, så begärde jag då, till följd af att jag var fästad, betänketid. Nu är jag fri och gifver dig mitt svar: Jag vill tillhöra dig. Tag mig!“

Sägande detta tog hon ett steg framåt och kastade sig i Thores famn och denne var ej sen att trycka den tjusande ungmön i sina armar, då — dörren i detsamma öppnades för sjelfve Grimulf, som, knappast troende sina egna ögon, stannade på tröskeln.

„Hvad skall detta betyda, frände?“ frågade Grimulf sedan han efter några sekunder återhemtat sig från sin förvåning. „Famntager du en annans brud?“

„Nej, frände. Nu är hon min,“ sade Thore, som satt och fortfarande höll Gerolda i sin famn.

„Hon tillhör Egil Ansgarsson,“ sade Grimulf.

„Egil?“ utropade Gerolda och gled ur Thores armar. „Nej, far. Egil har mot mig varit trolös och uselt bedragit mig, i det han till bihustro tagit den från utlandet hemförda trälinnan. Jag kommer aldrig att tillhöra Egil. Det enda jag vill gifva honom är mitt förakt. Vår frände Thore begärde mig på ett höfviskt och hederligt sätt för några dagar sedan och framhöll dervid att artstvisten emellan er fränder på så sätt skulle lättast kunna biläggas. Jag tog saken i öfvervägande men begärde då någon betänketid, ty som du vet var jag då bunden af mitt löfte till Egil. Nu är jag fri från honom och har lofvat mig åt Thore. Den saken är afgjord.“

„Ja, saken är afgjord, det har du rätt i, men icke såsom du tror, dotter,“ sade Grimulf, som derefter vände sig till Thore och yttrade:

„Ditt anbud, frände, kunde ej annat än på det högsta hedra både mig och mitt hus, ty fastän jag sätter Egil högt, enär jag inser att han med tiden kommer att förvärfva både rikedom och ryktbarhet, så sätter jag dock dig, frände, högre och det af den orsak, att du *redan har* förvärfvat både det ena och det andra; Egil har endast börjat sin bana, men du har redan hunnit målet; dessutom är du af den ädlaste börd, vår egen ätt, Sköldungaätten, och för öfrigt hade ett giftermål emellan dig och min dotter förenat tvenne grenar af vår gamla stam; men allt detta är nu ej värdt att tala om, ty saken är numera afgjord på så sätt, att Egil, som fått mitt löfte, skall hafva min dotter till hustro.“

„Huru kunde du gifva honom ditt löfte, far, då du visste att du förut hade åt mig gifvit det löftet att jag sjelf fick välja husbonde?“ frågade Gerolda.

„Och har jag ej stått vid mitt till dig gifna löfte?“ genfrågade Grimulf. „Fick du ej sjelf välja?“

„Det fick jag,“ sade Gerolda, „men sedan har jag på goda grunder, som du kanske icke riktigt känner, slagit upp med Egil, som förverkat sin rätt till mig.“

Och nu omtalade Gerolda hela sin färd, sade helt öppet att hon begifvit sig efter Tönne för att taga reda på hvart han fört den lilla systern, berättade om sin vistelse i Warö och så vidare.

„Sjelfrådig och oeftertänksam är du,“ sade Grimulf, sedan han hade afhört dotterns berättelse. „Hvad hade du med Tönnes färd att göra och hvar för skulle du begifva dig ombord på Egils skepp? Emellertid framgår af alltsammans att Egil ingenting har förverkat.“

„Då han varit mig otrogen och gifvit sin kärlek åt en annan kvinna?“

„Prat! Kärlek? Hvad är det du ordar om? Hade han ej rätt att på en stunds ledighet roa sig med sin egen trälinna?“ svarade den gamle vikingen.

„Han har brutit sin tro?“

„Nej, det har han icke. Om han än i en framtid toge sig en eller flera andra bikvinnor, som väl kan hända, så blir du dock hans husfreja och lagliga hustro och hvad vill du mera begära? Jag vill ej höra dylikt snack.“

„Det är ej snack. Egil har brutit sin tro och derför har jag återtagit mitt löfte till honom.“

„Och i dag gifvit din tro till en annan, nemligen Thore; men så kanske kommer du i morgon med en ny kvinnonyck och säger att du ej vill äkta Thore utan en annan. Men ser du, min dotter, din far är icke en väderhane, som rättar sig efter hvad vind, som för tillfället blåser, eller som ledes af kvinnonycker, utan en man, som står vid sitt ord.

„Jag trodde, far, att du så pass kände din egen dotter, att du visste det jag härvidlag ej ledes af någon nyck. Egil svek sitt hjertas tro emot mig, och det kunde så vara; ingen kan råda öfver sitt hjerta och således rådde han väl ej för att han fattade större kärlek för en annan kvinna än han hade för mig. Hade det stannat dervid, så kanske jag hade öfversett med en tillfällig öfverilning, ja jag hade kanske gått så långt, att jag förlåtit honom och, fastän kärleken oss emellan var grumlad, dock samtyckt till att återtaga honom och blifva hans hustro, ty ännu ansåg jag honom för en hederlig karl. Men att han, sedan jag upplöst vår förbindelse, dock låtsar som om ingenting skett och pockar på att jag skall tillhöra honom samt vill narra dig att mot min vilja fullborda äktenskapet emellan honom och mig, det är så lågt och hänsynslöst handladt mot mig, att jag så länge jag lefver, skall förakta honom. Säg nu sjelf för det första om du vill hafva en sådan svärson och för det andra om du tror att din dotter genom ett giftermål med en sådan kältring kan blifva lycklig?“

Här inträdde en stunds tystnad, ty fastän Grimulf, som från barndomen var van att betrakta kvinnan såsom en så underlägsen

varelse, att hon ej ens hade rätt att yttra sig vid frågan om sitt eget giftermål, fortfarande ansåg sig hafva handlat rätt, så kunde han dock ej undgå att finna det dottern icke saknade alla skäl för sitt påstående. Tystnaden bröts emellertid af Thore, som yttrade:

„Jag har väl också, enär frågan äfven angår mig, rätt att yttra några ord?“

„Det borde du gjort häromdagen,“ sade Grimulf uppbrusande, „och då rakt vändt dig till mig, såsom skick och sed är, och ej först framstält din begäran, till min dotter.“

„Ännu äldre är den seden och kommer väl att fortlefva tusentals år efter oss,“ sade Thore, „att man först gör sig underrättad hos flickan och sedan man är säker om hennes om icke kärlek dock bifall och samtycke, vänder sig till hennes målsman. Båda sätten hafva dock bruket för sig. Jag för min del ville först tala med ungmön och hafva reda på hvad jag af henne kunde hafva att hoppas, derför vände jag mig till Gerolda.

„För det andra är du här partisk och kommer nog att väl mycket tala till din egen fördel.“

„Partiska äro vi här alla,“ sade Thore, „och hvad beträffar din förmodan att jag väl mycket skulle tala till min egen fördel, så har du rätt deri, ty jag tycker om din högsinta och sköna dotter så mycket, att jag när som helst är redo att för henne offra lifvet. Jag vill dock endast yttra några få ord i afsigt att riktigt framställa saken.“

„För det första,“ fortfor han, „kan jag ej finna annat än Gerolda har rätt, då hon stöder sig på ditt löfte att sjelf få välja.“

„Det förstås att du finner henne hafva rätt och att jag har orätt,“ sade Grimulf.

„För det andra,“ fortfor Thore, „har du från början till slut handlat såsom en ordhållig man, då du till Egil förnyat ditt löfte.“

„På det viset ha ju både jag och min dotter rätt,“ svarade Grimulf. „Hvem är det då, som har orätt?“

„Egil, som härvidlag handlat ohederligt,“ sade Thore. „Enda bevekelsegrunden, hvarföre han framhärdar i sin önskan att få Gerolda, är väl att han vill blifva befryndad med en mäktig man och komma i en rik och högättad slägt. Emellertid, efter hvad som nu förefallit, så är Gerolda numera icke Egils utan min brud och jag skall försvara både hennes och min rätt.“

„Huru vill du då gå till väga?“ frågade Grimulf. „Kom ihåg att jag icke allenast gifvit mitt löfte till Egil utan äfven anser mig skyldig sörja för att detta löfte ej brytes.“

„Derom må du draga försorg bäst du vill, frände,“ sade Thore. „Jag endast anser mig hafva att göra med Egil och ämnar med honom hafva ett samtal. När ämnar du tillställa bröllopet?“

„Vid den tid, då Balders stora fest firas.“

„Vid Midsommarn. Således om en månad. Blir jag en af bröllopsgästerna?“

„Det förstås att du såsom varande min gäst och dessutom såsom frände skall vara med.“

„Tack frände! Det är väl då bäst att jag ej längre här anlitar din gästfrihet, utan begifver mig hem på några veckor för att ordna ett och annat på mina gårdar och laga till en bröllopsgåfva,“ svarade Thore och begaf sig redan samma dag, följd af en kvarvarande tjenare, på väg uppåt Vestergötland.

Sextonde Kapitlet.

Blomstermånaden hade med oräkneliga blommor öfversållat de ännu öfver allt naturliga ängarne i norden och beklädt nästan hela Halland med ett enda stort löfhvalf, hägern bygde vid de stilla vattnen och svalan bodde under åboens tak, tyckande att det var dägligare här i hennes hemland än der ute i Mindre Asien och andra sydliga länder. Den stora Baldersfesten i norden var i antågande: det var 8 dagar före Midsommaren.

I Grimtuna stormannagård eller storkarlsgård, såsom den ännu i dag kallas till bemärkelse att så många stormän, lagmän och andra storkarlar fordom bott derstädes, rustades till bröllop och arbetades på Geroldas utstyrsel, ty fastän hon icke fick med bröderna gå i delo om att ärfva fastigheterna, så skulle hon dock hafva en präktig utstyrsel, som fullt upp anstod en så rik och förnämlig storbondes dotter. Gerolda sjelf, som allt sedan den stund, då fadern hade utsatt hennes bröllop med Egil, allvarligt hade egnat sig åt en blifvande husmoders göromål, var denna dag tillika med Olava inne i dagligstugan sysselsatt med ett arbete; men vid middagstiden reste hon sig upp från detsamma och yttrade till sin fränka:

„Nu är på tid att vi begifva oss in i gästabudssalen, der de skola samlas. Äro de ej redan komna, så äro de snart att vänta.“

„Kommer Egil också?“ frågade Olava.

„Ja,“ blef svaret, „ehuru jag egentligen ej vet hvad han här har att göra. Men far ville att han skulle komma.“

„Visst borde han väl vara med. Han kommer ju nu, oaktadt ditt motstånd, att blifva din man.“

„Aldrig. Huru många gånger skall jag väl upprepa att jag ej skall tillhöra honom?“

„Hvad vill du väl göra?“

„Först och främst vill jag förbida Thores återkomst.“

„Men om han ej skulle återkomma?“

„Hvad säger du? Han kan ej tala osannt.“

„Men något kunde hända vår frände. Sådant har man sett förr.“

„Om jag icke på ett eller annat sätt får hjelp, så rymmer jag in åt Finvedens skogar.“

„Finnarne, som gåfvo dem namn, äro längesedan undanträngda.“

„Der finnes nu ett annat folk, nemligen kvarlefvor af det gamla, med göterna beslägtade folk, som efter finnarne först inträngde i landet och, enligt gamla berättelser, i huneslaget eller det stora slaget emot vårt folk, göterna, förlorade öfvertaget här i norden.“

„Det vilda folk, som ännu allt då och då gör fiendtliga anfall nedåt de bättre odlade bygderna och som således mot oss är fiendtligt?“

„Med fiendskapen är numera ej så farligt,“ sade Gerolda. „De hafva samma språk och numera nästan samma gudalära som vi och torde väl snart sammansmälta med oss.“

„Och dertill tyckes du vilja i din mån bidraga,“ sade Olava leende. „Men tänk dig för Gerolda innan du begifver dig ensam uppåt de vilda skogstrakterna!“

„Jag får nog der en tillflykt,“ sade Gerolda, „men skulle det slå fel . . . så . . .“ Hon fullbordade ej meningen.

„Så, hvad ämnar du då göra? Du ämnar väl ej verkställa din härom dagen yttrade hotelse att gå i sjön?“

„Låt det blifva min sak, Olava, och oroa dig icke i förväg,“ sade Gerolda. „Men låtom oss nu ingå i salen; jag tror att de redan ha ankommit.“

Inne i den stora salen såg man denna gång icke så många stormodiga kämpar, som vi der förut varseblifvit, utan i stället

15 à 16 personer ur olika samhällsställning eller från den fries till trälens, nemligen å ena sidan Grimulf sjelf och hans son Grim samt några af hans huskarlar, Esbjörn farman eller krämare ifrån Warö, 3:ne odalbönder från Hunestad, Egil Ansgarsson samt de nu tillkomna Gerolda och Olava, och å andra sidan några personer, som tillhörde samhällets parias eller stodo på dess lägsta trappsteg, nemligen trälen Tönne och hans son och sonhustru samt deras trenne barn, alla de fem senare tillhöriga Torkil, en af de närvarande bönderna från Hunestad.

Sedan den i högsätet sittande Grimulf bjudit sina frie gäster taga plats vid bordet — de ofrie fingo stå nere vid vestra salsdörren — såg han sig omkring och yttrade ungefär följande:

„Mina vänner! Vi äro här i dag församlade af en högst ovanlig anledning, nemligen den säkerligen i Nordanlanden ännu okända att en ung, ännu omyndig kvinna vill ur träldomen friköpa några trälar och trälinnor. Denna unga kvinna är min dotter Gerolda. Lösepenningen för det tillämnade köpet finnes här," fortfor Grimulf och framvisade det praktfulla och glänsande med perlor besatta guldspännet, „och är min dotters rättfångna egendom, som hon i min och andra vittnens närvaro erhöll såsom vängåfva af Sten Viking den långfarne, hvilken i många år vistades såsom väring i Micklagård vid grekiske kejsarnes hof, der han hade fått smycket vid en palatsplundring efter en af kejsarnes död. Smycket tillhör således min dotter Gerolda och ingen annan, men, enär hon är omyndig och således hvarken kan hafva förstånd eller erfarenhet nog för att sätta värde på och förvara sin egendom, så är det jag, hennes far, som för hennes talan. Jag har emellertid velat höra min son Grims och min blifvande svärson Egil Ansgarssons mening."

„Hvad säger du sjelf, far?" frågade sonen Grim.

„Jo," svarade Grimulf, „ehuru jag inser att trälarne, som äro i fråga att friköpas, ha det ganska bra hos min vän och granne Torkil i Hunestad och att ingen nöd der går på dem, så har jag dock denne gång gifvit vika för min dotter, som tror att de genom friköpning skola få det ännu bättre; med få ord jag har bifallit Geroldas sista, såsom hon säger, till mig framställda bön och gifvit mitt samtycke till att hon försäljer och öfverlemnar detta smycke till Esbjörn farman mot det att han här i dag af Torkil köper och frigifver min träl Tönnes son och sonkvinna samt deras tre barn."

„Nåh, då smycket är min syster Geroldas lagliga enskilda egendom," sade Grim, „och då du såsom hennes fader och förmyndare gifvit ditt ja och samtycke till att hon afhänder sig

denna dyrgrip, så kan jag ej inse att någon annan i verlden dermed har att skaffa. Jag kan således icke annat än gifva mitt fulla bifall till denna handel."

„Det kan du nog lätt göra, som intet har dervid hvarken att vinna eller förlora och som i alla fall snart nog ämnar lemna fäderneslandet kanske för alltid," sade Egil, som under hela tiden med begärlig blick betraktat det dyrbara smycket; „men för mig ställer sig denna sak på ett helt annat sätt. På mig hvilar ansvaret för husets bestånd och de minas försörjning och mig tyckes att detta smycke borde icke afhändas från det gemensamma boet isynnerhet för ett ändamål, som efter allt hvad jag kan finna endast är följden af en nyck. Jag motsätter mig således dyrgripens afhändande."

„Du hörde väl att min far gifvit sitt samtycke?" frågade Grim.

„Ja," svarade Egil, „men jag hörde också att han inhemtade vårt råd. Du har gifvit ditt och jag mitt. Att de ej båda öfverensstämma rår ej jag för."

„Du medger väl också, att dyrgripen är Geroldas enskilda egendom?"

„Ja ha," blef svaret, „men som hon dock numera icke får afhända sig. Hon är icke längre fri, utan genom trolofning bunden till giftermål med mig, ett giftermål som i dessa dagar skall fullbordas. Hon bör ej till förfång för mig och de blifvande barnen bortkasta en så dyrbar egendom."

„Min mening med Grims och Egils hitkallande," sade Grimulf, var väl egentligen endast för att de skulle bevittna saken, som jag ville ej skulle försiggå hemligt utan öppet för alla, likväl finner jag vid närmare eftersinnande att Egils invändning icke är utan vigt, och . . ."

„Du vill väl icke ännu en gång, min far, rygga ett till mig afgifvet löfte," sade nu Gerolda, som icke längre kunde tiga stilla. „Jag tycker att en så enkel sak som denna skulle kunna afgöras utan att hvarken Egil eller några andra obehöriga personer behöfde inblandas." Derefter vändande sig till Egil yttrade hon:

„Hvad dig Egil Ansgarsson angår, så vill jag ännu en gång underrätta dig om att min blifvande man och husbonde icke kommer att heta Egil och att du alldeles icke behöfver bekymra dig om mina tillkommande barn. Ifall jag skulle blifva moder till några, så kan jag säga dig att de icke till dig komma att stå i den ringaste slägtskap."

„Jag ryggar aldrig ett löfte," sade Grimulf, „och ehuru Egils invändning, jag säger det ännu en gång, icke är utan

vigt, så har jag dock gifvit mitt ord och samtycke till Gerolda, att hon i denna sak må förfara efter eget förgodtfinnande."

„Och om jag ej går in på denna handel?" frågade Egil trotsigt.

„Deri göre du huru du vill," sade Grimulf lugn, men icke utan skärpa i rösten. Derefter yttrade han räckande spännet till Gerolda:

„Här har du dyrgripen. Jag tilllåter dig att dermed göra hvad du behagar, men vill dock påminna dig att Egil snart skall blifva din husbonde, hvarföre det för dig vore bäst att hafva hans vänliga bifall till denna handel."

Under tiden hade salsdörren öppnats för Thore Halstensson, som åtföljdes af 6 främmande, präktigt klädda beväpnade kämpar. Thore, som icke ville störa förhandlingarne, stannade till en början tyst nere vid dörren, men skred derefter så småningom upp i salen och blef sålunda vittne till allt det, som der förefallit. Han såg äfven att Gerolda knappast af fadren hade fått spännet förr än Egil var vid hennes sida och försökte nappa till sig detsamma under yttrande:

„Det der smycket är för dyrbart att på detta sätt komma ifrån oss."

„Har du ej hört att det är hennes?" frågade Grim och gick emellan systern och Egil, "och har du ej förnummit att hon fått både mitt och fars bifall?"

„Prata hvad du vill, men dyrgripen skall följa med Gerolda i vårt bo och blifva min," sade Egil och undanskuffade Grim samt var i beredskap att gripa Geroldas hand för att slita smycket från henne, då Grimulf vred reste sig i högsätet och ropade:

„Egil, hvad går åt dig?" men hade knappast uttalat dessa ord, då han fick se sin frände Thore Halstensson, som han förut ej varseblifvit eller åtminstone ej fästat någon vidare uppmärksamhet vid, helt lugnt taga Egil, som om denne hade varit ett barn, i famnen och bära honom ut ur salen samt temligt hårdhändt utkasta honom genom salsdörren yttrande:

„Kamrater! Visen mig den väntjensten att hindra denne spoling ifrån att vidare störa förhandlingarne här inne i salen. Hållen vakt om honom till dess jag utkommer."

„Hvad är du för en, som lägger dig i mina förehafvanden?" ropade Egil uppspringande och framrusande mot Thore.

„En, som vet huru man skall behandla oförskämda pojkslynglar," sade Thore och slog igen dörren samt gick derefter

åter in i salen och fram till bordet, der Grimulf ännu stod upprest i högsätet och med en frågande blick betraktade honom.

„Jag såg, frände, att du uppsteg och var i beråd att tukta den uppnosige pojken," sade Thore helt lugn till Grimulf, „och som jag ville spara dig besväret, så bar jag ut honom för en stund. Då förhandlingarne här i salen äro slutade skall jag, om du så vill, återigen inbära mågen din."

Ehuru det låg något spefullt i de senare af Thore uttalade orden kunde eller ville Grimulf ej svara derpå, utan nedsatte sig och afhörde först huru hans dotter afhände guldspännet till Esbjörn farman och sedan huru denne af Torkil i Hunestad köpte Tönnes son och sonkvinna samt deras 3 barn, hvilka alla han derefter frisade, en frisägelse, som bevittnades af alla de tillstädesvarande fria männen och högtidligen bekräftades af lagmannen.

Sedan detta var gjordt framsteg Esbjörn farman till bordet och sade att han såsom en ärlig köpman ville tillkännagifva, att det smycke han af Gerolda tillhandlat sig var af det värde att hon för detsamma kunde få ännu en träl friköpt, om hon så ville.

„Det kanske räcker till för Tönne också?" yttrade hon.

„Nej, tack skall du ha, Gerolda lilla," svarade den gamle trälen med tårar i ögonen. „Jag är belåten med den stora välgerning du nu har bevisat mina barn. För min del, så vill jag heldst stanna hos min gamle egare och husbonde, om han eljest vill behålla mig, och skulle så hända att min tid räcker så länge som hans, så vill jag, då han en gång går från denna verld, följa honom."

Esbjörn tillkännagaf då att han, som skulle taga de frigifna i sitt försvar och gå i god för deras uppförande såsom fria människor, ville för återstoden af smyckets värde låta dem på sina egor uppföra en boning och låta dem få bruka en del af sin jord.

Förhandlingarne voro nu slutade och då man utkom ur salen, fann man den af Thores kämpar noga bevakade Egil, som nu återfick sin tillfälligt beröfvade frihet, men som knappast återfått syn på Thore förr än han med okvädinsord anföll honom, och nu uppstod en ordväxling, som slutade med att Egil utmanade Thore till en tvekamp, som följande dag skulle stå på Hunestads gärde, i närheten af den der varande redan då gamle kung Hunes bautasten. Efter detta aftal begaf sig Egil, utan att taga afsked hvarken af Gerolda eller hennes fader, från Grimtuna storkarlsgård, hvaremot Thore och hans kamrater samt Esbjörn

och de andre frie männen stannade kvar några timmar, hvarefter Thore och hans män också lemnade gården för att, såsom Thore sade, helsa på Ubbe Dagson och några andra Thores fränder i den kringliggande orten.

Innan han begaf sig bort lät han dock framföra en del af sin bröllopsgåfva, nemligen tvenne rikt munderade och med silfverbeslagna sadlar försedda gångare, den ene bestämd för Gerolda och den andre åt hennes brudgum.

Bland bruk och plägseder, som den tiden af hedningarne i norden voro att iakttaga, var äfven den att den blifvande bruden en natt några dagar före bröllopsfesten skola begifva sig till någon åt gudinnan Freja helgad källa för att två sig och offra åt kärlekens gudinna. Gerolda, som i sitt sinne hade fast beslutat att ej blifva Egils brud, måste dock foga sig efter det ömfliga bruket, hvarföre hon just natten efter den dag, då hon hade gifvit friheten åt Tönnes barn, begaf sig, åtföljd af 9 med blomsterkransar kring hufvudet prydda ogifta väninnor, till den af oss förut omtalade åt Freja helgade offerkällan, der hon föll ned och förrättade en tyst bön. Hvad hon derunder skulle säga visste hon icke sjelf, ty den af fadern åt henne utsedde brudgummen hade svikit sin tro, och Thore, åt hvilken hon lofvat sig sjelf, var dock på det hela endast ännu den aktade fränden och vännen, som hon hoppades skulle skydda och försvara henne. Emellertid försiggick efter slutad bön den sedvanliga tvagningen och offringen, efter hvilkas slut alla flickorna togo i ring och dansade samt sjungo en till gudinnan ställd sång af ungefär följande lydelse:

Väna Freja, nordens glädje,
Ljufva kärlekens gudinna!
Jag som du är nordisk kvinna.
Låt min bön till Folkvang*) hinna!
Intet svekfullt du tillstädje
Väg till vännens hjerta finna!

I den klara vinternatten
Du på gyllne rocken spinner
Älskogsbojan, som oss binder,

*) Folkvang hette gudinnan Frejas himmelska borg.

Silkestråd, som guldgul brinner
Då igenom frusna vatten
Dina blickar Egils hinner.

Uti sommarnattens timma,
I den ljufva älskogsstunden,
Då vår sol tar midnattsblunden,
Från din borg på himlarunden
Skicka då en vänlig strimma
Till vårt tjell i tysta lunden!

Efter sångens slut borttorkade Gerolda från sina ögon några tårar, som hon fällt då hon tänkte på det för henne okända öde hon gick till mötes, hvarefter alla flickorna bortgingo från källan, men på hemvägen varseblefvo de en på södra delen af himmelen sig återspeglande eld, som tillkännagaf att en gård brann.

„Det är bestämdt Ansgars enkas gård, som brinner," sade en af flickorna.

„Egil Ansgarssons och hans moders gård," sade en annan. „Kanske Thore Dubbelstark under natten satt Egils gård i brand. De hade en sak sins emellan och skulle ju mötas på envig i morgon.

„Thore har ej verkställdt ett sådant dåd," sade Gerolda bestämdt. „Han fruktar icke för att möta sin ovän i öppen och ärlig strid."

„Skulle de strida med svärd eller med yxa eller kanske spänna bälte?" frågade den ena flickan.

„Det vet jag icke, men tror bestämdt att Thore hvarken anlagdt denna brand eller har med den att skaffa," svarade Gerolda och hade rätt, ty följande dag ingick underrättelsen att Hunthjof Kalfveblod, som nu tillfrisknat, denna natt till hämd för det Egil nedbrännt Troedsholm, tagit hus, såsom det kallades, på sin ovän och nedbrännt hans och hans moders gård, dervid Hunthjof låtit alla gårdens hjon utom Egil undkomma. Då denne med svärdet i hand begaf sig ut ur det brinnande huset blef han af sin fiende mottagen och nedhuggen.

Så slutade Egil Ansgarsson sin korta, uppåtgående bana. Han spelade en kort roll, men hade kanske spelat en större och betydelsefullare ute i verlden, om han hade fått lefva. Nu hade dock, såsom folket i bygden sade, nornorna annorlunda beslutat.

Gerolda var således befriad från Egil, som, i stället för att under Baldersfesten få fira sitt bröllop, insattes i sina fäders

ättehög, hvilken fanns i Hunestad, men för flera århundraden sedan blifvit jemnad med jorden.

Just den kväll Egils lik jordfästades, ingick till begrafningsgästerna, bland hvilka äfven lagman Grimulf befann sig, den underrättelsen, att Hunthjof Kalfveblod hade i Warö bemäktigat sig sin slagne fiendes skepp, hvilka han nu ansåg vara sin rättmätiga egendom, och att han, åtföljd af en i hastighet samlad besättning, hade begifvit sig ut på vikingatåg. Han hade dock före sin afresa utlofvat att snart nog hemkomma för att återtaga Gerolda.

Sjuttonde Kapitlet.

Den förste höststormen för året hade framvandrat öfver nejden och Oktobersolen blickade klar men kall ned på det lilla af runda ekstockar uppförda gudahuset, som stod omgifvet af en stor lund på den nuvarande Hofgårdens och Muteneds eller Mutans ängar i Rolfstorps socken. Gudahuset och lunden utgjorde ett heligt ställe, kalladt gudahofvets gård eller hofgården, och fick endast med stor vördnad beträdas, ty här hade man sedan urminnes tid först dyrkat Heimdall och sedan blotat åt sjelfve öfverguden Oden.

Tätt utanför gudahofvet stod en gammal ryggåsstuga, som vid tiden för vår berättelse beboddes af den gamle odenspresten Ärengissel Helgesson, som innehade det åt hofgården anslagna hemmanet och i hvardagslag var bonde men vid offerfester uppträdde i presterlig drägt såsom gudarnes förtrogne, undersökte offerdjurens inelfvor och rådfrågade gudarne samt förkunnade deras vilja för det församlade andäktiga folket.

Det var ännu tidigt på dagen, då Ärengissel utträdde ur sin boning och tog vägen in åt gudahuset. Kommen inom den lunden skyddande muren stannade den gamle, som i dag var iklädd presterlig drägt, och betraktade en liten borgruin, hvilken framskymtade emellan trädens stammar och låg på en öster om gudalunden varande liten höjd, hvilken både då kallades och ännu i dag benämnes Borgabacken. Sägnen, nordens äldsta historia — hvarken Snorre Sturlesson eller Saxo Gramaticus hafva haft nå-

gon annan grund för sina historiska berättelser — omtalade ännu vid Ärengissels tid, att en af Heimdalls närmaste efterträdare hade nedflyttat från Himmelsberget och på en liten, vackert belägen höjd uppfört sig en borg samt der nedanför vid ett rinnande vatten ett altare åt Heimdall. En annan regent eller konung — anförare i striden, domare i freden och höfding samt religionens vårdare såväl i krig som fred — hade gjort långvariga härfärder, hvarunder gudstjensten hemma försummades. Han hade då, för att tillbörligt uppehålla den, öfver altaret bygt ett gudahus, i hvilket han insatt jemte Heimdalls äfven Odens bild och förordnat en sin dotterson vid namn Gissel att vara prest och under konungens öfverinseende ständig föreståndare för gudstjensten. Gissels son hade i denna värdighet efterträdt sin fader och sedan söner sina fäder, så att efter några mansåldrar den presterliga värdigheten ansågs ärftlig inom slägten och kvarstannade der långt efter det den kungliga grenen af slägten förlorat sin kungliga värdighet och återgått till odalböndernas stånd. Ärengissel var i rakt nedstigande manliga led en af den gamle Gissels efterkommande.

Sedan den gamle presten dröjt vid minnet af det förflutna, kastade han en blick på det närvarande och kom dervid till samma slutsats, som de flesta åldriga personer i dylika fall pläga komma, nemligen att tiden var ond och sämre än den gamla tiden hade varit. Huru stora framsteg hade icke den nya tron — Hvite Krists förderfliga lära, som dock här endast var i sin linda — icke redan gjort? Menniskorna sprungo efter de nya presterna och läto döpa sig samt ingingo till och med giftermål utan att numera aflägga trohetslöftet inför den gamle altarrunden i templet, offrandet i gudahuset hade märkligt aftagit och Harald Blåtand hade för att gifva dödsstöten åt den gamla åsaläran vid lifsstraff förbjudit menniskooffer. Ärengissel kunde påminna sig tillfällen från sin ungdom, då tio menniskolik, helgade åt den store Oden, hade på en gång hängt i offerlunden och nu — fick der ej finnas ett enda.

„Irrläror hafva fått insteg i vår gamla nord,“ yttrade han slutligen. „Visserligen äro de affällige sådana svaga själar, som det är bäst för oss att undvara; men . . . får det så länge gå, så skall det kanske komma en tid, då folket skall kunna undvara oss. Det händer väl ej i min tid, men huru skall det gå för min son, som är laglig arftagare till min tjenst? Dock ännu lefva de gamle gudar, som i den nu pågående striden emellan Palne-Toke och affällingen Harald Blåtand nog skola förläna de våra seger.“

Medan den gamle presten så stod och tänkte och talade för sig sjelf framkommo till gudahofvet tvenne på vandring der förbi stadde män, i hvilka vi igenkänna den nyligen blifne unge prestmannen Ulf Grimulfsson och hans vän, den kristne presten Sune. Båda ingingo genom porten fram till Ärengissel.

„Ser jag rätt eller är det ej du, store mäns och hjeltars ovärdige och affällige ättling, som beträder detta heliga ställe?“ frågade odenspresten.

„Du må kalla mig hvad du vill,“ svarade Ulf. „Jag vet dock icke hvad du menar med ovärdig.“

„Det säger jag icke utan orsak,“ svarade Ärengissel, „ty det är ej nog med att du affallit från vår rena gamla lära, hvilket dock må vara din ensak; men du vandrar omkring i bygden och förför andra till affall och det är det jag ej kan underlåta att klandra. Det är ovärdigt af dig, som har en så rättrogen fader.“

„Jag har icke kommit hit,“ sade Ulf, „för att emottaga hvarken ditt klander eller beröm. Jag och min vän här gingo vägen fram och så ville jag visa honom detta gamla afgudahus. Jag kan dock efter som jag träffade dig icke underlåta att yttra några ord om min fader. Han har under den senare tiden fått för sig att allt här i verlden går honom emot. Han har för att hjelpa detta utsatt sitt eget barn och lofvat sig sjelf åt Oden.“

„Och är detta så oerhördt?“ frågade odenspresten. „Har han ej rätt att utsätta sitt barn och får han ej välja hvad dödssätt han behagar? Vill du kanske att han skall dö strådöden? Vill du missunna honom Walhalls glädje?“

„Ja, det vilja vi,“ sade nu Sune. „Vi vilja predika evangelium.“

„Den der sydländske kvinnosonens lära?“

„Han var son af jungfru Maria, den af Guds kraft öfverskyggade,“ sade Sune.

„Sade du jungfru?“ utropade Ärengissel hånfullt. „Har man hört omtalas jungfrur, som ha söner?“

„Jag sade att hon var öfverskyggad af den Högstes kraft, något, som du dock i din hedendom icke begriper,“ sade Sune.

„Prat!“ sade Ärengissel. „Dylikt har man väl hört förr, nemligen att en kvinna födt ett barn. Hvad är det emellertid för underbart mot födelsen af vår gud Heimdall, hvars bild står här inne i detta heliga gudahus? Han är son till den allsmäktige Oden och har nio unga kvinnor till mödrar. Förklara mig det om du kan. Men se det är ett himmelens under och går öfver ditt förstånd.“

„Vi ha ej kommit hit för att med dig tala om de olika lärorna," sade nu Ulf, „utan vi vilja orda om min fader, som visserligen säger sig af offerdjurens inelfvor och andra tydor finna att ofärd förestår honom, men som dock fått denna villfarelse af dina s. k. gudomlige uttalanden."

„Jaså, du vill således ställa mig till ansvar för din faders yttranden och åtgärder. Jag har alltid trott att han varit en man som vetat hvad han velat göra och som handlat derefter långt innan du föddes."

„Men som tager intryck af dig och tror på allt hvad du säger, men först och främst att du är ett ombud för gudarne och förkunnar deras vilja."

„Och din begäran är nu?"

„Att du upphör med att längre vilseleda min till sinnet sjuke fader och icke förkunnar honom af dig sjelf uppdiktade gudaord och befallningar."

„Jaså, pojke, du kommer hit för att taga mig i förhör. Ägget vill lära hönan att värpa," utropade Ärengissel. „Till svar derpå vill jag med en gång säga dig, att hvad jag förkunnat både din far och andra, är utgånget från de höge gudar och till punkt och pricka kommer att slå in. Hvad dig sjelf angår, så kan jag säga dig att du gått en galen gata och att gudarnes rättvisa straff nog skall träffa dig. Ja det förundrar mig, att den starke Thor ej redan slagit dig med sin hammar för det du, ej bättre än en varg i weum, *) beträdt detta heliga ställe och har så hädiska yttranden."

Sägande detta vände den gamle odenspresten sig om och gick stolt och högtidlig in i gudahuset för att ordna något i anledning af ett förestående offer och ett bröllop, som följande dag skulle hållas och högtidligt bekräftas i det gamla gudahuset.

„Det är ej värdt att spilla flera ord på honom," sade Sune. „Han framhärdar i sin hedendom."

„Ja, men jag hoppas att han skall vara den siste hednapresten i detta offerhus, hvars dagar äro räknade," sade Ulf, och fortsatte i sällskap med Sune vägen fram till Grimtuna, dit han blifvit kallad af sin fader.

På Grimtuna tillrustade man åter bröllop, det var kvällen före bröllopsdagen och Grimulf hade till sammanträde i gästa-

*) Gudarnes bespottare eller en, som föröfvar åverkan på heliga ställen.

budssalen sammankallat sina närmaste för att, såsom han sade, afgöra några vigtiga angelägenheter. Han satt i högsätet lik en konung på sin tron och om möjligt mera allvarlig än förr. Adela och de andre hade tagit plats hvar som heldst i salen.

„Emedan vi alla äro dödliga," yttrade han, „och ingen vet hvad som nästa stund kan hända, så har jag sammankallat er för att göra mitt arfskifte. Men alla mina barn äro ej samlade. Jag saknar ännu det yngsta." Sägande detta gaf han med handen en vink, hvarvid dörren öppnades och en kvinna inträdde bärande ett litet barn i famnen. Grimult steg dervid ur högsätet och gick kvinnan till mötes samt tog barnet yttrande:

„Denna min lilla dotter lät jag i våras utsätta, men som jag på senare tiden börjat betrakta ett och annat annorlunda än förr och funnit den der utsättningen onödig, så har jag återhemtat barnet och återupptager det nu såsom min dotter och härmed vattenöser henne samt gifver henne namn. Hon har af husets folk kallats ömsom Guldvifva och ömsom Vifva. Det sistnämnda kan vara nog. Guldvifva kan hon kanske få heta, om hon i en framtid skulle blifva egarinna till några dyrgripar."

Dessa ord lät han åtföljas af handling och vattenöste flickan samt gaf henne namnet Vifva, hvarefter han lemnade henne till Adela, som under glädjetårar ömt tryckte sin återfunna lilla dotter till sitt hjerta.

Sedan detta försiggått satte Grimulf sig åter i högsätet yttrande:

Innan jag gör något arfskifte återlemnar jag härmed till min frände Thore Halstensson hälften af den från våra fäder ärfda odaljorden, den gamla Grimtunagården. Den andra hälften är min ärfda och obestridliga egendom."

„Jag har ju på vissa vilkor afstått från min del i gården," sade den närvarande Thore.

„Sådane vilkor vill jag ej taga i betraktande," sade Grimulf. „Hälften af gården är din. Du kan dermed göra hvad dig behagar."

Derefter öfverlemnade han åt sin hustro Adela den morgongåfva hon vid deras giftermål blifvit tillförsäkrad och gaf derpå åt sin hustro och sina två döttrar Gerolda och Vifva en gård, som han sjelf hade förvärfvat och inköpt. Slutligen yttrade han:

„Jag har ännu en sak att afgöra. För någon tid sedan förskjöt jag min äldste son Ulf och gjorde honom arflös för det han hade afsagt sig sina fäders tro och antagit Hvite Krists lära, men jag har vid närmare eftersinnande funnit att detta var en dåraktig handling, ty skulle jag förskjuta mina barn för deras tros

skull, så fruktar jag för att jag med tiden nödgades förskjuta dem alla. Jag återupptager derföre min son Ulf och återinsätter honom i samma lagliga rättigheter som hans fyra bröder. Alla fem skola efter min död hafva lika lott i den hälft af Grimtuna gård, som numera är min lagliga tillhörighet."

„Jag har ju afstått min del," sade sonen Grim.

„Deri gör du som du vill, det är din ensak," sade Grimulf. „Efter mig skall du ärfva lika med dina bröder, och anser du dig hafva råd och lägenhet att till dem afstå din del, så blifver det för dem så mycket bättre. Dock råder jag dig att behålla ditt arf. Jag har sett mera än en nordens son, som i främmande land förvärfvat både egendomar och jarladöme, ja till och med furstekrona, men slutligen förlorat allt sammans och varit glad öfver att han hatt ett tarfligt hem och en frusen tortva att likt flyttfogeln återvända till på den gamla fosterjorden."

Sedan Grimulf vidare delat sina skepp och de klenoder, som funnos i boet samt vidtagit några andra anordningar steg han upp och välkomnade några långväga ifrån kommande gäster, hvilka blifvit inbjudna att öfvervara Geroldas och Thore Halstenssons bröllop, som stod följande dagen och om hvilket vi endast vilja säga, att det stod icke endast den dagen utan i dagarne sju med lust och gamman och att den gyllne kronan mycket väl prydde den vackra och ståtliga bruden.

Adertonde Kapitlet.

Det var ungefär en vecka efter bröllopets slut och de nygiftas atresa till Geroldas nya hem Kindaberg eller, så som det nu heter, Kinnekulle i Westergötland. På Grimtuna var tyst och stilla, men oro och förstämdhet rådde både der och annorstädes i bygden, ty inbördeskriget rasade i Danaväldet, Sven Konungason hade upprest sig mot sin fader, gamle konung Harald, och fastän kriget ännu icke hade hunnit Hallands bygder, så voro dock halländingarne söndrade i tvenne partier, af hvilka det ena, hufvudsakligen kristendomens bekännare, höll med konung Harald, då deremot det andra stod på den unge Svens och Palne-Tokes sida. Grimulf förhöll sig stilla likasom om saken ej angått honom, fastän mera än en af de andre bönderna gerna vilde se hvems parti deras lagman skulle taga.

Slutligen, och det var just denna dag, lät han sammankalla några förtrogna vänner, hvaribland sin svåger Ubbe Dagson, och sedan alla voro samlade tillkännagaf han att han ämnade företaga en längre färd, hvarföre han bad Ubbe bistå de på Grimtuna kvarvarande med råd och dåd och blifva en fosterfader för de minderåriga barnen, samt, om så behöfdes, sända bud till Thore Halstensson och bedja honom hjelpa Adela att förestå huset.“

„Du ämnar således begifva dig till Sven Konungason för att strida mot den från vår gamla åsatro affällige Harald Blåtand?“ frågade Ubbe.

„Nej,“ blef svaret. „Jag kan ej gilla denne otacksamme och förrädiske sons uppträdande mot sin fader. Vore jag viss på att Sven endast strede för den gamla läran, så skulle jag bistå honom, men nu är jag säker på att han strider för sina egna äregiriga planer. Hvem som vill må hjelpa inkräktaren. Jag gör det icke.“

„Du ämnar således bistå konung Harald?“ sporde Ubbe.

„Nej,“ svarade Grimulf, „det ämnar jag ej heller. Jag kan ej gilla hans försök att utrota den gamla läran. Hade han gått emot Tysklands herrskare, och slagit ett slag för vår gamla frihet och vår gamla tro, så hade jag följt honom. Nu må hvem som vill göra det.“

„Om hvilken färd talar du då?“ frågade Ubbe. „Den måtte blifva långväga.“

„Det beror på hvad man menar med lång väg,“ sade Grimulf. „Jag vill dock så godt först som sist säga, att jag ej ämnar återvända.“

„Jag har“, fortfor han, „på den senaste tiden funnit allt gå mig emot. Jag har offrat oxar, hästar och hökar, ja till och med trälar och utsatt mitt barn, men allt jemt finner jag af de tillförlitliga tydorna att gudarne äro mig emot och de senaste tilldragelserna ha äfven bestyrkt detta. Förr var jag här i Halland såväl i krig, som fred den, som hade kanske mest att säga; men vid senaste tinget följde man ej längre min mening, utan fattade ett mot mina åsigter alldeles stridande beslut och det har gått så långt, att om jag denna dag kallade de andre bönderna till härnad, så skulle ej hälften följa mig. Mina söner ha, utan att taga mig till råds afsagt sig sina fäders lära och skola kanske snart illa anse den gamle hedningen, som icke så långt härefter skulle blifva en främling i sitt eget hus, och detta för en gud, hvilkens lära kommer att förvekliga de fria männen i vår nord och sätta dem under presters och munkars herravälde, såsom det är i Välskland, Saxland och i andra länder, der jag i

min ungdoms dagar mera än en gång framgått med en handfull kraftiga nordboar och jagat och slagit tusentals af söderns veklingar. Jag vill ej, beröfvad min förra makt och mitt anseende, kvardröja i denna verld och blifva en kraftlös åskådare till det stundande eländet. Jag störtar mig utför våra fäders gamla ättestupa Walaklint och går ännu i denna dag till Walhall. Men hitkallen mina söner! De veta temligt väl huru deras hedniske fader lefvat, huru jag älskat hvad sannt och rätt är; nu vill jag att de, antingen de äro kristne eller ej, skola se huru deras store och berömlige ättefäder brukat dö. Den der kristne presten Anselmus, som förledt min äldste son blifva en affälling, sade häromdagen att mina store fäder icke ha kommit till himlen, utan till de osällas boningar. Jag kunde säga honom att jag heldre ville komma till mina berömde fäder, de må nu vistas hvar som heldst, än okänd och såsom en stafkarl *) komma till de kristnas himmel, om de ens hafva någon, hvilket jag för min del betviflar. Kanske står dem trälarnes tillflyktsort efter döden öppen, men så mycket vet jag, att de aldrig skola få komma till det strålande Valhall eller till det höga Gimle."

Sedan Grimulf hade sagt detta och sönerna utom Ulf, som var borta, hade inkommit begaf han sig in till sin gråtande hustro, som visste hvad som förestod, och tog afsked af henne hvarefter han, åtföljd af sina söner Grim och Ottar, sina gamle vänner och några trälar, begaf sig till ortens ättestupa.

Ungefär $^3/_4$ mil från Hofgården och i Rolfstorps socken ligger i en romantisk trakt en sjö vid namn Valasjön, som af ålder varit ansedd för helig, och vid hvars ena strand går en bergssträcka, hvilken med en hög bergsspets, kallad Valaklint, utskjuter i sjön. Denna bergsspets, som är en af de högsta i orten och hvarifrån man har en vidsträckt utsigt, utgöres af ett öfver ett brant brådjup hängande hälleberg, och här var vid tiden för vår berättelse en ättestupa, utför hvilken de gamle och vid lifvet trötte eller de med denna verld missnöjde störtade sig för att så mycket förr komma upp till Valhall.

Solen började redan dala, då Grimulf och hans kamrater bestego den ödesdigra bergsklinten. Sedan de uppkommit, tömde de af medfördt mjöd några horn till ära för gudarne för den höga norden och för fäderna samt drucko för de kvarvarande och slutligen för afsked och återseende i en annan verld, hvarefter Grimulf satte sig på en uppe på ättestupan varande häll och tänkte

*) Tiggare.

samt halfhögt uttalade några ord, hvarunder han hastigt afklädde sig till midjan och med kraftig hand med sitt svärd på bröst och armar skar djupa runor åt Oden. De tankar han derunder hade och som han till en del klädde i ord, framstälde kanske ett och annat om det tänkta skugglif de aflidne förde efter döden, ja kanske voro icke främmande för tron på själavandringen; men i allt fall rörde de sig ytterst om den odödlighet, som nordboarnes höga gudalära, så vida stående öfver de hedniske både grekernas och romarnes, framstälde. Vi vilja affatta dessa Grimulfs sista tankar i följande sång, kallad

Grimulfs dödssång:

Hvad är väl lifvet?
Så kort en dag;
Mot strandens klippor
Ett böljeslag;
En fläkt, som bortdör
I vikens säf;
En tråd, som afklippes
I nornans väf.

„Allt skall förintas —
Så valan spår —
Båd' verld och gudar
Och allt förgår,
Ja sjelfva minnet
Af hvad, som var.
Blott död och glömska
Förblifva kvar."

Men — hvad är döden?
Den lugna port
Till herrlighetens
Och hoppets ort;
Ett steg från gruset
Till himlars höjd,
Från jordelifvet
Till Valhalls fröjd.

Hvad sade Oden
Vid Balders död,
Då afskedshelsning
Sin son han bjöd?
Kan menskan ana
Hvad Gud blott vet?
Men var det icke:
"Odödlighet?".

Ej evigt varar
Förgängelsen.
De höge gudar
Stå upp igen.
Ny jord skall komma
Så frisk och grön
Och solen föda
En dotter skön

Och sälla slägten
I evig ro
Med Balder skola
I Gimle bo. . . . .
. . . . . .

Sal ser jag stånda
Som solen klar.
Dit upp, o gudar!
Till er jag far!

Knappast var det sista ordet uttaladt, då Grimulf, ehuru utmattad af blodsförlust, tog några steg framåt och störtade sig utför djupet samt sekunden derefter hade upphört att letva.

Liket tvättades derefter under odensprestens sång och böner af de närvarande trälarne i den heliga Valasjön, och några dagar derefter insattes, just då de stilla skuggorna började i kvällen breda sig öfver den minnesrika nejden, Grimulf lagman i sina hugstore fäders gamle ättehög.

Vi afsluta nu vår berättelse med få ord om några andra af de mera framstående personerna i densamma.

Grimulfs äldste son Ulf predikade några år i sin hembygd kristna läran, men, enär något af vikingen ännu fanns kvar i honom, så åtnöjde han sig icke endast med att muntligt framställa läran, utan tog äfven då och då till svärdet för att skaffa sig gehör, och sedan han en gång i vredesmod nedhuggit en hedning, som nedbrännt en af de kristne uppförd liten kyrka, så gaf han sin del i Grimtuna till sina två yngste bröder och begaf sig utomlands, såsom det sades till Jorsala *) för att vid Kristi graf afbedja sina synder och återkom aldrig till fäderneslandet. Hans broder Grim ville, innan han begaf sig tillbaka till England, begagna tillfället och deltaga i ett storkrig i fäderneslandet, hvarföre han med den sista helsningen från sin fader begaf sig till konung Harald Blåtand och deltog i de slag, genom hvilka konung Harald fördref sin otacksamme och upproriske son Sven. Unge Ottar Grimulfsson följde sin broder för att i dessa strider aflägga sina förste lärospån i krigets blodiga lekar, hvilket utföll så, att Ottar stupade i ett slag i Skåne, hvarefter Grim genast begaf sig till England, der han uppnådde stor värdighet. Grimulfs två yngste söner blefvo således ensamme egare till den af fadern efterlemnade delen af Grimtuna.

Pater Anselmus begaf sig snart utan att här hafva förvärfvat martyrkronan tillbaka till sitt fädernesland, hvaremot Sune kvarstannade och i Halland grundade en kristen församling samt lefde så länge att han fick se både den gamla hofgården af brist på besökare tillslutas och den gamle hednapresten nedstiga i grafven. Ärengissel hade sagt till Grimulf: „Jag kommer efter,“ och det gjorde han också, men ingalunda såsom Grimulf kanske trott, genast, utan först flere år derefter, då han dog sotdöden. Hans son, som skulle efterträda honom i den presterliga värdigheten, var klok nog att rätta sig efter tidens fordringar, hvarföre han, såsom han sade, manad af en dröm, i hvilken han sett Hvite Krist, afsade sig åsaläran och blef kristen prest, till följd hvaraf han fortfarande fick behålla det hofgården tillhöriga hemmanet, som ärfdes af hans söner och länge kvarstannade i slägten. Den gamle trälen Tönne, hvilken efter Grimulfs död fått sin frihet, lefde något år och gladde sig åt sina frigifna barns lycka samt besökte en gång Gerolda i hennes nya hem, men följde deretter snart sin herre och blef jordad i en af de småhögar, som lågo bredvid den stora Grimshögen.

---

*) Jerusalem.

Hvad slutligen angår Gerolda och Thore Halstensson, så lefde de i många år lyckliga i sitt hem på Kinnekulle och fingo der flera gånger besök af vikingakonungen Allgöte Buddlesson, hvilken länge fortfor att tumla om på haf och land och ännu mera än en gång tillkämpade sig förmögenhet, men lika ofta förlorade den. En gång omtalade han att Hunthjof Kalfveblod hade stupat i en strid mot en annan viking på Kathegatt och att gamle Floke skald hade på samma sätt som Grimulf gått till Valhall. Hvad Thor Halstensson sjelf angick, så lefde han i mångt och mycket i öfverensstämmelse med de kristnas bruk och plägseder och följde slutligen vid hög ålder sin grannes och konung Olof Skötkonungs exempel och lät den från Wägsjö (sedermera kalladt Wexjö) i Småland komne engelske munken Sigfrid döpa sig och hela sitt hus i Husaby källa i Westergötland.

Gerolda återsåg flera gånger sin fädernebygd, der hon bad vid sin faders graf och i sällskap med sin barndoms- och ungdomsväninna Olava besökte både Frejas källa, som omsider af de kristne blef kallad Trefaldighetskällan, och Godefridas graf uppe i Nackhällebergen, der den gamla Sissela slutligen hade fått hvila. Före sin bortgång hade Sissela erfarit att Gerolda friköpt hennes barns barnbarn och denna handling försonade slutligen den gamla finnkvinnan med hennes ärfde fiender, så att hon, såsom hon sade, för Godefridas och Geroldas skull återtog den förbannelse hon uttalat öfver sitt folks fiender, Grimtunaättens medlemmar. Dessa kvarbodde på Grimtuna, hvilket efter Grimulf lagmans död delades så att hans två yngste söner, sedan de ärft sina bröder, fingo den ena delen, hvaremot tvenne söner till Thore och Gerolda fingo den andre delen, der de bosatte sig och kommo i så stort anseende, att den äldste, som efter sin morfader blifvit vattenöst till Grimulf, med tiden till och med hedrades med lagmansvärdigheten. Båda bröderna blefvo stamfäder för stora och ansedda slägter, hvilkas efterkommande ännu i dag bo i orten och kunna räkna sina anor från Gerolda Grimulfsdotter och således från Sköldungarnes urgamla kounungaätt.

(SLUT.)

Pris 1: 25.-

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND
15000 400896822